

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUĞU OLAN
EBEVEYNLERİN KENDİ EBEVEYNLİK
TUTUMLARINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELERİ

Abdülselem KOÇAK

Yüksek Lisans Tezi

VAN - 2010

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERİN KENDİ EBEVEYNLİK TUTUMLARINA İLİŞKİN
DEĞERLENDİRMELERİ

Abdülselem Koçak

2024

Van, 2024

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERİN KENDİ
EBEVEYNLİK TUTUMLARINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELERİ

THE EVALUATIONS OF PARENTS OF PRESCHOOL PERIOD CHILDREN
REGARDING THEIR PARENTING ATTITUDES

Abdülselem KOÇAK

Doç. Dr. Ramazan SAK
Dr. Öğr. Üyesi Eşref NAS

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2024

ONAY SAYFASI

Abdülislam KOÇAK tarafından, Doç. Dr. Ramazan SAK ve Dr. Öğr. Üyesi Eşref NAS danışmanlığında hazırlanan “Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Ebeveynlerin Kendi Ebeveynlik Tutumlarına İlişkin Değerlendirmeleri” başlıklı bu çalışma, 04/06/2024 tarihinde Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 17/05/2024 tarihli ve 2024/22-5 sayılı kararı ile Doç. Dr. Elif BULDU Başkanlığında, Doç. Dr. Ramazan Sak, Doç. Dr. İkbal Tuba ŞAHİN SAK, Doç. Dr. Necdet TAŞKIN ve Dr. Öğr. Üyesi Eşref NAS Jüri Üyeliğinde oluşturulan Tez Savunma Jürisi huzurunda savunularak Jüri tarafından Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili hükümleri kapsamında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

UYGUNDUR

...../...../2024

Prof. Dr. Fuat TANHAN

Enstitü Müdürü

Öz

Bu araştırmanın temel amacı, okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin kendi ebeveynlik tutumlarına ilişkin değerlendirmelerinin incelenmesidir. Bu amaç kapsamında öncelikle, ebeveynlerin sahip oldukları tutumların ebeveyn tutum ölçeğiyle belirlenmesi ve ardından ebeveynlerin kendi ebeveynlik tutumlarını nasıl değerlendirdiklerinin görüşme yoluyla ortaya koyulması hedeflenmiştir. Ayrıca ebeveynlerin ebeveynlik tutumları demografik değişkenler açısından incelenmiştir. Açıklayıcı karma araştırma yönteminin kullanıldığı bu araştırmanın çalışma grubunu Kars İli Sarıkamış İlçesinde yaşayan ve okul öncesi dönem çocuğu olan 429 ebeveyn oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Ebeveyn Tutum Ölçeği”, “Ebeveyn Görüşme Formu” ve “Demografik Bilgi Formu” kullanılmıştır. Toplanan nicel veriler SPSS-26 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Nitel veriler için ise içerik analizi yapılmıştır. Ebeveyn Tutum Ölçeğinden elde edilen verilere göre, çalışmaya katılan ebeveynlerin hiçbirisi demokratik ebeveynlik tutumunu benimsemezken büyük çoğunluğu, otoriter tutuma sahiptir. Bunu sırasıyla, izin verici ve aşırı koruyucu ebeveynlik tutumları izlemiştir. Ebeveynlerin kendi değerlendirmelerine göre ise, çoğu ebeveyn demokratik bir tutuma sahipken, bunu sırasıyla izin verici, aşırı koruyucu ve otoriter ebeveynlik tutumlarının takip ettiği belirlenmiştir. Bu durumda ebeveynlerin, Ebeveyn Tutum Ölçeğine göre belirlenen ebeveynlik tutumlarıyla kendi değerlendirmelerine göre ortaya çıkan tutumları arasında farklılıklar olduğu görüşmüştür. Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları, çocuğa yakınlık durumlarına, çocuğun cinsiyetine ve yaşına, annenin ve babanın yaşına, çocuk sayısına, anne ve baba eğitim durumuna göre Ebeveyn Tutum Ölçeğinin bazı alt boyutlarında anlamlı farklılık göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: ebeveyn tutumları, öz-değerlendirme, okul öncesi dönem.

Abstract

The main purpose of this research is to examine the evaluations of parents of preschool children regarding their parenting attitudes. Within the scope of this purpose, it was aimed to first determine the attitudes of parents with the Parenting Attitude Scale and then to reveal how parents evaluate their own parenting attitudes through interviews. Also, parents' parenting attitudes were examined in terms of demographic variables. The participants of this research, in which explanatory mixed-methods design was used, consisted of 429 parents of preschool children living in Sarıkamış District of Kars Province. "Parenting Attitude Scale", "Parental Interview Form" and "Demographic Information Form" were used as data collection tools. The quantitative data were analyzed using the SPSS-26 package program. For qualitative data, content analysis was performed. According to the data obtained from the Parental Attitude Scale, none of the parents participating in the study adopted a democratic parenting attitude, while the majority of them had an authoritarian attitude. This was followed by permissive and overprotective parenting attitudes, respectively. According to the parents' own evaluations, it was determined that while most parents had a democratic attitude, this was followed by permissive, overprotective and authoritarian parenting attitudes, respectively. In this case, it was observed that there were differences between the parenting attitudes of the parents determined according to the Parental Attitude Scale and the attitudes revealed according to their own evaluations. Parenting attitudes of parents showed significant differences in some sub-dimensions of the Parental Attitude Scale based on their closeness to the child, gender and age of the child, age of the mother and father, number of children, and education level of the mother and father.

Keywords: parenting attitudes, self-evaluations, preschool period.

Teşekkür

Lisansüstü eğitimim boyunca her türlü bilgi ve deneyimini paylaşan, sabırlı, anlayışlı tutumuyla beni daima motive eden çok değerli tez danışmanlarım sayın Doç. Dr. Ramazan SAK ve Dr. Öğr. Üyesi Eşref Nas'a teşekkürlerimi sunarım. Tez savunmasında bulunan Doç. Dr. İkbal Tuba ŞAHİN SAK, Doç. Dr. Elif BULDU ve Doç. Dr. Necdet TAŞKIN hocalarıma katkılarından dolayı teşekkür ediyorum.

Hayattaki en büyük şansım olan ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli eşim Kübra KOÇAK' a sonsuz teşekkür ederim.

Attığım her adımda bana sonsuz güvenen ve bunu der zaman hissettiren çok kıymetli annem Asiye Koçak ve babam Abdullah KOÇAK'a özel teşekkürlerimi sunarım. En kıymetli varlıklarım oğlum ve ablalarım da her zaman yanımda oldukları için sonsuz teşekkür ederim.

“Anneme, Babama ve Eşime”

İçindekiler

Öz	i
Abstract	ii
Teşekkür.....	iii
Tablolar Dizini.....	vii
Simgeler ve Kısaltmalar	viii
Bölüm 1 Giriş	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	3
Araştırma Problemi	4
Sayıtlılar	5
Sınırlılıklar	5
Tanımlar.....	5
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli.....	6
Okul Öncesi Dönemin Kapsamı ve Gelişimi.....	6
Okul Öncesi Çocukların Gelişimsel Özellikleri	8
Ebeveyn Tutumu	13
Ebeveynlik Tutumlarının Sınıflandırılması	14
Ebeveyn Tutumlarını Etkileyen Faktörler	19
Ebeveyn Tutumlarının Okul Öncesi Çocukların Gelişimlerine Etkisi	20
İlgili Alanyazın.....	22
Ebeveyn Tutumları ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Güncel Araştırmalar	22
Ebeveyn Tutumları ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Güncel Araştırmalar	30
Bölüm 3 Yöntem	35
Çalışmanın Modeli	35
Çalışma Grubu	35

Veri Toplama Süreci	37
Veri Toplama Araçları	37
Verilerin Analizi.....	39
Bölüm 4 Bulgular	41
Verilerin normallik güvenilirlik ve frekans dağılımları	41
Ebeveyn Tutumlarına İlişkin Bulgular	42
Nitel bulgular	56
Bölüm 5 Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	62
Sonuçlar.....	62
Tartışma.....	64
Öneriler	74
Kaynaklar.....	76
EK-A: Etik Komisyonu Onay Bildirimi.....	76
EK-B: Etik Beyanı	76
EK-C: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu	76

Tablolar Dizini

Tablo 1 <i>Çalışmanın Katılımcılarına Ait Demografik Bilgiler</i>	35
Tablo 2 <i>Verilerin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri, Ortalama, Standart Sapma, Min, Maks ve Güvenirlik Katsayısı</i>	41
Tablo 3 <i>Ebeveynlerin Ebeveyn Tutum Ölçeğine (ETÖ) Göre Ebeveynlik Tutumları</i>	42
Tablo 4 <i>Ebeveynlerin Kendi Değerlendirmelerine Göre Ebeveynlik Tutumları</i>	43
Tablo 5 <i>Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Ebeveyn Tutum Ölçeğine (ETÖ) ve Kendi Değerlendirmelerine Göre Karşılaştırılması</i>	43
Tablo 6 <i>Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Çocuğa Yakınlık Durumuna Göre Bağımsız Örneklem için t Testi Sonuçları</i>	44
Tablo 7 <i>Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Çocuğun Cinsiyetine Göre Bağımsız Örneklem için t Testi Sonuçları</i>	45
Tablo 8 <i>Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Çocuğun Yaşına Göre ANOVA Sonuçları</i>	46
Tablo 9 <i>Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Annenin Yaşına Göre ANOVA Sonuçları</i>	47
Tablo 10 <i>Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Babanın Yaşına Göre ANOVA Sonuçları</i>	49
Tablo 11 <i>Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Çocuk Sayısına Göre ANOVA Sonuçları</i>	50
Tablo 12 <i>Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Anne Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları</i>	51
Tablo 13 <i>Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Baba Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları</i>	53
Tablo 14 <i>Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Gelir Durumuna Göre ANOVA Sonuçları</i>	55

Simgeler ve Kısaltmalar

ETÖ: Ebeveyn Tutum Ölçeği

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

SPSS: Statistical Package for the Social Sciences

Bölüm 1

Giriş

Araştırmanın bu bölümünde ilk olarak araştırma konusu ile ilgili problem durumu ele alınmıştır. Sonrasında araştırmanın amacı ve öneminden bahsedilmiştir. Ayrıca araştırma problemi ve alt problemleri sunulduktan sonra araştırmayla ilgili sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

Problem Durumu

Aile, çocuğun büyümesinde etkili olan en önemli sosyal faktördür. Özellikle ebeveynler, birincil ihtiyaçlar öncelikli olmak üzere çocuğun tüm ihtiyaçlarını karşılamaktan sorumludurlar. Ayrıca ailedeki tüm bireyler çocuğa, beslenme, korunma, barınma, sevilme ve bilinçli eğitime ihtiyaçlarının giderilmesinde destek sağlamaktadır. Çocuğun kendini güvende hissedebileceği, bedensel ve ruhsal gelişimine katkı sunulabileceği sağlıklı bir ortam sayesinde aileyle duygusal ve sosyal bağı güçlenebilmekte ve aynı zamanda çocuğun dış dünyaya ilişkin algısı olumlu yönde gelişebilmektedir. Bununla birlikte aile içinde çocukların hissettikleri değer ve aldıkları pozitif dönütler çocuklarda güven duygusunun gelişmesinde önemli rol oynayabilmektedir (Brooks, 2012).

Aile, çocuğa bedensel, psikolojik, ekonomik, kültürel yönleri ile etki etmektedir. Çocuğun insan ilişkilerini tanıyıp değerlendirebileceği ortam, yine aile ortamıdır ve burada edindiği ve öğrendiği ilişki dinamikleri, ileride onun sosyal bağlamdaki ilişki ve etkileşim örüntülerine zemin oluşturmaktadır. Dolayısıyla aile yapısının, aile üyeleri arasındaki ilişkilerin ve ebeveyn tutumlarının çocuğun geleceğini etkileyebileceği söylenebilir (Soyumtürk, 2021). Başka bir ifadeyle, çocuğun gelişimsel sürecini, ilerideki yaşamını ve yetişkin rolünü etkileyebilecek faktörlerden biri ebeveyn tutumudur.

Ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken benimsedikleri ve uyguladıkları davranış şekillerine ve yöntemlerine *ebeveyn tutumu* denmektedir. Başka bir ifadeyle, ebeveyn tutumu anne-babanın çocuğa yönelik yaklaşımını ve çocukla olan ilişkisini yansıtmaktadır. Ebeveyn tutumları anne ve babaların çocukları ile oluşturdukları iletişim şekillerini yansıttığı gibi evdeki düzeni, kuralları, sınırları, sınırsızlıkları, ihmalleri, sevgi dillerini, sevgi kanallarını ve disiplin yöntemlerini

ortaya koymaktadır. Ebeveyn tutumu, genel itibariyle anne-babaların çocuklarına yönelik iletişim becerileri, istekleri, kontrol ve denetim süreçleri, sosyal ilişkileri, bakım verme tutumları gibi yaklaşımını yansıtan tutumlardır (Darling ve Steinberg, 1993).

Her bireyin farklı ve biricik olduğu düşünülürken her ailenin de birbirinden farklı ve biricik olduğu söylenebilir. Bununla birlikte her ailenin birbirinden farklı tutumlar sergileyebileceği gibi o aileyi oluşturan anne ve baba arasında da tutum farklılığı gözlemlenebilir. Anne-babanın benzer tutumlara sahip olmaları, çocuğa karşı tutarsız tavırlar sergilemeleri veya biri işlevsel diğeri zarar veren bir tutumla hareket etmesi en başta çocuğun psiko-sosyal dünyasına yansıyabilmektedir. Buna göre anne ve babanın tutumlarındaki farklılıklar (hatta bazen uyumsuzluklar) çocuğun kişiliğini, duygusal yapısını, fiziksel gelişimini ve sosyal ilişkilerini etkileyebilmektedir. Anne babanın benimseyip uyguladığı davranışlar çocuğun benlik algısını, diğerlerini algılamasını ve onlar hakkında fikir sahibi olmasını, olayları anlamlandırmasını ve diğerlerine karşı bakış açısını şekillendirebilmektedir (Soyumtürk, 2021). Ebeveynlerin çocuklara yaklaşım süreçleri aynı zamanda çocukların akademik hayatlarını, başarılı olmalarını ve bireysel gelişimlerine katkı sağlayabilmektedir (Kenç ve Oktay, 2002; Satır, 1996).

Ebeveyn tutumlarının çocuklar üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda, erken çocukluk yıllarına denk gelen okul öncesi dönemde anne-babaların çocuklara yönelik tutumlarının önemli olduğu belirtilebilir. Okul öncesi dönem, gelişim basamakları açısından çocuğun bir yandan bebeklik sürecini tamamladığı bir yandan da okula hazırlık sürecine geçtiği yıllardır (Can Yaşar ve Kaya, 2018). Söz konusu yıllarda ebeveynlerin çocuğa karşı olumlu, faydalı ve sağlıklı tutumu çocuğun bir bütün olarak gelişimine katkıda bulunmaktadır. Bu yüzden okul öncesi dönemde bulunan çocukların anne ve babaları onlara sevgi dolu, onları destekleyici ve onlara güven verici bir tutum sergilediklerinde çocukların güvenli ve huzurlu bir ortamda yetişmeleri sağlanabilir. Bu güven ortamı da çocukların sağlıklı bir şekilde duygusal ve sosyal gelişimlerini destekleyebilir. Ayrıca gelişimsel açıdan önemli görülen bağımsızlık duygusunun gelişimi de bu dönemde anne baba tutumlarının etkisiyle

şekillenebilir. Çocukların akranlarıyla iletişim kurabilmeleri ve sosyal yönden gelişmeleri ebeveynlerin teşvikiyle güçlendirilebilir (Berk, 2012). Çocuklarda özgüven ve öz-saygının güçlendirilmesi sağlanabilir. Bedensel açıdan sağlıklı olmaları noktasında ebeveynlerin duyarlılıkları etkili olabilir. Karakter gelişimi, değer farkındalığı ve ahlaki kazanımlar ebeveynlerin bilinçli tutumları ve rol-model olmaları ile gerçekleşebilir (Sak vd., 2015).

Problem konusu olarak ele alınan yukarıdaki verilerden hareketle, bu araştırma kapsamında ebeveyn tutumlarının incelenmesi ve ebeveynlerin kendi ebeveynlik tutumlarını nasıl değerlendirdiklerinin görüşme tekniğiyle belirlenmesi önemli görülmektedir. Bireylerin standart ölçüm araçlarına yönelik verdikleri yanıtlar ile öznel deneyimlerini yansıtmaları arasında kimi zaman farklılık bulunabilmektedir. Bazen açık uçlu bir soruya bireylerin verdikleri cevap, daha olumlu ve toplumsal beklentilere uygun olabilmektedir. Bazen de yapılandırılmış bir ankete verilen cevaplar bireyin tutum ve değerlerini gerçeğe yakın bir şekilde ortaya koyabilmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada ebeveynlerin kendi ebeveynlik tutumlarına ilişkin öznel ifadeleri ve söylemleri ile Ebeveyn Tutum Ölçeğinde elde edilen sonuçlar arasındaki bu farklılığın belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda aşağıda, araştırmanın amaç ve önemi ebeveynlik tutumları çerçevesinde ele alınmakta ve araştırma problemi alt problemleriyle birlikte sunulmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın temel amacı, okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin kendi ebeveynlik tutumlarına ilişkin değerlendirmelerinin incelenmesidir. Bu amaç kapsamında öncelikle, ebeveynlerin sahip oldukları tutumların dışsal tekniklerle (ölçek gibi) belirlenmesi ve ardından ebeveynlerin kendi ebeveynlik tutumlarını nasıl değerlendirdiklerinin görüşme yoluyla ortaya konulması hedeflenmiştir. Ayrıca ebeveyn tutumlarının sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmada, farklı aile yapıları ve kültürel arka planları olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesini ve ebeveynlik pratiklerinin nasıl farklılık gösterdiğinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Dolayısıyla bu araştırma, okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin ebeveynlik tutumlarını anlamak ve

değerlendirmek açısından büyük öneme sahiptir. Çocukların erken yaşlardaki gelişimi, onların gelecekteki sosyal, duygusal ve bilişsel becerilerine temel oluşturmaktadır ve bu beceriler büyük ölçüde ebeveynlerin tutumları ve uyguladıkları yetiştirme yöntemlerinden etkilenmektedir. Bu anlamda ebeveyn tutumları belirlenip tutumlardaki işlevsizlikler tespit edilerek ebeveynlerin çocuklarla olan ilişki ve etkileşimlerinin daha sağlıklı hale getirilmesine katkı sunulması önemli görülmektedir.

Bu araştırmanın gerçekleşmesiyle, ebeveynlerin kendilerini ve ebeveynlik stillerini daha iyi anlamaları ve çocuklarının sağlıklı gelişimini desteklemek için gerekli araçları ve bilgileri elde etmeleri beklenmektedir. Ayrıca araştırma sonucunda eğitimciler, politika yapıcılar ve çocuk gelişimi uzmanları için önemli bir kaynak teşkil ederek, çocukların ihtiyaçlarına daha iyi yanıt vermek için politika ve programların geliştirilmesine katkıda bulunması önemli görülmektedir. Dolayısıyla bu araştırma hem bireysel hem de toplumsal düzeyde, çocukların gelişimine olumlu etki edebilecek yaklaşımların ve stratejilerin belirlenmesine önemli katkılarda bulunmayı hedeflemektedir.

Araştırma Problemi

Bu araştırmanın temel problem cümlesi şu şekildedir: *Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynler kendi ebeveynlik tutumlarını nasıl değerlendirmektedir?*

Alt Problemler. Araştırmanın ana problemi doğrultusunda belirlenen alt problemler aşağıda yer almaktadır.

1. Ebeveyn Tutum Ölçeğine göre ebeveynler hangi ebeveynlik tutumlarına sahiptirler?
2. Ebeveynlerin öz-değerlendirmelerine göre hangi ebeveynlik tutumlarına sahiptirler?
3. Ebeveyn Tutum Ölçeğine ve öz-değerlendirmelerine göre ebeveynlerin ebeveynlik tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Ebeveynlerin sahip oldukları ebeveynlik tutumları çocuğa yakınlık durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Ebeveynlerin sahip oldukları ebeveynlik tutumları çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

6. Ebeveynlerin sahip oldukları ebeveynlik tutumları çocuğun yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
7. Ebeveynlerin sahip oldukları ebeveynlik tutumları annenin yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
8. Ebeveynlerin sahip oldukları ebeveynlik tutumları babanın yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
9. Ebeveynlerin sahip oldukları ebeveynlik tutumları çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
10. Ebeveynlerin sahip oldukları ebeveynlik tutumları anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
11. Ebeveynlerin sahip oldukları ebeveynlik tutumları baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
12. Ebeveynlerin sahip oldukları ebeveynlik tutumları ailenin gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Sayıtlar

Bu araştırmada ebeveynlerin ölçek maddelerine ve görüşme sorularına doğru ve samimi cevapları verdikleri kabul edilmiştir. Kullanılan ölçeğin ve görüşme sorularınının araştırma amacına uygun olduğu varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırmanın örneklemi, okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerle sınırlıdır. Araştırma verileri, Ebeveyn Tutum Ölçeğinden elde edilen sonuçlarla ve ebeveynlerle yapılan görüşmelerle sınırlıdır.

Tanımlar

Ebeveyn Tutumu: Ebeveynlerin çocuklarına karşı sürdürdükleri iletişim süreçleri, onlardan beklentileri ve onlara karşı samimiyetleri ile birlikte ortaya koydukları kontrolü içeren ve aynı zamanda çocuklarının sosyalleşmelerine yardımcı olmalarıyla ilgili olan genel yaklaşımdır (Darling ve Steinberg, 1993).

Okul Öncesi Dönem: Çocukların doğumundan zorunlu eğitim görme yaşına kadar duygusal, sosyal, bilişsel ve dil gelişimlerini sağlayan, olumlu kişilik özelliklerinin geliştirilmesi için yol gösteren, ebeveyn ve eğitimcilerin çocuklar üzerinde etkili olduğu dönemdir (MEB, 2013).

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli

Okul Öncesi Dönemin Kapsamı ve Gelişimi

Okul öncesi dönem, doğum ile başlayan ilkokul yaşına gelinceye kadar devam eden yılları içermektedir. Çocukların hayatlarında önemli rolü olan; fiziksel, psikomotor, bilişsel becerilerin kazanıldığı, dil ve sosyal-duygusal gelişimlerinin önemli ölçüde tamamlandığı, kişiliğinin oluşmaya başladığı dinamik bir süreçtir (Can Yaşar ve Kaya, 2018). Okul öncesi dönem; çocuğun 0-6 yaşları arasındaki gelişimi açısından verimli geçireceği yılları içeren, kişiliğinin temellerinin atıldığı, hayati bilgi ve becerileri kazandığı en kritik dönemdir (Başaran, 2006). Okul öncesi dönemi tamamlayan bir çocuğun bilişsel ve duygusal yetenekleri, dil becerileri, davranış alışkanlıkları ve bazı fiziksel özellikleri büyük ölçüde kazanmış olması beklenmektedir (Didin ve Köksal Akyol, 2018). Bu dönemde çocuğun kazandığı deneyimler ve aldığı eğitim, onun yetenek ve becerilerini ve ondan beklenen davranışlarda olgunluk kazanmasına yardımcı olmaktadır. Bu dönemde çocuğun kazandığı davranışlar ve edindiği yeterlilikler, sonraki hayatını etkileyecek bir öneme sahiptir. Buna göre, çocuğun olumlu bir eğitim ortamında sosyalleşmesi ve erken çocukluğa ait becerilerin kazandırılarak ilerleyen yıllarda duygusal düzenlemelerin ve akademik başarıların elde edilmesinde bu dönemin önemi ortaya çıkmaktadır (Duncan vd., 2007). Ayrıca okul öncesi dönem, beyin yapısı olarak bakıldığında sinaptik bağlantı sayısının en çok olduğu ve bu nedenle beyin gelişiminin de hızlı olduğu bir dönemdir. Sağlıklı beyin gelişimi ise çocuğun dil, motor, bilişsel ve duygusal gelişimini etkileyen önemli bir etkidir (MEB, 2013).

Okul öncesi dönem, bir çocuğun gelişimi için kritik bir süreçtir ve çocuğun bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimi üzerinde uzun vadeli etkilere sahiptir. Nitelikli bir okul öncesi eğitimi, ilerleyen yıllarda çocuklara önemli bilişsel avantajlar sağlayabilmektedir (Campbell vd., 2002). Okul öncesi dönem için hazırlanan eğitim programlarının çocukların okula hazırlıklarını artırabileceği ve akademik başarılarını güçlendirebileceği belirtilmektedir (Magnuson vd., 2007). Ayrıca okul öncesi eğitim, çocukların bilişsel gelişimini şekillendirebilmektedir (Melenets, 2022).

Okul öncesi eğitim, sadece bilişsel gelişimi etkilemekle kalmaz, aynı zamanda daha geniş toplumsal etkilere de sahiptir. Bu anlamda kaliteli okul öncesi eğitim programlarına katılım, eğitimdeki sosyal eşitsizlikleri azaltmaya katkıda bulunabilmektedir (Cebolla-Boado vd., 2016). Ayrıca okul öncesi eğitimin faydaları, yetişkinliğe kadar uzanan insan sermayesi gelişimi ve olası yoksulluk azalması gibi uzun vadeli sonuçlara da yayılmaktadır (D'Onise vd., 2010; Kyriazopoulou vd., 2022). Başka bir ifadeyle okul öncesi dönemde sunulan eğitim, özellikle sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı durumda olan ve gelişimsel gerilik riski taşıyan çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerine olumlu katkılarda bulunmaktadır (Kyriazopoulou vd., 2022).

Okul öncesi dönemde, sunulan eğitim çocuğun içinde bulunduğu gelişimsel boyutlarla ilerlemektedir. Bu yüzden gelişimin tüm alanları dikkate alınmaktadır. Fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişim bir bütün olarak kabul edilmektedir. Örneğin çocuğa düzenli ve yeterli fiziksel aktivite sunulması, çocuğun özgüven kazanması, okul başarısının artması ve ruhsal problemlerinin azalması gibi psikolojik ve sosyal faydalar sağlamaktadır (Meydanlıoğlu, 2015). Dolayısıyla gelişimin bir alanında meydana gelen bir sorun veya yetersizlik diğer alanlarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Gelişimde meydana gelen olumlu ilerlemeler ise diğer gelişim alanlarına katkı sağlayabilmektedir.

Okul öncesi dönem, çocuğun hayata tüm yönleriyle uyum sağlaması için gerekli olan becerilerin kazanıldığı önemli bir dönemdir. Bu dönemde çevreyle etkileşim sonucunda kazanılan deneyimler, çocukların çevrelerini keşfetmelerine ve davranış biçimleri şekillendirerek duygularını düzenlemelerine olanak tanımaktadır. Bu durum, çocukların yaşadıkları toplumun değerlerini, tutumlarını ve bilgisini kazanarak sosyalleşmelerine zemin hazırlamaktadır (Küçükturan ve Keleş, 2018). Okul öncesi dönemde çocuğun çevresindeki bireylerle nitelikli ilişki kurması, onun sosyal gelişimini arttırmaktadır. Bu dönemdeki çocuklar, ev ortamı dışındaki kişilerle özellikle kendi yaşlılarıyla sosyal bağ kurmayı öğrenmeye başlamakta, uyum ve iş birliği geliştirmektedir (Yavuzer, 2020). Bu nedenle okul öncesi dönemde çocuklara çevresiyle olumlu ilişkiler geliştirebileceği ve etkileşimde bulunabileceği ortamlar sunmak onların sosyal gelişimi açısından önemli görülmektedir.

Sonuç olarak okul öncesi dönem, çocukların akademik ve sosyal yeteneklerinin temellerinin oluşturulduğu önemli bir dönemdir. Bu dönemdeki eğitim, ilkokul başarısı ve çocukların genel iyi oluşu açısından etkili olmaktadır. Okul öncesi eğitim, çocukların dikkat, sosyo-duygusal ve akademik becerilerini geliştirmede önemli bir rol oynamaktadır. Bu önemli etkisi ve rolü dikkate alınarak, okul öncesi dönemde olan çocukların gelişimsel özellikleri üzerinde durmanın gerekli olduğu düşünülmektedir.

Okul Öncesi Çocukların Gelişimsel Özellikleri

Psiko-motor gelişim özellikleri. Psiko-motor gelişim, çocuğun fiziksel gelişimine işaret etmektedir ve fiziksel büyüme ile sinir sisteminde meydana gelen gelişimle alakalıdır (Kaya vd., 2021). Fiziksel gelişim, bedende meydana gelen kütlece artış, boy olarak uzama, tüm organların ve kemiklerin büyümesi ve duyu organlarının olgunlaşması anlamına gelmektedir. Fiziksel gelişim üç evreden oluşmaktadır: (a) doğum öncesi, (b) doğum sırası ve (c) doğum sonrasıdır. Tüm evrelerde genetik faktörler ve çevresel etmenler bireyin fiziksel gelişiminde etkilidir. Doğumdan önceki bazı etmenler, anne karnındaki bebeğin büyümesini ve gelişmesini olumsuz etkileyebilmektedir. Bu etmenlerden bazıları; annenin yaşı, annenin beslenmesi, hamilelik döneminde annenin ilaç kullanımı, yabancı madde kullanımı, geçmiş yaşantısındaki hastalık durumu, stres gibi annenin psikolojik ve duygusal durumlar şeklinde sıralanabilir. Doğum esnasındaki önemli bir faktör olarak, bebeğin oksijensiz kalması örnek verilebilir. Doğum sonrasında ise fiziksel gelişimi etkileyen faktörler arasında cinsiyet, hormonal aktivite, beslenme, sağlık geçmişi, aile ekonomisi, ailevi ilişkiler ve sosyal çevre gibi unsurlar sayılabilir.

Fiziksel gelişim, bebeklik döneminde reflekslerle ortaya çıkarken yaklaşık iki yaş sonrasında ise yürüme, atlama, zıplama gibi hareketler şeklinde görülebilmektedir (Pedük, 2011). Okul öncesi dönem, 2-6 yaş aralığında çocukların gelişimi hızlı olsa da bedensel büyüme, bebeklik dönemine oranla daha ağır ilerlemektedir. Bu dönemde çocuğun boy uzaması yavaşlamaktadır; genellikle 2-3 yaşında 9-11 cm, 5-6 yaşında ise 4-6 cm uzama görülmektedir. Bir çocuk 4 yaşına geldiğinde, doğduğu zamanki boyunun yaklaşık olarak iki katına ulaşmaktadır. Bu dönemde genellikle kol ve bacaklar daha belirgin şekilde

uzamaktadır. Bacaklar 4-6 yaşları arasında daha doğru ve güçlü bir şekilde gelişmekte, dizler 3 yaşında birleşirken 6 yaşına kadar doğal bir hizaya gelmektedir. 2-6 yaş aralığında, büyük kas becerileri, küçük kas becerilerine göre daha fazla gelişmektedir (Aytekin, 2019); bu nedenle çocuklar geniş hareketleri rahatça yaparken, ince hareketlerde zorlanabilmektedir. Yine de gelişim sürecinde bireysel farklılıklara bağlı olarak bazı istisnai durumların ortaya çıkabileceği akılda tutulmalıdır (Deniz, 2018).

Bilişsel gelişim özellikleri. Bilişsel gelişim, çocuğun büyümesinin önemli bir yönünü oluşturmaktadır ve genel gelişimi ile gelecekteki başarısı üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. Genellikle 3 ila 5 yaşları arasındaki okul öncesi dönemdeki çocuklar hızlı bir bilişsel değişim geçirir ve okula hazırlık için gerekli olan temel becerileri kazanmaktadır. Okul öncesi çocukların bilişsel gelişimini bilmek, çocukların ihtiyaçlarına uygun destek ve müdahalelerin sağlanmasını ve zihinsel gelişimin teşvik edilmesini kolaylaştırmaktadır (Mahmood vd., 2022). Çocuğun zihinsel işlevlerindeki değişime bağlı olarak dikkat, hafıza, hayal gücü, anlama ve yorumlama becerisi gelişmektedir.

Motor ve sosyo-duygusal becerilerdeki gelişime paralel şekilde, okul öncesi dönemdeki çocukların bilişsel gelişimleri de artış göstermektedir (Cheung vd., 2020). Bu dönemdeki çocuklar hem merak duygusuyla hareket etmekte hem de fiziksel olarak aktif olabilmektedir. Çocukların fiziksel açıdan aktif olmaları ve egzersizlere katılmaları, motor becerilerinin yanı sıra bilişsel gelişimlerine katkı sağlamaktadır (Veljkovic vd., 2021). Bu yaşta sunulan eğitimler sayesinde, çocukların zihinsel gelişimi ve akademik süreçleri ilerlemektedir (Yan vd., 2021). Çocuğun fiziksel olarak rahat olabildiği, hareket yeteneğini sergileyebildiği, sağlıklı beslenme koşullarının mevcut olduğu ve öğrenme yaşantılarına olanak sağlandığı bir çevrede büyüyen çocukların bilişsel gelişimlerinin ve okula hazırlık süreçlerinin iyi yönde seyrettiği belirtilmektedir (Shaari vd., 2020). Ayrıca, ebeveynlerin zihinsel aktivitelerdeki katılımının, okul öncesi çocukların okuryazarlık becerileri üzerinde güçlü bir etkisi olduğu ve özellikle babaların etkinliklere katılımının, çocukların bilişsel ve sosyal gelişimine katkı sağlayabildiğine dikkat çekilmektedir (Roopnarine ve Yildirim, 2019).

Dil gelişim özellikleri. Okul öncesi çocuklardaki dil gelişimi, çocukların kelime dağarcığının, dilbilgisinin ve iletişim becerilerinin kazandığı karmaşık ve dinamik bir süreçtir. Dil gelişimi, çocuklardaki psiko-motor gelişimin bir yönüne işaret etmektedir. Cinsiyet, sosyo-ekonomik durum, doğum sırası, çevresel uyarıcılar, sağlık gibi değişkenler nedeniyle bireysel farklılıklar söz konusu olmakla birlikte (Fenson vd., 1994; Huttenlocher vd., 1991), bebeklerin ilk iki yılda psiko-motor beceriler edinmede önemli bir mesafe kat ettiği belirtilmektedir. Buna bağlı olarak çocukların dil edinimi, kelime telaffuzu, ifade etme becerileri ve dili anlama düzeyleri artış göstermektedir (Iverson, 2010).

Okul öncesi dönemde edinilen dil becerileri ileriki zamanlarda çocukların akademik başarıları, sosyal ilişkileri ve öz-yeterlilikleri noktasında etkili olabilmektedir (Visser-Bochane vd., 2020). Dolayısıyla dil gelişiminde yaşanan bir aksaklığın veya gecikmenin etkisi, çocukların sonraki yaşamında olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Benzer şekilde duygusal veya davranışsal rahatsızlıklar sonucu çocuklarda dil problemleri ortaya çıkabilmektedir. Örneğin dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan çocukların okul öncesi yıllarda dil gelişimlerinde gecikme olduğu ve bu durumun aynı zamanda zararlı davranışlara, düşük düzeyde sosyalleşmeye ve akademik performansa neden olabileceği belirtilmektedir (Agapitou vd., 2019). Bununla birlikte yoğun şekilde teknolojiye maruz kalan çocuklarda iletişimle ilgili sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle ebeveynlerin çocukların dil gelişimine fayda sağlayacak ortamlar ve etkinlikler hazırlamaları gerektiği, çocuklarla sağlıklı bir şekilde iletişim halinde olmalarının önemli olduğu ve ebeveynlerin çocuk psikolojisi ve eğitimi konularında bilinçli olmaları gerektiği ifade edilebilir.

Sosyal gelişim özellikleri. Çocuklarda dil gelişimi ve sosyal gelişim birbirine bağlı şekilde ilerlemektedir. Dil gelişimi sayesinde çocuklar çevreleriyle iletişime geçmektedir. Aynı şekilde çocuklar sosyalleştikçe alıcı ve ifade edici dil becerileri gelişmektedir. Sosyal gelişimin ilk belirtileri, çocukların yetişkinlere ve özellikle de ebeveynlere yönelik tepkilerinde gözlemlenebilmektedir (Yavuzer, 2020).

Sosyal gelişime bağlı olarak çocuklar çevreye ve topluma uyum sağlayabilmektedir (Demircioğlu, 2019). Sosyal gelişim, çocukların kuralları

öğrenmesini, oyun ve aktivitelere katılmasını, sorumluluk duygusu kazanmasını, sağlıklı iletişim kurmasını, empatiyle hareket etmesini ve toplumsal rolleri öğrenmesini kolaylaştırmaktadır (Basit, 2020).

Okul öncesi çocukların sosyal gelişiminin önemli bir yönünü akran ilişkileri ve oyunlar oluşturmaktadır (Ladd ve Troop-Gordon, 2003). Bu yaştaki çocuklar genel olarak akranlarıyla oynamaktan keyif almaktadır. Birlikte vakit geçirilen arkadaş ortamı ve okul öncesi eğitim kurumlarındaki etkinlikler, çocukların sosyalleşmesi açısından önemli görülmektedir. Nitelikli bir eğitim ortamı ve akran çevresi, çocukların oyun yoluyla öğrenmesini sağlamaktadır. Okul öncesi dönemdeki oyun malzemeleri, çocukların kendilerini ifade etmelerini kolaylaştırmaktadır (Gladh vd., 2022). Oyun, çocuklara akranlarıyla etkileşimde bulunma, sosyal beceriler geliştirme, sosyal normlar ve beklentiler hakkında deneyim kazanma gibi bir dizi fırsatı sunmakta ve çocukların sosyal yeterliliklerini güçlendirmektedir (Howes ve Matheson, 1992).

Çocukların sosyal gelişimi üzerinde en fazla etkili olan faktör, şüphesiz çocuğun ailesidir. Anne-babanın çocuğa vakit ayırması, onunla ilgilenmesi ve ona sevgiyle, merhametle yaklaşması çocuğun ruh hali açısından önemli olduğu gibi aynı zamanda sosyal beceri ediniminde de etkili olmaktadır (Maleki vd., 2019). Ev ortamında kardeşlerle yaşanan deneyimler, paylaşımlar ve oynanan oyunlar çocuklara toplumsal rol kazandırmaktadır. Bu süreç çocuğun kendisini tanımmasının yanı sıra diğer insanlarla sağlıklı ilişkide bulunmasını kolaylaştırmaktadır. Ebeveynler çocuğa rol model olarak sosyal hayatın gerektirdiği yeterlilikleri sunabilmektedir. Aksine ev ortamında ve aile ilişkilerinde ortaya çıkan olumsuzluklar, sorunlar ve çatışmalar ise çocuğun duygularına zarar verebildiği gibi sosyal gelişimini de olumsuz şekilde etkileyebilir (Han ve Eng Hock, 2023).

Okul öncesi dönemde üzerinde durulması gereken bir husus da öğretmen-çocuk ilişkisidir. Genel olarak bu dönemdeki çocuklar, anasınıfı, anaokulu veya kreşlerle tanışmaktadır. Okul öncesi eğitime dâhil olan çocuklar, aile dışındaki bireylerle karşılaşmaktadır. Yeni arkadaşlar edinmekte ve okul öncesi öğretmenle etkileşime geçmektedir. Bütün bu süreç ise çocuğun sosyalleşmesi açısından önemli bir adım olarak görülebilir. Nitekim öğretmen ve çocuk arasındaki nitelikli

iletişim ve akranlarla geçirilen sağlıklı beraberlik, çocuğun sosyal becerilerini teşvik edebilmektedir (Zhang, 2011). Öğretmen tarafından rehberlik ve yönlendirme yapılması, etkinliklerde güven ve cesaret verilmesi ve oyun zamanlarında rol sunulması çocukların sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır (Gladh vd., 2022).

Duygusal gelişim özellikleri. Her gelişim alanında olduğu gibi duygusal gelişimde de çocuğun sağlıklı gelişim gösterebilmesi için zengin uyaran olan, düzenli ve sağlıklı beslenebileceği, olumlu öğrenme imkânı bulabileceği bir çevreye sahip olması gereklidir. Bu gereklilikler sağlandığı zaman çocukların diğer gelişim alanları gibi duygusal gelişim alanı da olumlu yönde etkilenmektedir. Yaşam boyu devam eden bu gelişim alanında özellikle erken çocukluk dönemi olan 2-6 yaş arasında ailenin rolü çok daha önemlidir. Duygusal gelişimle yakından ilişkili olan inanç, değer ve yargılar bu dönemde genellikle aile tarafından çocuğa benimsetilmektedir (Güney, 2019).

Çocukların duygusal gelişimi üzerinde ebeveynlerin etkisi büyüktür. Ebeveynlerin kendi duygularını yaşama ve yansıtma durumları, çocuklara örnek teşkil edebilmektedir. Bir ebeveynin yaşadığı duygu durumu çocukların duygusal gelişimini etkilemektedir. Ebeveynin duygularını sağlıklı bir şekilde ifade etmesi çocukların duygusal iyi oluşlarını ve duygu düzenleme becerilerini geliştirmektedir. Duygusal gelişimin desteklenmesi çocukların sosyal gelişimlerine yansıyabilmektedir. Çünkü birçok sosyal becerinin gelişmesi ve problemleri davranışın önlenmesi noktasında çocukların duygusal gelişimlerine dikkat çekilmektedir. Çocukların duygusal gelişimini etkileyen diğer bir etmen de okul öncesi kurumdur (Durmuşoğlu Saltalı, 2013). Öğretmenlerle ve akranlarla olumlu yönde seyreden etkileşim sayesinde çocuklar kendilerini iyi hissedebilir, etkinliklerden keyif alabilir, yakınlık kurmayı öğrenebilir, zarar gördüğünde tepki vermeyi geliştirebilir ve kendi duygularını düzenlemeyi başarabilir. Bununla birlikte olumsuz birtakım durumlar, çocukların duygularını ifade etmesini engelleyebilir ve çocukların duygusal zorluklar yaşamalarına neden olabilir. Bu bağlamda hem ebeveynlerin hem de öğretmenlerin çocukların duygularının farkında olmaları, duygularını ifade etmelerini sağlamaları ve duygusal gelişimlerini teşvik etmeleri önemli görülmektedir. Buna yetişkinler tarafından

çocukların tüm gelişim alanlarının desteklenmesi onların ileriki yaşam deneyimlerini olumlu şekilde etkilemektedir (Era, 2016).

Sonuç olarak okul öncesi dönemdeki çocukların gelişimsel özellikleri dikkate alındığında, her bir gelişim alanının bazı özellikler içerdiği anlaşılabilir. Birlikte genel olarak tüm gelişim alanlarının birbirini etkilediği söylenebilir. Örneğin; dil gelişiminde eksiklik söz konusu olduğunda, çocuğun akran ilişkilerinden uzak durması muhtemeldir. Bu durum ise aynı zamanda çocuğun duygusal olarak kendini kötü hissetmesine sebep olabilmektedir. Yine fiziksel gelişimde bir gerilik yaşandığında, çocuğun sosyal ortamlardan mahrum kalması olasıdır.

Ebeveyn Tutumu

Ebeveyn, bir çocuğun biyolojik, üvey veya evlat edinme yoluyla yasal sorumluluğunu üstlenen kişiyi tanımlar. Bu tanım, çocuğun bakımı, eğitimi ve genel refahı için sorumluluk taşıyan kişiyi kapsar. Tutum ise bireyin herhangi bir duruma, konuya veya kişiye yönelik tepkisidir. Tutumlar, genellikle davranışlara yansıdığına somutlaşmaktadır. Ebeveyn tutumu ise ebeveynlerin çocuklara yönelik genel yaklaşımlarını ortaya koymaktadır. Ebeveyn tutumları çocukların sağlıklı bir şekilde yetişmesi, kişiliklerinin oluşması, benlik duygularının gelişmesi, toplumsal rolleri edinmesi ve zihinsel becerilerin kazanılması açısından önemlidir. Dolayısıyla olumlu ebeveyn tutumları, çocuğun hem bireysel gelişimini desteklemekte hem de topluma faydalı bir birey haline gelmesine katkı sağlamaktadır (Yörükoğlu 2015).

Ebeveyn-çocuk ilişkisi, insan yaşamındaki en kritik bağlardan biridir. Ebeveynler, çocukların ruhsal gelişiminde temel rol oynayan başlıca bakıcılar ve sosyal rehberlerdir. Sağlam bir bağ ve doğru ebeveynlik uygulamalarıyla, ebeveynler çocuklarının gelişimini destekleyebilir ve onlara zorlayıcı yaşam olaylarında rehberlik edebilir (Ulus, 2021).

Çocuklar için en uygun ve destekleyici ortam, anne ve babalarıyla birlikte buldukları ortamdır. Çocukların iletişim kurdukları ilk bireyler anne-babaları ve aile üyeleridir. Özellikle de anne ve babaların çocukların temel ihtiyaçlarını gidermeleri ve bakımlarını üstlenmelerinin yanı sıra çocuklara ilgi, sevgi ve merhametle yaklaşmaları onların duygusal gereksinimlerinin karşılanmasını

sağlamaktadır (Okumuş, 2018). Ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkisi olumlu sonuçlara varabildiği gibi bazen istenmeyen olumsuz neticelerle karşılaşmasına sebep olabilmektedir. Çoğu zaman çocuklar ebeveynlerinden hem olumlu hem de olumsuz davranışları gözlemleyebilmektedir (Şahin ve Özyürek, 2008). Ebeveynlerin çocuklara yönelik yaklaşımlarındaki farklılık, ebeveyn tutumlarıyla ilgilidir.

Ebeveynlik Tutumlarının Sınıflandırılması

Alanyazın incelendiğinde ebeveyn tutumları ile ilgili farklı sınıflandırmaların mevcut olduğu görülmektedir. Bu bölümde alan yazında yer alan aşırı koruyucu, otoriter/baskıcı, ilgisiz/kayıtsız, tutarsız/kararsız, izin verici, mükemmeliyetçi ve demokratik ebeveyn tutumlarına yer verilmektedir.

Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu. Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu, genellikle çocuğunun özgürlüğünü kısıtlama, çocuğu kontrol altında tutma ve çocuğun refahıyla aşırı ilgilenme şeklinde tanımlanmaktadır (Gökmen Korbek, 2019). Ebeveynlerin çocuklarına yönelik ilgisi ve koruyucu tutumu bir düzeye kadar normal kabul edilmektedir, ancak bu durum abartılıp aşırıya kaçtığında çocukta olumsuz etkilere sebep olabileceğine dikkat çekilmektedir (Özyürek ve Tezel Şahin, 2017).

Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu, çocuğa yoğun ilgi gösterilmesi ve çocuğun her şeyinin anne-baba tarafından üstlenilmesiyle ortaya çıkmaktadır (Gökmen Korbek, 2019). Bu tutumda, belirli bir yaşa gelmiş çocukların hala anne veya babaları tarafından beslenmesi veya yataklarını paylaşmaları gibi davranışlar sıkça görülmektedir. Bu durum, çocuğun aileye aşırı derecede bağımlı hale gelmesine ve çocuğun özerk/bağımsız bir kişilik kazanmasına engel neden olabilmektedir (Baumrind ve Black, 1967). Ayrıca bu tutumun çocuğun toplumsal gelişimini olumsuz etkileyebileceği vurgulanmakta, arkadaşlık bağlarını zayıflatabilmekte ve sosyal ilişkilerden mahrum kalmasına yol açabilmektedir (Yavuzer, 2019).

Aşırı koruyucu tutumu benimseyen ebeveynlerin çocuklar, yetişkin olduklarında bile her şeyi anne-babalarından bekleyebilmektedir (Arslan Aydoğan, 2017). Bu çocukların kendi işini yapamayan, kendi kararını alamayan, kendini savunmada zorluk çeken, utangaç, başkalarına bağımlı, inatçı, kendine

güveni olmayan, istekleri yapılana kadar ağlayan kişilik özellikleri göstermeleri muhtemeldir. Bütün bunlar ise çocuğun psiko-sosyal olgunluğunu olumsuz şekilde etkileyebilir (Özyürek ve Tezel Şahin, 2017). Aşırı korunan çocuk, sosyal gelişim alanında sorun yaşayabilmekte ve toplum tarafından kabul edilmede zorluk çekebilmektedir (Akkaynak ve Uykan, 2019).

Otoriter/baskıcı ebeveyn tutumu. Otoriter ve baskıcı ebeveyn tutumu, ebeveyn-çocuk arasında bir duygusal mesafe vardır. Çocuklarla yakından ve samimi bir ilişki kurulmamaktadır. Kararlar ve kurallar sadece ebeveynlerin istekleri ve beklentileri doğrultusunda oluşturulmaktadır. Sık sık cezaya başvurulmaktadır (Arslan Aydoğan, 2017).

Otoriter ebeveynlik tutumları, katı kurallar, yüksek kontrol ve düşük sıcaklık ve duyarlılık ile karakterize edilen bir ebeveynlik tarzını ifade etmektedir (Dwairy, 2004). Bu ebeveynlik tarzında genellikle sıkı bir otorite, itaat ve uyum söz konusu olmaktadır ve bu tutum, çocuklarda özerklik ve özgürlüğün eksikliği ile ilişkilendirilmektedir (Hosokawa ve Katsura, 2018). Bu tutuma sahip ebeveynler, ser bir disiplin anlayışı benimsemekte ve katı kurallar koymaktadır (Köksal, 2016). Otoriter ebeveynler genellikle çocukları için yüksek standartlar belirlemekte, ancak çocuklara sınırlı geri bildirim ve duyarlılık sağlamakta cezalandırıcı disiplin stratejileri kullanmakta ve sıkı kurallar uygulamaktadır (Ning, 2022).

Otoriter ebeveynlik tutumu, çocukların zihinsel sağlığı ve refahı üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır (Muhtadie vd., 2013). Otoriter ebeveynlik, çocukların ve ergenlerin bireysellik ve özerklik duygusunun gelişimini engelleyebilmektedir (Ning, 2022). Ebeveynlerin katı tutumu ve baskıcı yaklaşımları sonucunda çocuklar kendi başlarına hareket etmekte zorlanabilmekte, sorumluluk almada güçlük çekmekte ve bu durum aynı zamanda çocukların özgüvenlerine zarar verebilmektedir (Günalp, 2017). Ebeveynlerden kaynaklı baskı sonucunda çocukların hem kişilikleri hem de davranışları hasar görebilmektedir (Yavuzer, 2020).

İlgisiz/kayıtsız ebeveyn tutumu. İlgisiz ebeveynlik, çocuğuyla etkileşimde bulunmaya veya onun yetiştirilmesine aktif bir ilgi veya motivasyon eksikliği ile karakterize edilen bir ebeveynlik tarzını ifade etmektedir. Bu tutumu benimseyen ebeveynler, çocuklarını ihmal edebilmektedir. İlgisiz ve kayıtsız

ebeveynler, çocuklarının ihtiyaçlarına karşı kayıtsız davranmaktadır (Kaya vd., 2012). Çocuklara yeterince sevgi ve ilgili göstermemekte, çocukların duygularına ve sosyal gelişimlerine hitap eden bir yaklaşım sergilememektedir. Dolayısıyla bu tür bir ebeveynlik, çocuğun sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimi üzerinde olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir (Coplan vd., 2004). Ebeveyn ve çocuk arasında kopukluk oluşmaktadır. Bu çocukların ileriki zamanlarda psikolojik sorunlar yaşayabileceği ve akademik alanda yetersiz kalabileceği belirtilmektedir (Fitzgerald vd., 2022; Hume vd., 2012; Yeo ve Chan, 2020).

İlgi ve sevgiden mahrum şekilde büyüyen çocuklarda davranış bozuklukları, okul terki, şiddete eğilim, saplantılı kişilik, madde kötüye kullanma ve kendine zarar verme gibi birtakım olumsuz sonuçların görülebileceği söylenebilir. Bu durum ayrıca çocuğun akranlarıyla etkileşimi ve genel sosyal gelişimini olumsuz şekilde etkileyebilir. İlgisiz ebeveynlerin çocukları, başkalarıyla ilişkiler kurmak ve sürdürmek, sosyal beceriler geliştirmek gibi konularda zorluk yaşayabilir (Coplan vd., 2004).

Tutarsız/kararsız ebeveyn tutumu. Tutarsız ve kararsız ebeveynlik farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Anne-babanın çocuğa karşı tutumlarında çelişik davranması olarak görülebilmektedir. Aynı zamanda bir ebeveynin bazen olumlu, bazen baskıcı, bazen hoşgörülü, bazen ilgisiz davranması gibi kararsız ve tutarsız şekillerde de yansıyabilmektedir. Her iki durumda da çocuğun kendini kötü hissetmesi, arada kalmışlık duygusu yaşaması, ne zaman nasıl davranacağı konusunda güçlük çekmesi ve ebeveynlerine zayıf bir bağlılık geliştirmesi muhtemeldir. Tutarsız ebeveynlik, çocukların kafalarını karıştırabilmekte ve öğrenme ile sosyalleşme süreçlerini engelleyebilmektedir. Ayrıca, tutarsız ebeveynlik, çocuklarda ayrılık kaygısı, zihinsel rahatsızlık ve okul fobisi ile sonuçlanabilmektedir (Dwyer vd., 2008).

Bu ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynler arasında farklı görüşler ve tutumlar olabilir. Örneğin, bir ebeveyn öncelikle nazik bir ses tonuyla konuşabilirken, sonra ani bir şekilde sesini yükseltebilir veya annenin çocuğa sevgi dolu davrandığı bir durumda babanın sert ve agresif olması gibi durumlar ortaya çıkabilir. Ebeveynlerin istenmeyen bir davranış karşısında çocuğa şiddet uygulaması ve sonra bu davranış için özür dilemesi de bu tutumun

örneklerindedir (Bilgin Aydın, 2003). Tutarsız ebeveyn tutumunu benimseyen ailelerin çocuklarında kişilik gelişimi açısından önemli sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Çocuk, içsel çatışmalar nedeniyle huzursuzluk yaşayabilir ve tutarsız bir ortamda büyüdüğü için dengeyi bulmakta zorlanabilir. Bu tutuma maruz kalan çocuklar, toplumsal alanda uyum sağlamada ve karar verme süreçlerinde güçlük çekebilir ve hangi durumlarda nasıl davranmaları gerektiği konusunda kararsızlık yaşayabilirler (Kabalı, 2012).

İzin verici ebeveyn tutumu. İzin verici ebeveyn tutumu, çocuklara sınırsız özgürlüğün tanındığı ve çocukların taleplerinin sürekli yerine getirildiği bir tutumdur. Başka bir deyişle bu tutumdaki ebeveynler, çocuklarını anlama ve kabul etme konusunda yüksek bir esnekliğe sahipken, onlardan pek az talepte bulunmaktadır. Çocuklarının isteklerine ve arzularına her zaman olumlu bir şekilde yanıt vermektedir (Arslan Aydoğan, 2017). Ebeveynler genellikle ailede kurallar koymakta, ancak bu kuralları uygulama konusunda çocuklarına çok fazla serbestlik tanımaktadır. Onların öne çıkan özelliği, çocuklarına kendi kararlarını alabilecekleri bir özgürlük alanı sunmalarıdır, bunun yanı sıra çocuklarını kontrol etmekten ziyade, kendi faaliyetlerini kendilerinin yönlendirmesine olanak sağlamaktır. Ebeveynler, çocuklarını dışarıdan belirlenmiş standartlara uymaya zorlamak yerine, kendi özgün kişiliklerini geliştirmelerine destek olmayı amaç edinmektedir (Baumrind,1966).

İzin verici tutumu benimseyen ebeveynlerin çok net, açık ve anlaşılır kuralları çoğunlukla yoktur. Yaptırım uygulamaktan kaçınmaları ve çocuklarından pek az şey istemeleri de dikkat çeken özellikleridir. Ebeveynlerin bu tutumu, çocukların genellikle özgüvensiz ve mutsuz olmalarına neden olabilmektedir (Kozan, 2020). Çocuklar kontrol edilemez ve aşırı özgürlüğe sahiptirler. Aileler genellikle hoşgörülü bir yaklaşım sergilerler, ancak bu hoşgörü çoğunlukla ihmal derecesindedir. Çocuklar, istedikleri zaman diledikleri her şeyi yapabilmektedir (Baumrind, 1966). Aileler, çocukların isteklerini hemen yerine getirirler; bu durumun nedeni genellikle ailelerin yüzleşmekten ve utanmaktan kaçınmasıdır. Bu durum, çocukların ileriki yaşlarında bencillikte artışa, başarı motivasyonunda düşüşe ve dürtü kontrolünde zayıflamaya sebep olabilmektedir (Kozan, 2020).

İzin verici ebeveynlik tutumu, genellikle çocuklarının sosyal ve kişisel gelişiminde kısıtlamalara neden olmaktadır (Ghozali, 2020). Çocukların ebeveynler tarafından her istediklerinin karşılanması ve kontrolsüz bir özgürlükle baş başa bırakılması, çocukları ileriki yaşamlarında toplum içinde her istediğini yapmaya sevk edebilmektedir. Ancak büyüdüklerinde sınırsız bir şekilde davranamayacaklarını, istek ve taleplerinin her zaman karşılanmayacağını fark ettiklerinde çevreleriyle çatışmaya girebilmektedir. Bu durum bazen saldırganlığa varacak bir düzeye gelebilmektedir (Döker, 2020).

Mükemmeliyetçi ebeveyn tutumu. Mükemmeliyetçi ebeveynlik tutumu, yüksek beklentileri, katı standartları ve başarı odaklı bir ebeveynlik tarzını ifade etmektedir. Bu ebeveynlik tarzı, çocukların gelişimi ve refahı üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkilere sahip olabilen mükemmeliyetçilikle ilişkilendirilmektedir. Mükemmeliyetçi ebeveynler, çocuklarının her zaman en iyi ve en başarılı konumda olmalarını istemektedir. Dört dörtlük bir çocuğun yetişmesini amaçlamaktadır. Çocukların her şeyi mükemmel bir şekilde yapmaları beklenmektedir. Ebeveynlerin beklentisine göre hareket edip istenileni yapamayan çocuklar ise başarısızlık duygusu ve güvensizlik hissi yaşayabilmektedir (Aydoğdur ve Dilekmen, 2016).

Mükemmeliyetçi ebeveynlik tutumlarının çocuklarda mükemmeliyetçiliğin gelişimine katkıda bulunabildiği gibi çocukların ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkilere sahip olabileceğini söylemek mümkündür. Mükemmeliyetçi ebeveynlik tutumu, çocuklarda ve ergenlerde depresyon ve anksiyete gibi psikolojik uyumsuzlukların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Mükemmel tutumlu ebeveynler, çocuklardan kapasitelerinin üzerinde performans beklenmektedir. Bu tutumu sergileyen ebeveynler, çocukların hata yapmalarına, herhangi bir alanda yetersiz kalmalarına, başarısız olmalarına tahammül edemezler. Bu tutuma sahip ebeveynler, kendi yaşamlarında gerçekleştiremedikleri ve yapamadıkları birçok şeyi çocuklarının gerçekleştirmesini ve yapmasını talep ederler (Yamanoğlu, 2009).

Demokratik ebeveyn tutumu. Demokratik tutum, ailelerin çocuklarını desteklemesi ve onlara bazı sınırlamalarla kendilerini geliştirmelerine fırsat tanıması olarak açıklanmaktadır. Bu yaklaşımı benimseyen ebeveynler,

çocuklarının söz hakkına sahip olmalarına ve kendilerini ifade etmelerine imkân sağlamaktadır. Çocukların duygularına ve düşüncelerine saygı duyulmaktadır. Diğer ebeveynlik tarzlarını benimseyen ailelerin çocuklarına kıyasla, demokratik ebeveynlikle yetişen çocuklar daha duyarlı, işbirlikçi, girişimci, sorumluluk sahibi, kendini gerçekleştirebilen, yetkin ve başarı odaklı gibi birçok olumlu özelliğe sahip olabilmektedir (Yavuzer, 2019).

Demokratik tutumu benimseyen ebeveynlerde, talep ve kabul ilkesi belirgindir. Çocuklarına büyük bir kabul gösterirken, aynı zamanda onlardan yüksek beklentileri vardır. Çocuklarından belirli davranışları sergilemelerini beklerler ve bu beklentileri net bir şekilde ifade ederler. Taleplerini açıkça belirterek, çocuklarıyla etkileşimde bulunurlar ve karşılığında çocuklarından aynı ölçüde davranışlar beklerler. Ayrıca, çocuklarına karşı esnek ama kontrol edici bir tavır sergilerler. Disiplini uygularken, çocuklarının kendi sorumluluklarını ve iş birliğine yatkınlıklarını teşvik ederler. Dolayısıyla demokratik bir ortamda yetişen çocuklar, birey olma bilinci geliştirir, olgunlaşır, başarıya odaklanır, kendi sorumlulukları ve kurallarının farkında olur, esnek ve çeşitli durumlarla başa çıkabilirler (Küçükturan, 2005).

Demokratik tutuma sahip bir ebeveyn; kendi bakış açısını daima güçlendirmeye çalışır. Bunun yanı sıra onlar için çocukların bireysel ilgileri ön plandadır. Ebeveyn ve çocuk arasında bir anlaşmazlık olduğu zaman bunu yasaklarla çözmeye çalışmaz. Ailenin uygun gördüğü bir davranışa çocuk uymayı reddettiği zaman, aile kendi düşüncelerinin sebeplerini çocuğa anlatma yoluna giderler (Baumrind, 1966). Ebeveynler çocuklarıyla hem ilgilidir hem de sorumludur. Çocuklarına kuralları açık bir şekilde ifade ettikten sonra onları gözlemlerler. Bu esnada kendilerini hissettirirler ancak zorlayıcı ve sınırlayıcı şekilde davranmazlar. Benimsedikleri disiplin anlayışı cezadan uzaktır ve çocukları destekleyicidir (Seven, 2013).

Ebeveyn Tutumlarını Etkileyen Faktörler

Ebeveynlerin çocuklarına yönelik tavırlarını, yaklaşımlarını ve tutumlarını etkileyen faktörler bulunmaktadır. Ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden edindikleri izlenimler, bilgi ve deneyimler onların tutumlarını etkileyebilmektedir. Ayrıca ebeveynlerin mizaçları, kişilikleri, yaşları, aldıkları eğitim süreçleri, iletişim

becerileri, dünya anlayışları, dini görüşleri, çocuklardan beklentileri, sosyo-ekonomik durumları ve köy-kent gibi yaşam alanları ebeveynlerin çocuklara yönelik tutumlarına yansiyabilmektedir (Şimşek, 2006). Çocuk yetiştirme tarzı, ebeveynlerin genellikle çocukların gelecekte nasıl bir durumda olmalarını düşündükleriyle ilgilidir. Örneğin kariyer sahibi bir çocuk yetiştirmek isteyen ebeveynler, çocuklarının akademik başarılarına yoğun bir şekilde odaklanmakta ve mükemmeliyetçi bir tutumla çocuğa yönelebilmektedir.

Ebeveynlerin yetiştikleri kültürel ortam, çocukların doğum sırası, yaşları, cinsiyetleri ve kişilik özellikleri de ebeveynlik stilleri üzerinde etkili olabilmektedir (Yavuzer, 1990). Ebeveynlerin çocukluk yaşantıları, onların yetişkinlik rollerine yansiyabildiği gibi anne-babalık rollerini de etkileyebilmektedir (İkizoğlu, 1993). Ebeveyn tutumlarının farklılaşmasında özellikle de kültüre ait özelliklere dikkat çekilmektedir (Gonzalez vd., 2001). Bununla birlikte anne-babaların evliliğe ve çocuk sahibi olmaya hazır olup olmaları, eşlerin birbirlerine karşı yaklaşımları, evliliğe yükledikleri anlam, ebeveynliğe ilişkin şemalar ve evlilik doyumları da ebeveyn tutumlarını etkilemektedir (Yıldız, 2004).

Ebeveyn Tutumlarının Okul Öncesi Çocukların Gelişimlerine Etkisi

Ebeveynlerin sergiledikleri tutumlar, tüm yaş dönemlerindeki çocukların gelişimleri üzerinde etkili olabilmektedir. Ebeveynlerin evdeki yaşantıları, rolleri ve aile ortamı okul öncesi dönem çocuğu açısından önemlidir. Ebeveyn tutumları, yaşamın ilk yıllarında önemli görülen ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkiyi ve çocukların sosyalleşmesini etkilemektedir (Fitzgerald ve White, 2003). Bu yaşta çocukların bakımı, eğitimi, temel ihtiyaçlarının karşılanması yanı sıra sosyal ve duygusal gelişimleri dikkate alındığında ebeveynlere bağlı durumda oldukları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ebeveyn tutumlarının etkisi belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır (Maccoby, 2002).

Okul öncesi yıllar, çocukların özerklik ve sorumluluk duygusu edinmeleri açısından önemli görülmektedir. Çocukların akranlarıyla sağlıklı ilişkiler kurmaları, toplumsal alanda kendini ifade etmeleri ve örgün eğitime hazır hale gelmeleri anne-babaların çocuk yetiştirme tarzıyla şekillenebilmektedir. Başka bir ifadeyle çocukların kendilerini ve sosyal ilişkilerini yönetebilmeleri ve sosyal

bağlamda yetkin olabilmeleri, ebeveynler tarafından sağlanan eğitime, fırsatlara, imkânlara ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarına bağlıdır (Erkan, 2010).

Aile ortamı, çocukların örgün eğitime başlamadan önce birçok yaşantıyı öğrendikleri ortamdır. Bu anlamda çocukların ilkokuldaki akademik başarılarında, olumlu davranışlar geliştirmelerinde ve sosyalleşmelerinde başarılı olmaları için ebeveynlerin model ve rehber olmaları gerekli görülmektedir (Kılıç, 2010). Çocuklar sosyal anlamda ilk ilişkilerini aile üyeleriyle kurmaktadır. Aile ortamında toplumsal rolleri, kültürel kodları ve ahlaki değerleri öğrenmektedirler. Aile, çocukların gelecek yıllarındaki yaşam biçimlerinin belirlenmesinde önemli bir etkiye sahiptir (Özbey, 2010).

Anne ve babayla birlikte ailedeki tüm bireylerin okul öncesi çocuğun zihinsel, duygusal, bedensel ve sosyal gelişimi üzerinde etkisi bulunmaktadır (Erkan ve Durmuşoğlu, 2006). Ebeveynlerin çocukların öz-bakımlarını ve temel gereksinimlerini karşılamaları fiziksel gelişimleri ve sağlıklı oluşlarına etki etmektedir. Ebeveynler tarafından çocuklara ilgi, sevgi ve şefkatle yaklaşılması çocukların duygusal yeterliliklerini güçlendirmektedir. Aile ortamındaki güvene, cesarete ve samimiyete dayalı etkileşim, çocuklarda özgüvenin ve özsaygının artmasını sağlamak ve küçük yaşlarından itibaren çocuklara güven duygusu ve sorumluluk bilinci kazandırmaktır (Brooks, 2012).

Ebeveynlerin sahip oldukları özellikler ve değerler, çocuklarına yönelik davranışları ve tutumları, çocukların sosyal açıdan nitelikli davranışlar edinmesine ve bu davranışları göstermesine etkide bulunmaktadır. Bu durum aynı zamanda çocukların kişilerarası iletişimini güçlendirmekte ve sosyal becerileri kazanmalarında etkili olabilmektedir (Alisinanoğlu ve Özbey, 2011; Göktaş, 2015; Gürsoy ve Coşkun, 2006).

Anne ve babalar; çocuklarına rehberlik ederek, tavsiyeler vererek ya da iyi bir model olarak, çocuklarının akranlarıyla sağlıklı ilişkiler ve beceriler kazanmalarını sağlayabilmektedir. Ayrıca ebeveynlerin çocuklarına karşı kullandıkları sözel ifadelerin çocukların sosyal becerileri açısından önemli görülmektedir (Berk, 2012). Özellikle de çocukların sosyal beceriler, kişisel özellikler ve birtakım değerler kazandıkları okul öncesi dönem gibi kritik yıllarda

ebeveynlerin çocukların gelişimleri üzerindeki etkisi daha büyük bir önem arz etmektedir (Sak vd., 2015).

İlgili Alanyazın

Alanyazın incelendiğinde ebeveyn tutumları ile ilgili yurt içi ve yurt dışında çok fazla araştırmanın yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu tezin konusuyla ilişkili olan araştırmalara yer verilerek literatürün sınırlandırılması uygun görülmüştür. Bu bağlamda yurt içi çalışmalara yer verilirken söz konusu araştırmaların ebeveyn tutumları ve okul öncesi ile ilgili olmasına bakılmıştır. Ayrıca ilgili alanyazının güncel olması açısından sadece son 5 yılda gerçekleştirilen araştırma sonuçlarına yer verilmiştir. Yurt dışındaki alanyazın ise ilgili alanyazının ebeveyn tutumlarıyla alakalı olması ölçütü dikkate alınarak 2019-2024 yıllarında gerçekleştirilmiş örnek çalışmalar sunulmuştur.

Ebeveyn tutumları ile ilgili yurt içinde yapılan güncel araştırmalar.

Özkan (2024) tarafından yapılan araştırmada ebeveyn tutumlarının okul öncesi 3-6 yaş grubunda uyum ve davranış problemi yaşayan çocuklar üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmada 301 ebeveyn ve öğretmen yer almıştır. Veriler Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Okul Öncesi Davranış, Sorunları Tarama Ölçeği kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda ebeveyn tutumlarıyla çocukların uyum ve davranış problemi arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca Ebeveyn Tutum Ölçeği puanları arttıkça Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği puanlarının da arttığı tespit edilmiştir.

Elmalıoğlu ve Özdemir (2023) yaptıkları araştırmada 3-6 yaşlarında çocuğu olan ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ile çocukların psiko-sosyal özellikleri arasındaki ilişki ele alınmıştır. Araştırmanın verileri Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği ile Anne-Baba Tutum Ölçeği'nin 298 ebeveyne uygulanarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda ebeveynlerin yüksek düzeyde demokratik tutum, ortalamadan daha yüksek düzeyde baskıcı ve otoriter tutum, orta düzeyde de aşırı hoşgörülü tutum gösterdikleri saptanmıştır. Ebeveyn tutumu ve çocuklardaki psikososyal risk ilişkisinin; demokratik tutum gösterenlerde negatif yönde iken, otoriter ve baskıcı tutum ile aşırı hoşgörülü tutum gösterenlerde pozitif yönde olduğu belirlenmiştir.

Ramazan ve Tok (2023) yaptıkları araştırmada annelerin ebeveyn tutumları ile okul öncesi eğitime devam eden 60-72 aylık çocukların yaratıcılık düzeyleri incelenmiştir. Araştırmaya 142 çocuk ve anneleri katılmıştır. Veriler Ebeveyn Tutum Ölçeği ile Erken Çocukluk Yaratıcılık Ölçeği uygulanarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda aşırı koruyucu ebeveyn tutumu sergileyen annelerin çocuklarının yaratıcılık düzeylerinin diğer ebeveyn tutumlarına sahip annelerin çocuklarına göre daha düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Bununla birlikte çocukların yaratıcılık düzeyleri ile annelerin izin verici, otoriter ve aşırı koruyucu ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Özkul (2023) tarafından gerçekleştirilen çalışmada okul öncesi çocukların dil kullanım becerileri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişki ele alınmıştır. Çalışmanın örnekleminde 150 çocuk ve anneleri yer almıştır. Veri toplamada Dil Kullanım Ölçeği ve Ebeveyn Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Çalışma sonucunda annelerin en çok demokratik bir tutuma sahip oldukları belirtilmiştir. Annelerin en az otoriter tutum benimsedikleri görülmüştür. Yaş ve eğitim durumu açısından ebeveyn tutumlarında bir farklılık tespit edilmiştir. Ayrıca dil kullanım becerisi ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı belirlenmiştir.

Öztürk ve arkadaşlarının (2023) gerçekleştirdikleri derleme çalışmasında sosyo-duygusal gelişim süreçlerinin ebeveyn tutumlarına göre okul öncesi dönem çocuklarını nasıl etkilediğine ilişkin yapılan araştırmalar incelenmiştir. İnceleme sonucunda ebeveyn tutumlarının; çocuklarda özerklik, sosyalleşme, duygusal durumlar, problem çözme, iletişim, ruh sağlığı, karar alma becerisi, bağımsız hareket edebilme gibi konularda önemli düzeyde etkili olduğu belirtilmiştir.

Aydın (2023) tarafından yapılan araştırmada 5-6 yaşlarında çocuğu olan annelerin ebeveyn tutumları ile çocukların benlik algıları ve öz-düzenleme becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın örnekleminde okul öncesi eğitime devam eden 196 çocuk, bu çocukların ebeveynleri ve öğretmenleri yer almıştır. Veri toplama sürecinde Ebeveyn Tutum Ölçeği, Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği (Öğretmen Formu) ve De Moulin Benlik Algısı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda annelerin otoriter ebeveyn tutumu ile öz düzenleme dikkat alt boyutu arasında ve aşırı koruyucu tutum ile öz düzenleme toplam ve alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Annelerin demokratik ve izin verici tutuma sahip olması ile çocukların benlik algısı ve öz düzenleme becerileri arasında, otoriter tutuma sahip olması ile çocukların benlik algısı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Ebeveyn tutumunun çocuğun cinsiyetine, çocuk sayısına göre farklılaşmadığı, anne eğitim düzeyine ve sosyo ekonomik düzeye göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür.

Aküzüm ve arkadaşlarının (2022) yaptıkları çalışmada okul öncesi dönemde ebeveyn tutumları ile dijital oyun bağımlılığı eğilimi arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya 4-6 yaş arasında çocuğu olan 423 ebeveyn katılmıştır. Veriler Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Dijital Oyun Bağımlılığı Eğilim Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda; ebeveynlerin demokratik tutuma sahip olma düzeyi arttıkça dijital oyun bağımlılığı eğiliminin azaldığı, ebeveynlerin yaşı, eğitim düzeyi, çocuk sayısı, çalışma durumu ve gelir düzeyinin ebeveyn tutumları üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir.

Poyraz ve Gül (2022) tarafından yapılan araştırmada gelişimsel dil bozukluğu olan ve olmayan çocukların iletişim becerilerinin, ebeveyn tutumlarının ve anne-baba stres düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada 5-6 yaş aralığındaki 45 yer almıştır. Araştırmanın verileri Okul Öncesi Çocuklar için İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği, Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Anne-Baba Stres Ölçeği uygulanarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda gelişimsel dil bozukluğu olan çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarına daha koruyucu ve izin verici bir tutum sergiledikleri belirtilmiştir.

Esmeray (2022) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi çocukların bilgisayar oyun bağımlılıkları ve ebeveyn tutumları incelenmiştir. Çalışmada 359 çocuk ve ebeveyn yer almıştır. Veriler Çocuklar İçin Bilgisayar Oyun Bağımlılığı Ölçeği ve Ebeveyn Tutum Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Çalışma sonucunda ebeveyn tutumlarının ise kardeş sayısı, çocuğun yaşı, anne baba yaşı, anne baba eğitim düzeyi, aile geliri, evdeki teknolojik aletler, bilgisayar ve tablet kullanma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Ayrıca çocukların bilgisayar oyun bağımlılığı ve ebeveyn tutumları arasında düşük düzeyde anlamlı ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Çelik (2022) tarafından yapılan araştırmada 48-72 aylık çocukların sosyal beceri ve problem davranışları ile ebeveyn tutumları incelenmiştir. Araştırmaya

303 çocuk ve anneleri katılmıştır. Veriler Aile tanıma formu, Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği, Ebeveyn Tutum Ölçeği, Çocukların Olumsuz Duyguları ile Baş Etme Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda demokratik tutumun anne çalışma durumu, eğitim durumu ve gelir düzeyine göre farklılaştığı görülmüştür. Bununla birlikte, demokratik ve otoriter tutumun çocukların sosyal beceri ve davranış problemleriyle anlamlı düzeyde ilişkilere sahip olduğu bulunmuştur. Ebeveyn tutumları ve duygu sosyalleştirme davranışları arasında anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna varılmıştır.

Solmaz ve diğerleri (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada okul öncesi eğitim alan ve normal gelişimi olan 5-6 yaş çocukların motor performansı üzerinde ebeveyn tutumları incelenmiştir. Örneklemde 54 çocuk ve ebeveyn yer almıştır. Veri toplamada Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Motor Performans Testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda otoriter ebeveyn tutumu arttıkça çocukların koşu performanslarının arttığı belirtilmiştir.

Arabacıoğlu ve Bağçeli Kahraman (2021) tarafından yapılan çalışmada 5 yaş çocuklarının okula uyum düzeyleri ile ebeveyn tutumları incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini 5 yaş grubu 248 çocuk ve onların ebeveynleri ile öğretmenleri oluşturmuştur. Veri toplama sürecinde Ebeveyn Tutumları Ölçeği ve Beş Yaş Çocukları İçin Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda annelerin demokratik ebeveyn tutumları arttıkça çocukların okula uyumlarının da arttığı görülmüştür.

Cizrelioğulları ve Kilili (2021) tarafından yapılan derleme çalışmasında ebeveyn tutumlarının çocukların yetenek ve becerilerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında mevcut literatür incelenmiş ve kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Çalışmanın sonucunda ise çocukların ebeveynlerinden gördükleri davranışların ve uygulamaların, kişiliklerini, yeteneklerini, kendini gerçekleştirmelerini ve çevresindeki insanlarla olan ilişkilerini etkilediği belirtilmiştir.

Can ve Kutlu (2021) yaptıkları araştırma kapsamında annelerin ebeveynlik tutumları ve anaokuluna giden çocuklarının cinsiyet farklarına göre hazzı erteleme davranışları incelenmiştir. Araştırmada 73 anne ve çocukları yer almıştır. Veriler Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Hazzı Erteleme Paradigması ile

toplanmıştır. Araştırma sonucunda, anne ebeveynlik tutumunun çocuğun tadına bakma ve yeme davranışlarında hazzı erteleme süresi üzerinde temel etkisi olduğunu, ancak çocuğun hazzı erteleme süresi üzerinde cinsiyetin temel etkisi ya da ebeveyn tutumu ve cinsiyet etkileşim etkisinin anlamlı bir fark yaratmadığı ortaya çıkmıştır.

Postaoğlu (2021) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi eğitim alan beş yaş çocuklarının sosyal uyum becerileri ve anne-baba tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma örnekleminde 200 çocuk ve ebeveyn yer almıştır. Veriler Beş Yaş Çocukları İçin Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği ve Ebeveyn Tutum Ölçeği uygulanarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda anne-babaların genel ebeveyn tutumu ile beş yaş çocuklarının sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında negatif yönlü düşük bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Ankaralı ve Savaş'ın (2021) yaptıkları çalışmada aşırı korumacı (helikopter) ebeveyn tutumunun okul öncesi çocuklar üzerindeki etkisi ele alınmış ve söz konusu tutumun neden şiddet olarak algılandığına bakılmıştır. Araştırmanın verileri okul öncesi öğretmenlerinden elde edilmiştir. Ulaşılan bulgulara göre, ebeveynlerin çocukları için en iyisini bildikleri iddiasıyla, onları fiziksel ve duygusal olumsuzluklardan korumak için gösterilen bu tutumun, çocuk üzerinde olumsuz sonuçlarının oldukça fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca helikopter tutumun etkisi ve olumsuzlukları en çok çocukta görülse de çocukla iletişim içinde olan herkesi zor durumda bırakıp kötü hissettirmesi nedeniyle de duygusal şiddet olarak değerlendirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Tekin Çatal (2021) tarafından yapılan çalışmada 4-7 yaş arası çocukların ebeveyn tutumları ile psikolojik sağlımlıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada Ebeveyn Tutum Ölçeği, Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği kullanılarak veriler elde edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda ebeveyn tutumları ile psikolojik sağlamlık arasında pozitif bir ilişki saptanmıştır.

Karaman ve Dinçer (2020) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi dönem çocukların prososyal davranışları çeşitli değişkenlere ve ebeveyn tutumlarına göre incelenmiştir. 25-72 ay arasındaki 290 çocukla yürütülen araştırmanın verileri Çocuk Prososyallik Ölçeği ve Ebeveyn Tutum Ölçeği ile elde

edilmiştir. Çalışmanın sonucunda demokratik ebeveyn tutumunun çocukların prososyallik davranışlarını yordadığı tespit edilmiştir.

Yılmaz (2020) tarafından okul öncesi eğitim alan 5-6 yaş çocukların sahip oldukları öz düzenleme becerilerinin anne baba tutumları ile olan ilişkisinin incelenmesi amacıyla yapılan araştırmada 5-6 yaş grubundaki 188 çocuk ile bunların ebeveynleri ve öğretmenleri yer almıştır. . Araştırma sonucunda, anne-babaların aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ile çocukların kontrol beceri düzeyleri arasında negatif yönlü ve düşük düzeyli ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Anne ve babaların demokratik, otoriter, aşırı koruyucu, izin verici tutumları ve çocukların düzenleme becerileri arasında anlamlı düzeyde ilişkiye ulaşılmıştır. Anne-babaların demokratik, otoriter, izin verici tutumları ve çocuklara ait kontrol becerileri arasında ise anlamlı düzeyde bir ilişkiye ulaşılamamıştır.

Kurt ve Aslan (2020) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi çocukları olan annelerin ebeveyn öz-yeterlikleri, psikolojik dayanıklılıkları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki ele alınmıştır. Ebeveynlik Tutum Ölçeği-Anne Formu, Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Ebeveyn Tutum Ölçeği 297 anneye uygulanarak veriler toplanmıştır. Çalışma sonucunda ebeveyn tutumlarının sosyo-demografik değişkenlerden eğitim ve gelir durumu açısından farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Parsak ve Kuzucu'nun (2020) yaptıkları çalışmada ebeveyn tutumları ile okul öncesi çocuklarda saldırganlık ilişkisi ele alınmış ve ayrıca çocukların empati ve sosyal becerilerinin aracılık rolü incelenmiştir. Çalışmanın örnekleminde 210 çocuk yer almıştır. Veriler Çocuk Yetiştirme Anketi, Duygu Ayarlama Ölçeği, Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği ve Ladd Profilet Davranış Değerlendirme Ölçeği uygulanarak toplanmıştır. Çalışma sonucunda okul öncesi dönem çocuklarının empati ve sosyal becerilerinin ebeveyn tutumları ile saldırganlık arasındaki ilişkiye aracılık ettiği belirtilmiştir.

Uygun ve Kozikoğlu'nun (2020) yaptıkları araştırma kapsamında okul öncesi çocukların ebeveyn tutumları incelenmiştir. Veriler Ebeveyn Tutum Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, ebeveynlerin en fazla demokratik tutumu ve aşırı koruyucu tutumu benimsedikleri, otoriter ve izin verici tutumu daha az benimsedikleri sonucuna görülmüştür. Çocuk sayısı arttıkça

ebeveynlerde demokratik tutumun azaldığı, ebeveynlerin eğitim ve gelir düzeyi yükseldikçe demokratik tutumu daha fazla benimsedikleri, otoriter ve aşırı koruyucu tutumu ise daha az benimsedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Şenol ve Karaca (2020) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi dönemdeki çocukların benlik kavramları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma örnekleminde 201 okul öncesi çocuk ve ebeveynleri yer almıştır. Veri toplama sürecinde Çocuğun Benlik Kavramını Algılaması (Perception of Child Self-Concept-PCSC) Ölçme Aracı ve Ebeveyn Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, benlik kavramı ölçeği puanlarının; ebeveyn tutum ölçeği alt boyutlarından demokratik tutum alt boyutu puanlarını anlamlı ve pozitif yönde yordadığı, aşırı koruyucu tutum alt boyutu puanlarını anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür. Diğer alt boyutların ise benlik üzerindeki yordayıcılığının anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır.

Akgün ve Çetin (2020) tarafından 4-6 yaş grubu okul öncesi çocukların ebeveyn tutumları ve istismara yönelik farkındalık durumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmada 124 ebeveyne anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynlerin çoğunlukla otoriter bir tutum sergiledikleri ve istismar konusundaki farkındalık düzeylerinin orta düzeyde olduğu ortaya konulmuştur. Anne-babaların yaş ve cinsiyetleri açısından ebeveyn tutumlarında bir farklılık bulunmamıştır. Anne-baba öğrenim durumu ve gelir düzeyi açısından ebeveyn tutumlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Derman ve arkadaşlarının (2020) yaptıkları çalışmada annelerin empati düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma grubunda 5-6 yaş aralığındaki 142 okul öncesi çocuk ve onların anneleri yer almıştır. Veriler Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Çocuklar İçin Empati Bölümü Ölçeği kullanılarak elde edilmiştir. Çalışma sonucunda annelerin demokratik tutumları ile çocukların duygusal ve genel empatileri arasında pozitif bir ilişki görülmüştür. Otoriter tutum ile çocukların duygusal, davranışsal ve genel empatileri arasında negatif bir ilişki saptanmıştır. Benzer şekilde izin verici tutum ile duygusal empati arasında negatif bir ilişki tespit edilmiştir.

Çın (2020) tarafından yapılan çalışmada erken çocukluk döneminde verilen din eğitimi üzerinde ebeveyn tutumlarının etkisinin incelenmesi

amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında literatürdeki araştırmalar incelenmiştir. Araştırma sonucunda çocuğun din eğitimine en uygun ebeveyn tutumunun demokratik ve destekleyici tutum olduğu ve bu tutumun da İslam yaşam anlayışına uygun olduğu belirtilmiştir.

Özen Altınkaynak ve Akman'ın (2019) gerçekleştirdikleri araştırmada ebeveyn tutumlarının çocukların okula uyum becerileri üzerindeki etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmada 150 çocuk, ebeveynleri ve öğretmenleri yer almıştır. Veriler Anne-Baba Tutum Ölçeği ve Okula Uyum Algısı Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Çalışma sonucunda ebeveynlerin koruyucu ve baskıcı-otoriter tutumları arttıkça çocukların uyum becerilerinin azaldığı, aksine izin verici ve demokratik tutumlar arttıkça çocukların uyum becerilerinde de artış saptanmıştır.

Arabacıoğlu (2019) tarafından okul öncesi çocuklarının okula uyum düzeyleri ile ebeveyn tutumları ve çocuğun mizaç özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya 5 yaş grubu 248 çocuk ve onların ebeveynleri ile öğretmenleri katılmıştır. Ebeveyn Tutumları Ölçeği, Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği ve Beş Yaş Çocukları İçin Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Bulgulara göre; annelerin demokratik ebeveyn tutumları arttıkça çocukların okula uyumlarının da arttığı, çocuğun cinsiyetinin annelerin ebeveyn tutumları ve çocuğun mizaç özellikleri üzerinde etkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Yürük'ün (2019) yaptığı araştırmada okul öncesi dönemdeki çocukların gelişim düzeyleri ve davranışsal özellikleriyle annelerin ebeveyn tutumları, bağlanma özellikleri ve psikopatolojileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma kapsamında 64 çocuğun gelişimsel ve davranışsal özellikleri incelenmiş olup, çocukların annelerine anket uygulanmıştır. Çalışmanın verileri Semptom Tarama Listesi Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, Ebeveyn Tutum Ölçeği, Ankara Gelişimsel Tarama Envanteri ve Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği uygulanarak elde edilmiştir. Analiz sonucuna göre, otoriter ebeveyn tutumu ile kaba motor beceriler, sosyal beceri/özbakım becerileri pozitif yönde anlamlı ilişkilidir. Ayrıca, annelerin otoriter tutumu ile çocukların davranışsal özelliklerinden kavgacı/saldırgan arasında zayıf düzeyde pozitif yönde anlamlı bir

ilişki bulunmuştur. Okul öncesi çocuklarının gelişimsel özelliklerinin ebeveyn tutumlarıyla ilişkili olduğu sonucu elde edilmiştir.

Gökşen (2019) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi dönemdeki çocukların duygu düzenleme becerileri ile mizaç ve ebeveyn tutumları ele alınmıştır. Araştırmada 4-6 yaş arası çocukların anne-babaları ve öğretmenleri yer almıştır. Veriler Duygu Düzenleme Ölçeği (DDÖ), Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği (ÇKMÖ) ve Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) uygulanarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda; duygu düzenleme ve ebeveyn tutumları arasında ilişki incelendiğinde duygu düzenleme ve sadece demokratik ebeveyn tutumu arasında pozitif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bulunan bu ilişkiye göre çocukların duygu düzenleme becerileri arttıkça demokratik ebeveyn tutumları da artmaktadır. DDÖ'nün değişkenlik/olumsuzluk alt boyutu ile ÇKMÖ'nün tepkisellik alt boyutu arasında pozitif, ÇKMÖ'nün sebatkarlık alt boyutu ile negatif yönlü ilişki olduğu görülmüştür.

Ebeveyn tutumları ile ilgili yurt dışında yapılan güncel araştırmalar. Li ve arkadaşlarının (2024) yaptıkları çalışmada otoriter ebeveyn tutumlarının çocukların akran etkileşimleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Veriler 3-6 yaş arası çocuğu olan 2303 ebeveyn ve öğretmenden toplanmıştır. Araştırma bulgularında otoriter ebeveynliğin çocukların akran ilişkilerini önemli ölçüde engellediği ortaya çıkmıştır. Sadiq ve arkadaşlarının (2024) gerçekleştirdikleri çalışmada ebeveynlik tutumları ile çocukların dil gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında 0-36 aylık çocukları olan 384 ebeveyne ebeveyn tutum anketi ve dil gelişimiyle ilgili bir anket uygulanmıştır. Çalışmanın sonucu, ebeveynlik tutumu ile çocukların dil gelişimi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Buna göre ebeveynlik tutumunun alıcı dil becerileri ile düşük, ifade edici dil becerileri ile yüksek düzeyde ilişki bulunduğu görülmüştür. Fu ve arkadaşlarının (2024) yaptıkları araştırmada özel gereksinimi olan çocukların anne-babalarının ebeveynlik tutumları ile ebeveynlik yeterlilikleri incelenmiştir. Araştırmaya 373 özel gereksinimli çocuğun ebeveyni katılmıştır. Araştırma sonucunda işitme ve görme engelli çocukları olan ebeveynlerin olumlu ebeveynlik düzeyleri düşük olduğu bulunmuştur. Olumlu ebeveynlik tutumunun ebeveynlerin öz-yeterlilikleri ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Ayrıca dayanıklılığın,

olumlu ebeveyn tutumu ile ebeveyn yeterliliği arasında tam aracı rolü oynadığı tespit edilmiştir. Kadoglou ve arkadaşları (2024) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ebeveyn tutumları ve çocukların kaygı durumları incelenmiştir. Araştırmaya okul öncesi çocukları olan 443 ebeveyn katılmıştır. Katılımcılara Ebeveynlik Tutumları ve Çocuk Davranış Kontrol Listesi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda aşırı hoşgörülü ebeveynlerin çocuklarında kaygı düzeyinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. İzin verici ebeveynlik tutumunun okul öncesi çocuklarda kaygı ile ilişkili olduğu belirtilmiştir.

Lin ve arkadaşlarının (2023) yaptıkları çalışmada 3-5 yaş arası okul öncesi çocuklarda ebeveynlik tutumları, empati ve saldırgan davranışlar incelenmiştir. Çocuk Davranış Kontrol Listesi, Çocuklar için Empati Ölçeği ve Ebeveynlik Tutumu Anketi kullanılarak 87 ebeveyn den veri toplanmıştır. Yaş ve cinsiyet değişkeni açısından empatide anlamlı farklılık bulunurken ebeveynlik tutumlarında ve saldırgan davranışlarda farklı bulunmamıştır. Bulgular otoriter ebeveynlik tutumunun çocukların empati düzeyleri üzerinde etkili olduğunu ve okul öncesi çocuklarda empati gelişimini engelleyebileceği ve daha sonra saldırgan davranışlarını arttırabileceğini ortaya koymuştur. Xia (2023) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi çocukların öğrenme yaklaşımları ve ebeveynlik tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucu ebeveynlik tutumlarının çocukların erken akademik becerileri üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Yaffe (2023) tarafından yapılan sistematik incelemede, anne-babaların ebeveynlik tutumları ve uygulamaları arasındaki farklılıklar cinsiyetler açısından araştırılmıştır. Araştırma kapsamında 1990-2020 yılları arasında PsycInfo, Scopus, Eric ve Web of Science veritabanlarında yayınlanan araştırmalar incelenmiştir. İnceleme sonucunda babalara kıyasla annelerin daha kabul edici, duyarlı ve destekleyici oldukları aynı zamanda davranışsal açıdan annelerin daha kontrol edici, talepkâr ve özerkliğe izin verici oldukları ortaya konulmuştur. Eti (2023) tarafından yapılan çalışmada annelerin ebeveynlik tutumları ve duygulara ilişkin inançlarının okul öncesi çocukların sosyal becerileri ve problem davranışları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışmaya 3-6 yaş arası çocukların annesi (n=227) katılmıştır. Çalışma sonucunda annelerin ebeveynlik tutumlarının ve duygusal inançlarının, çocukların sosyal becerilerini ve problemleri davranışlarını yordamada önemli rol oynadığı ortaya konulmuştur.

Hao ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan araştırmada çocukların aritmetik ve matematik ilgileri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki ele alınmıştır. Araştırmaya 38-79 ay arasındaki 119 anaokulu çocuğu dâhil edilmiştir. Araştırmanın verileri ebeveyn tutumları, ebeveyn uygulamaları ve çevrimiçi düzenlenen ders dışı etkinliklerle ilgili anketler uygulanarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda ebeveyn tutumlarının çocukların evdeki matematik etkinliklerini ve aritmetik ilgilerini etkilediği belirtilmiştir. Ghosh ve Steinberg (2022) tarafından yapılan ampirik bir araştırma kapsamında ebeveyn tutumunun çocukların anaokullarına erişiminde etkili olup olmadığına bakılmıştır. Araştırma, ebeveynlerin olumsuz veya kayıtsız tutumlarının çocukların anaokullarına erişimini azalttığı belirlenmiştir. Guřiková ve Mendelová (2022) tarafından yapılan araştırmada ebeveynlerin çocuğun okuldaki başarısına yönelik tutumları ve çocuklardan beklentileri ele alınmıştır. Literatür taraması ve temel bulguların sentezlenmesine dayanan araştırmada ebeveynlerin çocuğa yönelik olumlu tutumlarının çocuğun başarısının bir göstergesi olduğu belirtilmiştir. Ayrıca sosyoekonomik ve eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin beklenti ve isteklerinin daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Hu ve Feng (2022) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ebeveynlik tutumları ve çocuklardaki prososyal davranışların gelişimi ele alınmıştır. Okul öncesi çocukları olan 188 ebeveyn den veriler toplanmıştır. Araştırma sonuçlarında demokratik ebeveyn tutumunun prososyal davranışı olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir. İhmal edici ebeveyn tutumunun prososyal davranışlarla negatif ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca otoriter ebeveynlik tutumunun prososyal davranışı olumsuz yönde etkilediği görölmüştür.

Peng ve arkadaşları (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ebeveynlik tutumlarının ergenler üzerindeki etkisinde benlik saygısı ve psikolojik esnekliğin rolü incelenmiştir. Çalışma sonucunda ebeveynlik tutumu ile ergen ruh sağlığı arasındaki ilişkide benlik saygısı ve psikolojik esnekliğin aracı rolü oynadığı bulunmuştur. Ebeveynlerin duygusal sıcaklığının ergen ruh sağlığını olumlu etkilediği; ebeveyn reddi ve aşırı korumanın ise ergenlerin benlik saygısını azalttığı belirtilmiştir. Chen ve arkadaşları (2021) tarafından yapılan araştırmada ebeveyn tutumlarının okul öncesi çocukların beslenme alışkanlıklarını, sağlıklı yiyeceklere eğilimlerini ve sağlıksız gıda tüketimlerini etkilediği bulunmuştur.

Suherman ve arkadaşları (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada okul öncesi çocukların cihaz kullanımlarının kontrol edilmesinde ebeveynlik tutumlarının rolü incelenmiştir. Okul öncesi çocukları olan 104 ebeveyne uygulanan ölçek ve anketler yoluyla veriler toplanmıştır. Çalışma sonucunda okul öncesi çocuklarda cihaz bağımlılığının çok düşük düzeyde olduğu ve bunun da ebeveynlik tutumlarıyla ilişkili olduğu belirtilmiştir. Ayrıca okul öncesi çocuklarda cihaz bağımlılığının önlenmesinde otoriter ebeveynlik tutumunun etkili olduğu ortaya konulmuştur. Agbaria ve arkadaşlarının (2021) yaptıkları çalışma kapsamında ebeveynlik tutumlarının okul öncesi çocukların duygu düzenleme becerileri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Çalışmanın sonucunda izin verici ve yetkili ebeveynlik tutumlarının çocuklardaki duygu düzenlemeyle pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür.

Delvecchio ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan araştırmada ebeveyn tutumları ile çocuğun iyi olma hali incelenmiş ve algılanan ebeveyn stresi değerlendirilmiştir. Araştırmanın verileri 2-10 yaş arası çocukların annelerine (n=459) Ebeveynlik stilleri Anketi ve Güçlü Yönler-Zorluklar Anketi uygulanarak elde edilmiştir. Bulgularda otoriter ebeveyn tutumunun çocuğun yaşadığı sorunlarla ilişkili olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla ebeveyn tutumunun çocuğun zor yaşantıları üzerinde önemli etkisi bulunduğu belirtilmiştir. Sumargi ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmada annelerin otoriter ebeveynlik tutumlarının çocukların duygusal sorunları üzerinde etkili olduğunun yanı sıra babaların otoriter ebeveynlik tutumlarının ise çocukların davranışsal sorunlarını etkilediği tespit edilmiştir. Mak ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlik stresi, ebeveynlik tutumları ve algılanan çocuk davranış sorunları ele alınmıştır. Araştırmaya okul öncesi çocukları olan 371 ebeveyn katılmıştır. Çalışma sonuçları, ebeveynlik stresinin olumsuz (otoriter) ebeveyn tutumuyla pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca olumsuz ebeveyn tutumunun ebeveynlik stresi ile çocuklardaki davranış sorunları arasındaki ilişkiye kısmen aracılık ettiği görülmüştür. Al-Elaimat ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan araştırmada ebeveynlik tutumları ile duygusal zekâ arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucu bağlamında yaygın ebeveyn tutumlarının demokratik, otoriter ve izin verici tutumlar olduğu belirtilmiştir. Ayrıca demokratik ebeveynlik tutumu ile duygusal zeka arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu;

otoriter ve izin verici tutumlar ile duygusal zeka arasında anlamlı ve negatif bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir.

Rizka ve Bacotang (2019) yaptıkları çalışmada okul öncesi çocukların ebeveynlik tutumları (otoriter, yetkili, izin verici) ile sosyal becerileri (sosyal işbirliği, sosyal etkileşim ve sosyal bağımsızlık) arasındaki ilişki incelenmiştir. Veriler Ebeveynlik Tutumları Anketi ve Okul Öncesi ve Anaokulu Davranış Ölçekleri uygulanarak toplanmıştır. Çalışmaya 242 ebeveyn katılmıştır. Araştırma sonucu otoriter ebeveynlik tutumu ile çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı bir korelasyon olduğunu, yetkili ebeveynlik tutumu ile çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı bir korelasyon olmadığını ve ayrıca izin verici ebeveynlik tutumu ile çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı bir korelasyonun olmadığını göstermiştir. Anjum ve arkadaşları (2019) tarafından yapılan kesitsel araştırmada ebeveynlik tutumları ile saldırganlık arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda otoriter ebeveyn tutumunun çocuklardaki saldırganlık üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu bulunmuştur. Lee ve Lee (2019) yaptıkları çalışmada ebeveynlik tutumunun yaşam doyumu üzerindeki etkisi incelenmiştir. Veriler 1977 çocuk ve ergene anketler uygulanarak elde edilmiştir. Çalışma sonucunda olumlu ebeveynlik tutumunun ergenlerde hem dayanıklılık hem de yaşam doyumu üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Vafaenejad ve arkadaşları (2019) tarafından yapılan araştırmada ebeveynlik tutumlarını etkileyen psikolojik faktörler sistematik derleme yoluyla incelenmiştir. Google Scholar, PubMed, Scopus, Web of, ve Scientific Information Database veritabanlarında yayınlanan çalışmalar değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda ebeveyn tutumlarını etkileyen psikolojik faktörler tespit edilmiştir. Bu faktörler; ebeveynlerle ilgili (zihinsel durum, öz yeterlilik, ebeveynlik stresi, mükemmeliyetçilik, kişilik özellikleri, çocukluk çağı travması, evlilik doyumu, ebeveynlerin bağlanma stili, algılanan ebeveynlik tutumu ve madde kullanımı) ve çocuklarla ilgili (çocuk gelişimi ve zihinsel engellilik, çocuğun mizacı ve kaygısı) olmak üzere iki kategoride sunulmuştur.

Bölüm 3

Yöntem

Bu bölümde çalışmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizi ile ilgili bilgi verilmiştir.

Çalışmanın Modeli

Bu çalışmada, açıklayıcı karma araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntem, aynı çalışma için hem nicel hem de nitel verilerin toplanması, analiz edilmesi ve birlikte kullanılmasını amaçlamaktadır (Creswell ve Plano Clark, 2007). Bu çalışmada da bu yönteme uygun olarak önce nicel veriler toplanmış ve daha sonra bu verileri açıklamak için nitel veriler toplanmıştır. Diğer bir ifadeyle 429 ebeveyne Ebeveyn Tutum Ölçeği uygulanmış, ardından araştırmanın nitel boyutu için ebeveynlere görüşme formuyla açık uçlu sorular sorulmuştur.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evrenini Kars ili Sarıkamış ilçesinde yaşayan ebeveynler oluşturmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme esas alınmıştır. Ölçüt örnekleme, örneklem için belirlenen ölçütü (kişiler, olaylar, nesnelere vs) karşılayan birimler göz önünde bulundurulmaktadır (Büyüköztürk vd., 2014). Buna göre bu çalışmada çalışma grubunun belirlenmesinde ebeveynlerin okul öncesi dönem çocuğa sahip olmaları ölçütü dikkate alınmıştır. Dolayısıyla bu araştırma Kars İli Sarıkamış İlçesinde yaşayan ve okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynler ile yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu 429 ebeveyn oluşturmuştur. Nicel veri toplama sürecinde ebeveynlerin tamamı Ebeveyn Tutum Ölçeğini doldurmuştur. Nitel boyutta ise 107 ebeveyn yer almıştır. Çalışmanın katılımcılarına ilişkin demografik bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1

Çalışmanın Katılımcılarına Ait Demografik Bilgiler

Değişken	Kategori	N	%
Yakınlık	Anne	357	83,22
	Baba	72	16,78
Anne Yaş	20-25	69	16,08
	26-30	135	31,47

	31-35	147	34,27
	36+	78	18,18
Baba Yaş	25-30	81	18,90
	31-35	150	35,00
	36+	198	46,10
Çocuk Cinsiyet	Kız	198	46,15
	Erkek	231	53,85
Çocuk Yaş	3 Yaş	33	7,69
	4 Yaş	96	22,38
	5 Yaş	240	55,94
	6 Yaş	60	13,99
Çocuk Sayısı	1	87	20,30
	2	177	41,30
	3	108	25,20
	4 ve üzeri	57	13,30
Gelir Durum	Orta	198	46,2
	İyi	199	46,4
	Çok İyi	32	7,5
Medeni Durum	Evli	423	98,60
	Bekar/Diğer	6	1,40
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	72	16,80
	Ortaokul	102	23,80
	Lise	102	23,80
	Üniversite	117	27,30
	Lisansüstü	36	8,40
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul	42	9,80
	Ortaokul	45	10,50
	Lise	159	37,10
	Üniversite	126	29,40
	Lisansüstü	57	13,30

Çalışmaya katılanların %83,22'sini anneler, %16,78'ini babalar oluşturmuştur. Annelerin yaş dağılımları incelendiğinde 147 annenin 31-35 yaş aralığında olduğu, 135 annenin 26-30 yaş aralığında olduğu, 78 annenin 36 ve üzeri yaş aralığında olduğu ve 69 annenin 20-25 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Babaların yaş dağılımları incelendiğinde ise 198 babanın 36 ve üzeri yaş aralığında olduğu, 150 babanın 31-35 yaş aralığında olduğu ve 81 babanın 25-30 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir.

Çocukların cinsiyetlerine bakıldığında 231 ebeveynin erkek çocuğa sahip olduğu, 198 ebeveynin ise kız çocuğa sahip olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin

çocuklarının yaşları incelendiğinde 240 ebeveynin çocuğunun 5 yaşında olduğu, 96 ebeveynin çocuğunun 4 yaşında olduğu, 60 ebeveynin çocuğunun 6 yaşında olduğu ve 33 ebeveynin çocuğunun 3 yaşında olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayılarına bakıldığında, 177 ebeveynin 2 çocuk sahibi olduğu, 108 ebeveynin 3 çocuk sahibi olduğu, 87 ebeveynin 1 çocuk sahibi olduğu ve 57 ebeveynin 4 ve üzeri sayıda çocuk sahibi olduğu görülmektedir.

Ebeveynlerden 32'si gelir durumlarını çok iyi, 199'u gelir durumlarını iyi olarak belirtmişken, 198 ebeveyn gelir durumlarını orta şekilde tanımlamışlardır. Ebeveynlerin tamamına yakını (423) evliyken, sadece 6 ebeveyn evli olmadıklarını belirtmişlerdir.

Annelerden 117'si üniversite mezunu iken, 102'si lise mezunu, 102'si ortaokul, 72'si ilkokul mezunu ve 36'sı lisansüstü mezundur. Babalardan 126'si üniversite mezunu iken, 159'u lise mezunu, 45'i ortaokul mezunu, 57'si lisansüstü mezunu ve 42'si ilkokul mezundur.

Veri Toplama Süreci

Çalışmanın verileri toplanmaya başlanmadan önce Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Yayın Etik Kurulundan gerekli etik kurul onayı alınmıştır. Daha sonra Kars ili Milli eğitim müdürlüğünden de gerekli izin alınmıştır. Araştırmanın verileri Kars ili Sarıkamış ilçesinde bulunan ve Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı olan okul öncesi eğitim kurumlarına çocuğu devam eden ebeveynlerle yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Ölçek ve formlar ebeveynler tarafından doldurulmuştur. Katılımda gönüllülük ilkesi esas alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ). Karabulut Demir ve Şendil (2008) tarafından geliştirilen Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ) 2-6 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri tutum ve davranışları belirlemek amacıyla kullanılan bir ölçme aracıdır.

Ölçek geliştirme çalışmaları kapsamında taslak ölçek İstanbul ilinde okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 2-6 yaş aralığındaki farklı sosyoekonomik düzeyden 420 çocuğun ebeveynlerine uygulanmıştır. Ebeveyn tutum ölçeğinin

taslak hali dört alt boyuttan (otoriter, demokratik, izin verici, aşırı koruyucu) ve 62 maddeden oluşmuştur. Yapılan geçerlik ve güvenilirlik analizlerine göre taslak ölçekten 16 madde çıkarılmış olup ölçeğin dört boyutlu 46 maddeden oluşan son hali ortaya çıkmıştır.

Ebeveyn tutumu ölçeği, İzin verici tutum (9 madde), Aşırı Koruyucu tutum (9 madde), Otoriter tutum (11 madde) ve demokratik tutum (17 madde) olmak üzere toplamda bu dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek beşli likert tipi bir ölçek olup şu seçeneklerden oluşmaktadır: (1) “hiçbir zaman böyle değildir”, (2) “nadiren böyledir”, (3) “bazen böyledir”, (4) “çoğunlukla böyledir”, (5) “her zaman böyledir”. Bu şekilde maddeleri cevaplayan ebeveynlerin söz konusu davranışları ne sıklıkta ortaya koydukları belirlenmektedir. Her bir alt boyuttan elde edilen puanlar birbirinden ayrı hesaplanarak, her bir boyut için bir puan hesaplanmaktadır. Ebeveynler en yüksek puanı hangi boyuttan elde ederlerse o tutumu benimsedikleri anlamı taşımaktadır (Karabulut Demir ve Şendil, 2008).

Ölçek için gerçekleştirilen güvenilirlik analizleri sonucunda ise Cronbach alfa değerleri izin verici boyut için .74, aşırı koruyucu boyut için .75, otoriter boyut için .76 ve demokratik boyut için ise .83 olarak belirlenmiştir.

Demografik Bilgi Formları. Araştırmacı tarafından hazırlanıp ebeveynlere uygulanmış olan demografik bilgi formu; dolduran kişinin çocuğa yakınlığı, çocukların cinsiyeti, ailedeki çocuk sayısı, çocuğun yaşı, anne ve babanın eğitim durumu, anne ve babaların yaşı, ebeveynlerin medeni durumları gibi maddelerden oluşmaktadır.

Ebeveyn Soru Formu: Araştırmacı tarafından hazırlanıp ebeveynlere uygulanmış olan ve toplam üç adet açık uçlu sorudan oluşan ebeveyn soru formu ile ebeveynlerin hangi ebeveynlik tutumuna sahip olduklarını ve neden bu tutumu benimsediklerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, ebeveynlerin benimsemiş oldukları ebeveynlik tutumuna sahip olmada etkili olan faktörlerin belirlenmesini hedeflemektedir. Soru formunda kullanılan sorular sırasıyla:

1. Sizce sizin ebeveynlik tutumunuz aşağıdakilerden hangisidir?
 - a. Demokratik (Çocuklarını destekleyen ve bazı kısıtlamalar ile kendilerini gerçekleştirmelerine olanak tanıyan aileler)

b. Otoriter (Ailenin belirlemiş olduğu kurallara göre yaşayan ve bu kurallara uymadığı zaman ceza alacağını bilen aile tipi)

c. Aşırı Koruyucu (Çocuğa gereğinden fazla zen gösteren ve bebekleştiren aile tipi)

d. İzin verici (Çocuklarına hoşgörü ile yaklaşan ve ihmal seviyesine kadar her talebe olumlu cevap veren aile tipi)

2. Neden ebeveynlik tutumunuzun bu olduğunu düşünüyorsunuz?

3. Sizin bu ebeveynlik tutumuna sahip olmanızı belirleyen faktörler nelerdir?

Verilerin Analizi

Bu çalışmada elde edilen veriler nicel veriler SPSS 25 paket programı ile analiz edilmiştir. Değişkenlerin normal dağılımdan gelme durumları araştırılırken arpıklık basıklık katsayılarından yararlanılmış olup, Tabachnik ve Fidell'e (2013) göre skewness (arpıklık) ve kurtosis (basıklık) değerlerinin -1.50 ile +1.50 arasında olması durumunda normal dağılım olduğu kabul edilebilir olmasına bağlı olarak çalışmanın verilerinin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir.

Ölçek alt boyutlarının güvenilirliği için iç tutarlılık katsayısı Cronbach's Alpha'dan yararlanılmıştır. Güvenirlik katsayısının yorumlanmasında şu kriterler dikkate alınmıştır: $0,00 \leq \alpha < 0,40$ güvenilir değil; $0,40 \leq \alpha < 0,60$ düşük güvenirlikte; $0,60 \leq \alpha < 0,80$ oldukça güvenilir; ve $0,80 \leq \alpha < 1,00$ yüksek derecede güvenilir (Kalaycı, 2008).

Gruplar arasındaki farklılıklar incelenirken değişkenlerin normal dağılım göstermelerinden dolayı bağımsız örneklemeler için t-testi ve ANOVA testinden yararlanılmıştır. Ayrıca, kategorik değişkenlerin karşılaştırılmasında Marginal Homogeneity testi kullanılmıştır. ANOVA testinde gruplar arasında farklılık olması durumunda hangi gruplar arasında farklılık olduğunun belirlenmesi için Tukey testi kullanılmıştır. Sonuçlar yorumlanırken anlamlılık düzeyi olarak 0,05 kullanılmış olup; $p < 0,05$ olması durumunda anlamlı bir farklılığın olduğu, $p > 0,05$ olması durumunda ise anlamlı bir farklılığın olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca araştırmada kullanılan ebeveyn soru formundan elde edilen cevaplar içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir.

Bu çalışmada verileri açıklayan kavram ve ilişkilere ulaşmak için içerik analizi kullanılmıştır. Katılımcıların cevaplarından bilgisayar ortamına aktarılmış ve araştırmacı tarafından birkaç kez dikkatlice okunmuştur. Ardından veriler kodlanarak içerik analizine başlanmıştır. Bu, verilerin anlamlı kısımlarının (kelime, cümle, paragraf) isimlendirilmesi, ardından verilerin incelenmesi, karşılaştırılması, kavramsallaştırılması ve veriler arasında bağlantı kurulması sürecidir (Yıldırım ve şimşek, 2005).

Bölüm 4

Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde katılımcılarının ölçek maddelerine verdikleri cevaplara ilişkin betimsel ve çıkarımsal istatistik analiz sonuçlarına yer verilmektedir. Bulguların raporlanmasında araştırma soruları dikkate alınmıştır.

Verilerin normallik güvenilirlik ve frekans dağılımları

Tablo 2

Verilerin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri, Ortalama, Standart Sapma, Min, Maks, ve Güvenirlik Katsayısı

Değişken	Ort.	Min.	Maks.	SS	Çarpıklık	Basıklık	Cronbach's Alpha
Demokratik	1,55	1,00	3,18	0,40	0,913	1,002	0,867
Otoriter	4,27	2,45	5,00	0,48	-0,907	1,004	0,825
Aşırı Koruyucu	2,03	1,00	4,11	0,67	0,545	0,035	0,834
İzin Verici	3,80	2,11	5,00	0,57	-0,199	-0,206	0,844

Tablo 2 incelendiğinde demokratik ebeveynlik tutumunun 1-3,18 değerleri arasında $1,55 \pm 0,40$, otoriter ebeveynlik tutumunun 2,45-5 değerleri arasında $4,27 \pm 0,48$, aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunun 1-4,11 değerleri arasında $2,03 \pm 0,67$, izin verici ebeveynlik tutumunun 2,11-5 değerleri arasında $3,80 \pm 0,57$ ortalama ve standart sapma değerleri şeklinde dağılım gösterdiği görülmektedir.

Ölçek ebeveynlik tutumlarının normalliği için çarpıklık-basıklık katsayılarından yararlanılmıştır. Tabachnik ve Fidell'e (2013) göre skewness (çarpıklık) ve kurtosis (basıklık) değerleri -1.50 ile +1.50 arasında ise normal dağılım gösterdiği kabul edilmektedir. Bu varsayıma göre ebeveyn tutumları ölçeğinin dört alt boyutunda da verilerin normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Buna bağlı olarak da karşılaştırma testlerinde parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir.

Ölçeklerin güvenilirliği için iç tutarlılık katsayısı Cronbach's Alpha' dan yararlanılmıştır. Güvenirlik katsayısının yorumlanmasında şu kriterler dikkate alınmıştır: $0,00 \leq \alpha < 0,40$ güvenilir değil; $0,40 \leq \alpha < 0,60$ düşük güvenirlikte; $0,60$

$\leq \alpha < 0,80$ oldukça güvenilir; ve $0,80 \leq \alpha < 1,00$ yüksek derecede güvenilir (Kalaycı, 2008). Buna göre ölçek alt boyutlarının yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir.

Ebeveyn Tutumlarına İlişkin Bulgular

Ebeveynlerin Ebeveyn Tutum Ölçeğine (ETÖ) göre ebeveynlik tutumları. “Ebeveyn Tutum Ölçeğine göre ebeveynler hangi ebeveynlik tutumlarına sahiptirler?” sorusu için yapılan betimsel analizler aşağıdaki Tablo 3’te belirtilmiştir.

Tablo 3

Ebeveynlerin Ebeveyn Tutum Ölçeğine (ETÖ) göre ebeveynlik tutumları

Ebeveynlik Tutumları	n	Min.	Maks.	Ort.	SS	n	%
Demokratik Tutum	429	1,00	3,18	1,5529	,39730	-	-
Otoriter Tutum	429	2,45	5,00	4,2715	,48161	322	75,1
Aşırı Koruyucu Tutum	429	1,00	4,11	2,0280	,66621	3	,7
İzin Verici Tutum	429	2,11	5,00	3,7964	,56508	104	24,2

Ebeveynlerin Ebeveyn Tutum Ölçeğinin (ETÖ) yönergesinin şu ifadesine göre: “ebeveynler en yüksek puanı hangi boyuttan elde ederlerse o tutumu benimsedikleri anlamı taşımaktadır.” yapılan değerlendirmeler sonucunda katılımcı ebeveynlerin hiç biri demokratik ebeveynlik tutumuna sahip değilken, en fazla sayıda ebeveynin otoriter ebeveynlik tutumuna (n=322) sahip olduğu, bunu sırasıyla izin verici ebeveynlik (n=104) tutumunun ve aşırı koruyucu ebeveynlik (n=3) tutumunun takip ettiği söylenebilir.

Ebeveynlerin öz-değerlendirmelerine göre ebeveynlik tutumları. “Ebeveynlerin öz-değerlendirmelerine göre hangi ebeveynlik tutumlarına sahiptirler?” sorusu için yapılan betimsel analizler aşağıdaki Tablo 4’te belirtilmiştir.

Tablo 4

Ebeveynlerin Öz-Değerlendirmelerine Göre Ebeveynlik Tutumları

Ebeveynlik Tutumları	n	%
Demokratik Tutum	325	75,8
Otoriter Tutum	21	4,9
Aşırı Koruyucu Tutum	32	7,5
İzin Verici Tutum	51	11,9

Ebeveynlere görüşme formunda sorulan ilk açık uçlu soruda (*Sizce sizin ebeveynlik tutumunuz aşağıdakilerden hangisidir? a) Demokratik b) Otoriter, c) Aşırı Koruyucu d) İzin verici*) kendi ebeveynlik tutumlarını nasıl isimlendirdikleri sorulmuştur. Katılımcıların bu soruya vermiş oldukları cevaplara ait frekans ve yüzdeler hesaplanmış olup Tablo 4'te sunulmuştur. Tablo 4 incelendiğinde; katılımcı ebeveynlerin kendi değerlendirmelerine göre en çok demokratik ebeveynlik tutumuna (n=325) sahip oldukları, bunu sırasıyla izin verici ebeveynlik tutumunun (n=51), aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunun (n=32) ve otoriter ebeveynlik tutumunun (n=21) takip ettiği söylenebilir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının Ebeveyn Tutum Ölçeğine (ETÖ) ve öz-değerlendirmelerine göre karşılaştırılması. “Ebeveyn Tutum Ölçeğine ve öz-değerlendirmelerine göre ebeveynlerin ebeveynlik tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusu için yapılan Marginal Homogeneity testi analiz sonucu aşağıdaki Tablo 5'te belirtilmiştir.

Tablo 5

Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Ebeveyn Tutum Ölçeğine (ETÖ) ve Öz-Değerlendirmelerine Göre Karşılaştırılması.

Ebeveynlik Tutumları	ETÖ'ye göre n	ETÖ'ye göre %	Öz-Değerlendirmeleri n	Öz-Değerlendirmeleri %
Demokratik Tutum	-	-	325	75,8
Otoriter Tutum	322	75,1	21	4,9
Aşırı Koruyucu Tutum	3	,7	32	7,5

İzin Verici Tutum	104	24,2	51	11,9
Marginal Homogeneity=11,566				
P=,000				

Tablo 5 incelendiğinde okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin Ebeveyn Tutum Ölçeğine göre sergiledikleri ebeveynlik tutumları ile kendi değerlendirmelerine göre belirlenen ebeveynlik tutumları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. ($p<,05$). Tablo incelendiğinde Ebeveyn Tutum Ölçeğine göre ebeveynlerin %75,1'i otoriter ebeveynlik tutumuna sahipken, kendi değerlendirmelerine göre ebeveynlerin %75,8'i demokratik ebeveynlik tutumuna sahiptir. Diğer bir ifadeyle ebeveynlerin Ebeveyn Tutum Ölçeğine göre belirlenen ebeveynlik tutumlarıyla kendi ebeveynlik tutumlarına ilişkin değerlendirmeleri arasında bir tutarlılık bulunmamaktadır.

Çocuğa yakınlık durumuna göre okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar. “Ebeveynlerin sahip oldukları ebeveynlik tutumları çocuğa yakınlık durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu için yapılan bağımsız örneklem için t-testi analiz sonucu aşağıdaki Tablo 6’da belirtilmiştir.

Tablo 6

Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Çocuğa Yakınlık Durumuna Göre Bağımsız Örneklem için t Testi Sonuçları

Değişken	Yakınlık				t testi	
	Anne		Baba		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Demokratik	1,52	0,39	1,71	0,41	-3,3753	0,001*
Otoriter	4,26	0,50	4,33	0,41	-1,222	0,262
Aşırı Koruyucu	1,99	0,64	2,22	0,75	-2,733	0,007*
İzin Verici	3,79	0,57	3,85	0,54	-0,912	0,362

* $p<0,05$; t=Bağımsız Örneklem t Testi

Tablo 6 incelendiğinde, ebeveynlerin ebeveynlik tutumları çocuğa yakınlık durumuna göre demokratik ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<,05$). Babaların demokratik ebeveynlik tutumları ($\bar{x}=1,71$), annelerin demokratik ebeveynlik tutumundan ($\bar{x}=1,52$) anlamlı şekilde daha yüksektir. Diğer bir ifadeyle babalar annelerden daha fazla demokratik tutumu

benimsemektedirler ($t = -3.3753$, $p = 0.001$). Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları çocuğa yakınlık durumuna göre aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t = -2.733$, $p = 0.007$). Babaların aşırı koruyucu ebeveynlik tutumları ($\bar{x}=2,22$), annelerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumundan ($\bar{x}=1,99$) anlamlı şekilde daha yüksektir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları çocuğa yakınlık durumuna göre otoriter ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t = -1.222$, $p = 0.262$). Ayrıca, ebeveynlerin ebeveynlik tutumları çocuğa yakınlık durumuna göre izin verici ebeveyn tutumunda anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t = -0.912$, $p = 0.362$).

Çocuklarının cinsiyetine göre okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar. “Ebeveynlerin sahip oldukları ebeveynlik tutumları çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu için yapılan bağımsız örneklem için t-testi analiz sonucu aşağıdaki Tablo 7’de belirtilmiştir.

Tablo 7

Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Çocuğun Cinsiyetine Göre Bağımsız Örneklem için t Testi Sonuçları

Değişken	Çocuğun Cinsiyeti				t testi	
	Kız		Erkek		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Demokratik	1,51	0,37	1,59	0,42	-2,131	0,034*
Otoriter	4,27	0,47	4,27	0,49	-0,004	0,997
Aşırı Koruyucu	1,96	0,62	2,09	0,70	-1,926	0,055
İzin Verici	3,84	0,56	3,76	0,57	1,541	0,124

* $p < 0,05$; t=Bağımsız Örneklem t Testi

Tablo 7’ye göre ebeveynlerin ebeveynlik tutumları çocuğun cinsiyetine göre demokratik ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t = -2.131$, $p = 0.034$). Erkek çocuğu olan ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumları ($\bar{x}=1,59$) kız çocuğu olan ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumundan ($\bar{x}=1,51$) anlamlı şekilde daha yüksektir. Diğer bir ifadeyle erkek çocuğu olan ebeveynler kız çocuğu olan ebeveynlere nazaran daha demokratiktir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları çocuğun cinsiyetine göre otoriter ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($t = -0.004$, $p = 0.997$). Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları çocuğun cinsiyetine göre aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($t = -1.926$, $p = 0.055$). Ayrıca, ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının çocuğun cinsiyetine göre izin verici ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($t = 1.541$, $p = 0.124$).

Çocuklarının yaşlarına göre okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerin sergiledikleri tutumlar. “Ebeveynlerin sahip oldukları ebeveynlik tutumları çocuğun yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu için yapılan tek yönlü ANOVA testi analiz sonucu aşağıdaki Tablo 8’de belirtilmiştir.

Tablo 8

Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Çocuğun Yaşına Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Kategori	Çocuk Yaş		F	ANOVA p	Fark
		Ort.	SS			
Demokratik	3 Yaş ⁽¹⁾	1,39	0,36	3,151	0,025*	1<4
	4 Yaş ⁽²⁾	1,52	0,37			
	5 Yaş ⁽³⁾	1,57	0,37			
	6 Yaş ⁽⁴⁾	1,63	0,52			
Otoriter	3 Yaş ⁽¹⁾	4,26	0,38	1,228	0,299	-
	4 Yaş ⁽²⁾	4,23	0,58			
	5 Yaş ⁽³⁾	4,31	0,44			
	6 Yaş ⁽⁴⁾	4,19	0,50			
Aşırı Koruyucu	3 Yaş ⁽¹⁾	2,23	0,56	5,713	0,001*	4<1,4<2
	4 Yaş ⁽²⁾	2,19	0,65			
	5 Yaş ⁽³⁾	1,99	0,69			
	6 Yaş ⁽⁴⁾	1,80	0,56			
İzin Verici	3 Yaş ⁽¹⁾	3,55	0,53	7,006	0,001*	3>1,3>4
	4 Yaş ⁽²⁾	3,73	0,54			
	5 Yaş ⁽³⁾	3,90	0,57			
	6 Yaş ⁽⁴⁾	3,64	0,54			

* $p < 0,05$; $F = Anova Testi$, $Fark = Tukey Testi$

Tablo 8 incelendiğinde ebeveynlerin ebeveynlik tutumları çocuğun yaşına göre demokratik ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F = 3.151$, $p = 0.025$). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; 3 yaşındaki çocuğa sahip ebeveynlerin ($\bar{x}=1,39$) 6 yaşındaki çocuğa sahip ebeveynlere

($\bar{x}=1,63$) kıyasla anlamlı şekilde daha düşük demokratik ebeveynlik tutumu sergiledikleri söylenebilir ($p < 0.05$).

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları çocuğun yaşına göre otoriter ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($F = 1.228$, $p = 0.299$).

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları çocuğun yaşına göre aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermiştir ($F = 5.713$, $p = 0.001$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; 6 yaşındaki çocuğa sahip ebeveynlerin ($\bar{x}=1,80$) aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda 3 yaşındaki ($\bar{x}=2,23$) ve dört yaşındaki ($\bar{x}=2,19$) çocuğa sahip ebeveynlerden daha düşük aşırı koruyucu ebeveynlik tutumu sergiledikleri belirlenmiştir ($p < 0.05$).

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları çocuğun yaşına göre izin verici ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermiştir ($F = 7.006$, $p = 0.001$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; 5 yaşındaki çocuğa sahip ebeveynlerin ($\bar{x}=3,90$) izin verici ebeveynlik tutumunda 3 yaşındaki ($\bar{x}=3,55$) ve 4 yaşındaki ($\bar{x}=3,73$) çocuğa sahip ebeveynlerden daha yüksek izin verici ebeveynlik tutumu sergiledikleri belirlenmiştir ($p < 0.05$).

Annenin yaşına göre okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerin sergiledikleri tutumlar. “Ebeveynlerin sahip oldukları ebeveynlik tutumları annenin yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu için yapılan tek yönlü ANOVA testi analiz sonucu aşağıdaki Tablo 8’de belirtilmiştir.

Tablo 9

Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Annenin Yaşına Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Kategori	Anne Yaş		ANOVA		
		Ort.	SS	F	p	Fark
Demokratik	20-25 ⁽¹⁾	1,52	0,44	4,565	0,004*	4>1 4>2 4>3
	26-30 ⁽²⁾	1,53	0,39			
	31-35 ⁽³⁾	1,52	0,37			
	36+ ⁽⁴⁾	1,70	0,39			
Otoriter	20-25 ⁽¹⁾	4,46	0,45	14,841	0,001*	1>2 1>4
	26-30 ⁽²⁾	4,15	0,50			
	31-35 ⁽³⁾	4,40	0,39			
	36+ ⁽⁴⁾	4,08	0,52			
Aşırı Koruyucu	20-25 ⁽¹⁾	1,74	0,77	9,255	0,001*	3>1 3>2 3>4
	26-30 ⁽²⁾	1,98	0,54			
	31-35 ⁽³⁾	2,22	0,69			

	36+ ⁽⁴⁾	1,99	0,62			
	20-25 ⁽¹⁾	3,68	0,63			
İzin Verici	26-30 ⁽²⁾	3,66	0,57	7,557	0,001*	3>1
	31-35 ⁽³⁾	3,94	0,52			3>2
	36+ ⁽⁴⁾	3,86	0,50			

* $p < 0,05$; $F = \text{Anova Testi}$, $Fark = \text{Tukey Testi}$

Tablo 9 incelendiğinde, ebeveynlerin ebeveynlik tutumları annenin yaşına göre demokratik ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=4,565$; $p < 0,05$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; anne yaşının 36 ve üzerinde olduğu ebeveynlerin ($\bar{x}=1,70$) demokratik ebeveynlik tutumları anne yaşının 20-25 yaş aralığında ($\bar{x}=1,52$), 26-30 yaş aralığında ($\bar{x}=1,53$) ve 31-35 yaş aralığında ($\bar{x}=1,52$) olduğu ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumundan anlamlı şekilde daha yüksektir. Diğer bir ifadeyle, anne yaşının 36 ve üzerinde olduğu ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumunu diğer ebeveynlerden fazla benimsedikleri söylenebilir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları annenin yaşına göre otoriter ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=14,841$; $p < 0,05$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; anne yaşının 20-25 yaş aralığında ($\bar{x}=4,46$) olduğu ebeveynlerin otoriter ebeveynlik tutumları, anne yaşının 26-30 yaş aralığında ($\bar{x}=4,15$) ve 36 ve üzeri yaş aralığında ($\bar{x}=4,08$) olduğu ebeveynlerin otoriter ebeveynlik tutumundan anlamlı şekilde daha yüksektir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları annenin yaşına göre aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=9,255$; $p < 0,05$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; anne yaşının 31-35 yaş aralığında ($\bar{x}=2,22$) olduğu ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumları, anne yaşının 20-25 yaş aralığında ($\bar{x}=1,74$), 26-30 yaş aralığında ($\bar{x}=1,98$) ve 36 ve üzeri yaş aralığında ($\bar{x}=1,99$) olduğu ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumundan anlamlı şekilde daha yüksektir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları annenin yaşına göre izin verici ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=7,557$; $p < 0,05$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; anne yaşının 31-35 yaş aralığında ($\bar{x}=3,94$) olduğu ebeveynlerin izin verici ebeveynlik tutumları, anne yaşının 20-25 yaş aralığında ($\bar{x}=3,68$) ve 26-30 yaş aralığında ($\bar{x}=3,66$) olduğu ebeveynlerin izin verici ebeveynlik tutumundan anlamlı şekilde daha yüksektir.

Babanın yaşına göre okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerin sergiledikleri tutumlar. “Ebeveynlerin sahip oldukları ebeveynlik tutumları babanın yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu için yapılan tek yönlü ANOVA testi analiz sonucu aşağıdaki Tablo 10’da belirtilmiştir.

Tablo 10

Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Babanın Yaşına Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Kategori	Baba Yaş		F	ANOVA	Fark
		Ort.	SS		p	
Demokratik	25-30 ⁽¹⁾	1,58	,43	5,417	0,005*	3>2
	31-35 ⁽²⁾	1,46	,35			
	36+ ⁽³⁾	1,60	,40			
Otoriter	25-30 ⁽¹⁾	4,32	,48	1,887	,153	-
	31-35 ⁽²⁾	4,30	,47			
	36+ ⁽³⁾	4,22	,48			
Aşırı Koruyucu	25-30 ⁽¹⁾	1,99	,71	,832	,436	-
	31-35 ⁽²⁾	2,08	,73			
	36+ ⁽³⁾	2,00	,58			
İzin Verici	25-30 ⁽¹⁾	3,67	,68	11,501	0,001*	3>1 3>2
	31-35 ⁽²⁾	3,68	,55			
	36+ ⁽³⁾	3,93	,48			

* $p < 0,05$; $F = Anova Testi$, $Fark = Tukey Testi$

Tablo 10 incelendiğinde, ebeveynlerin ebeveynlik tutumları babanın yaşına göre demokratik ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=5,417$; $p < 0,05$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; baba yaşının 36 ve üzerinde olduğu ebeveynlerin ($\bar{x}=1,60$) demokratik ebeveynlik tutumları baba yaşının 31-35 yaş aralığında ($\bar{x}=1,46$) olduğu ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumundan anlamlı şekilde daha yüksektir. Diğer bir ifadeyle, baba yaşının 36 ve üzerinde olduğu ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumunu baba yaşının 31-35 yaş aralığında olduğu ebeveynlerden fazla benimsedikleri söylenebilir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları babanın yaşına göre otoriter ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($F=1,887$; $p=.153$).

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları babanın yaşına göre aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($F=.832$; $p=.436$).

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları babanın yaşına göre izin verici ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=11,501$; $p<0,05$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; baba yaşının 36 ve üzerinde olduğu ebeveynlerin ($\bar{x}=3,93$) izin verici ebeveynlik tutumları baba yaşının 31-35 yaş aralığında ($\bar{x}=3,68$) ve 25-30 yaş aralığında ($\bar{x}=3,67$) olduğu ebeveynlerin izin verici ebeveynlik tutumundan anlamlı şekilde daha yüksektir.

Çocuk sayılarına göre okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerin sergiledikleri tutumlar. “Ebeveynlerin sahip oldukları ebeveynlik tutumları çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu için yapılan tek yönlü ANOVA testi analiz sonucu aşağıdaki Tablo 11’de belirtilmiştir.

Tablo 11

Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Çocuk Sayısına Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Kategori	Çocuk Sayısı		F	ANOVA	
		Ort.	SS		p	Fark
Demokratik	1 (1)	1,43	,35	4,675	0,003*	1<3 1<4
	2 (2)	1,54	,39			
	3 (3)	1,62	,38			
	4 ve üzeri (4)	1,63	,46			
Otoriter	1 (1)	4,27	,57	,766	,513	-
	2 (2)	4,24	,49			
	3 (3)	4,32	,36			
	4 ve üzeri (4)	4,24	,50			
Aşırı Koruyucu	1 (1)	2,25	,73	10,716	0,001*	1>3 1>4
	2 (2)	2,08	,64			
	3 (3)	1,93	,61			
	4 ve üzeri (4)	1,66	,53			
İzin Verici	1 (1)	3,59	,56	5,742	0,001*	1<2 1<3
	2 (2)	3,80	,61			
	3 (3)	3,92	,45			
	4 ve üzeri (4)	3,83	,53			

* $p<0,05$; $F=Anova$ Testi, $Fark=Tukey$ Testi

Tablo 11 incelendiğinde, ebeveynlerin ebeveynlik tutumları çocuk sayılarına göre demokratik ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=4,675$; $p<0,05$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; üç çocuğu olan ($\bar{x}=1,62$) ile dört ve üzeri sayıda çocuğu olan ($\bar{x}=1,63$) ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumları bir çocuğu olan ($\bar{x}=1,43$) ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumundan anlamlı şekilde daha yüksektir. Diğer bir ifadeyle, çocuk sayısı üç ile dört ve üzeri sayıda olan ebeveynlerin demokratik

ebeveynlik tutumunu çocuk sayısı bir olan ebeveynlerden daha fazla benimsedikleri söylenebilir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları çocuk sayılarına göre otoriter ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($F=,766$; $p=,513$).

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları çocuk sayılarına göre aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=10,716$; $p<0,05$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; üç çocuğu olan ($\bar{x}=1,93$) ile dört ve üzeri sayıda çocuğu olan ($\bar{x}=1,66$) ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumları bir çocuğu olan ($\bar{x}=2,25$) ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumundan anlamlı şekilde daha düşüktür. Diğer bir ifadeyle, çocuk sayısı bir olan ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunu çocuk sayısı üç ile dört ve üzeri sayıda olan ebeveynlerden daha fazla benimsedikleri söylenebilir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları çocuk sayılarına göre izin verici ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=5,742$; $p<0,05$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; iki çocuğu olan ($\bar{x}=3,80$) ve üç çocuğu olan ($\bar{x}=3,92$) ebeveynlerin izin verici ebeveynlik tutumları bir çocuğu olan ($\bar{x}=3,59$) ebeveynlerin izin verici ebeveynlik tutumundan anlamlı şekilde daha yüksektir. Diğer bir ifadeyle, çocuk sayısı bir olan ebeveynlerin izin verici ebeveynlik tutumunu çocuk sayısı iki ve üç sayıda olan ebeveynlerden daha az benimsedikleri söylenebilir.

Anne eğitim durumuna göre okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerin sergiledikleri tutumlar. “Ebeveynlerin sahip oldukları ebeveynlik tutumları anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu için yapılan tek yönlü ANOVA testi analiz sonucu aşağıdaki Tablo 12’de belirtilmiştir.

Tablo 12

Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Anne Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Kategori	Anne Eğitim Düzeyi		ANOVA		
		Ort.	SS	F	p	Fark
Demokratik	İlkokul ⁽¹⁾	1,67	,37	8,213	0,001*	4<1,

	Ortaokul ⁽²⁾	1,58	,38			4<2,
	Lise ⁽³⁾	1,62	,44			4<3,
	Üniversite ⁽⁴⁾	1,39	,34			
	Lisansüstü ⁽⁵⁾	1,50	,34			
Otoriter	İlkokul ⁽¹⁾	4,10	,51	6,440	0,001*	1<2, 3<2, 2<4, 1<4
	Ortaokul ⁽²⁾	4,34	,49			
	Lise ⁽³⁾	4,16	,49			
	Üniversite ⁽⁴⁾	4,39	,41			
	Lisansüstü ⁽⁵⁾	4,28	,40			
Aşırı Koruyucu	İlkokul ⁽¹⁾	1,83	,58	21,966	0,001*	4>1, 5>1, 3>2, 4>2, 5>2
	Ortaokul ⁽²⁾	1,67	,53			
	Lise ⁽³⁾	2,00	,66			
	Üniversite ⁽⁴⁾	2,37	,61			
	Lisansüstü ⁽⁵⁾	2,31	,65			
İzin Verici	İlkokul ⁽¹⁾	3,66	,62	3,814	0,001*	2>1
	Ortaokul ⁽²⁾	3,97	,54			
	Lise ⁽³⁾	3,76	,55			
	Üniversite ⁽⁴⁾	3,78	,49			
	Lisansüstü ⁽⁵⁾	3,72	,64			

* $p<0,05$; $F=Anova\ Testi$, $Fark=Tukey\ Testi$

Tablo 12 incelendiğinde, ebeveynlerin ebeveynlik tutumları anne eğitim durumuna göre demokratik ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=8,213$; $p<0,05$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; ilkokul mezunu olan ($\bar{x}=1,67$), ortaokul mezunu olan ($\bar{x}=1,58$) ve lise mezunu olan ($\bar{x}=1,62$) ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumları üniversite mezunu olan ($\bar{x}=1,39$) ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumundan anlamlı şekilde daha yüksektir. Diğer bir ifadeyle, anne eğitim durumu üniversiteden daha düşük olan ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumunu üniversite mezunu olan ebeveynlerden daha fazla benimsedikleri söylenebilir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları anne eğitim durumuna göre otoriter ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=6,440$; $p<0,05$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; ilkokul mezunu olan ($\bar{x}=4,10$) ve lise mezunu olan mezunu olan ($\bar{x}=4,16$) ebeveynlerin otoriter ebeveynlik tutumları ortaokul mezunu olan ($\bar{x}=4,34$) ebeveynlerin otoriter ebeveynlik tutumundan anlamlı şekilde daha düşüktür. Ayrıca, ilkokul mezunu olan ($\bar{x}=4,10$) ve lise mezunu olan mezunu olan ($\bar{x}=4,16$) ebeveynlerin otoriter ebeveynlik tutumları üniversite mezunu olan ($\bar{x}=4,39$) ebeveynlerin otoriter ebeveynlik tutumundan anlamlı şekilde daha düşüktür. Diğer bir ifadeyle ortaokul ve üniversite mezunu

olan ebeveynlerin ilkokul ve lise mezunu ebeveynlere kıyasla daha fazla otoriter ebeveynlik tutumunu benimsedikleri söylenebilir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları anne eğitim durumuna göre aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=21,966$; $p<0,05$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; üniversite mezunu olan ($\bar{x}=2,37$) ve lisansüstü mezunu olan ($\bar{x}=2,31$) ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumları ilkokul mezunu olan ($\bar{x}=1,83$) ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumundan anlamlı şekilde daha yüksektir. Ayrıca, lise mezunu olan ($\bar{x}=2,00$), üniversite mezunu olan ($\bar{x}=2,37$) ve lisansüstü mezunu olan ($\bar{x}=2,31$) ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumları ortaokul mezunu olan ($\bar{x}=1,83$) ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumundan anlamlı şekilde daha yüksektir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları anne eğitim durumuna göre izin verici ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=3,814$; $p<0,05$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; ortaokul mezunu olan ($\bar{x}=3,97$) ebeveynlerin izin verici ebeveynlik tutumları ilkokul mezunu olan ($\bar{x}=3,66$) ebeveynlerin izin verici ebeveynlik tutumundan anlamlı şekilde daha yüksektir. Diğer bir ifadeyle, ortaokul mezunu olan ebeveynlerin izin verici ebeveynlik tutumunu ilkokul mezunu olan ebeveynlerden daha fazla benimsedikleri söylenebilir.

Baba eğitim durumuna göre okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerin sergiledikleri tutumlar. “Ebeveynlerin sahip oldukları ebeveynlik tutumları baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu için yapılan tek yönlü ANOVA testi analiz sonucu aşağıdaki Tablo 13’de belirtilmiştir.

Tablo 13

Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Baba Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Kategori	Baba Eğitim Düzeyi		ANOVA		
		Ort.	SS	F	p	Fark
Demokratik	İlkokul ⁽¹⁾	1,63	,57	4,135	0,003*	4<3
	Ortaokul ⁽²⁾	1,61	,36			

	Lise ⁽³⁾	1,61	,40			
	Üniversite ⁽⁴⁾	1,45	,31			
	Lisansüstü ⁽⁵⁾	1,48	,36			
	İlkokul ⁽¹⁾	4,12	,44			
	Ortaokul ⁽²⁾	4,31	,56			
Otoriter	Lise ⁽³⁾	4,25	,54	1,590	176	-
	Üniversite ⁽⁴⁾	4,32	,37			
	Lisansüstü ⁽⁵⁾	4,25	,45			
	İlkokul ⁽¹⁾	1,79	,77			4>1,
	Ortaokul ⁽²⁾	1,69	,45			5>1,
Aşırı Koruyucu	Lise ⁽³⁾	1,89	,59	13,342	0,001*	4>2,
	Üniversite ⁽⁴⁾	2,25	,64			5>2,
	Lisansüstü ⁽⁵⁾	2,32	,71			4>3,
						5>3
	İlkokul ⁽¹⁾	3,73	,69			
	Ortaokul ⁽²⁾	3,74	,61			
İzin Verici	Lise ⁽³⁾	3,77	,53	,671	612	-
	Üniversite ⁽⁴⁾	3,86	,54			
	Lisansüstü ⁽⁵⁾	3,77	,54			

* $p<0,05$; $F=Anova$ Testi, $Fark=Tukey$ Testi

Tablo 13 incelendiğinde, ebeveynlerin ebeveynlik tutumları baba eğitim durumuna göre demokratik ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=4,135$; $p<0,05$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; ilkokul mezunu olan ($\bar{x}=1,63$), ortaokul mezunu olan ($\bar{x}=1,61$) ve lise mezunu olan ($\bar{x}=1,61$) ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumları üniversite mezunu olan ($\bar{x}=1,45$) ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumundan anlamlı şekilde daha yüksektir. Diğer bir ifadeyle, baba eğitim durumu üniversiteden daha düşük bir eğitim almış ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumunu üniversite mezunu olan ebeveynlerden daha fazla benimsedikleri söylenebilir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları baba eğitim durumuna göre otoriter ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($F=1,590$; $p=176$).

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları baba eğitim durumuna göre aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=13,342$; $p<0,05$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; üniversite mezunu olan ($\bar{x}=2,25$) ve lisansüstü mezunu olan mezunu olan ($\bar{x}=2,32$) ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumları ilkokul mezunu olan ($\bar{x}=1,79$), ortaokul mezunu olan ($\bar{x}=1,69$) ve lise mezunu olan ($\bar{x}=1,89$) ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumundan anlamlı şekilde daha yüksektir. Diğer bir ifadeyle,

üniversite mezunu olan ve lisansüstü mezunu olan ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumları ilkökul, ortaokul ve lise mezunu olan ebeveynlerin tutumundan anlamlı şekilde daha yüksektir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları baba eğitim durumuna göre izin verici ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($F=,671$; $p=,612$).

Gelir durumuna göre okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar. “Ebeveynlerin sahip oldukları ebeveynlik tutumları ailenin gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu için yapılan tek yönlü ANOVA testi analiz sonucu aşağıdaki Tablo 14’de belirtilmiştir.

Tablo 14

Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Gelir Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Kategori	Gelir Durumu		F	ANOVA	
		Ort.	SS		p	Fark
Demokratik	Orta ⁽¹⁾	1,58	,39	3,906	,021*	2<1
	İyi ⁽²⁾	1,50	,38			2<3
	Çok İyi ⁽³⁾	1,67	,48			
Otoriter	Orta ⁽¹⁾	4,29	,50	,627	,535	-
	İyi ⁽²⁾	4,24	,45			
	Çok İyi ⁽³⁾	4,30	,45			
Aşırı Koruyucu	Orta ⁽¹⁾	1,87	,60	12,135	0,001*	1<2,
	İyi ⁽²⁾	2,12	,68			1<3
	Çok İyi ⁽³⁾	2,37	,65			
İzin Verici	Orta ⁽¹⁾	3,81	,57	2,821	,061	-
	İyi ⁽²⁾	3,81	,54			
	Çok İyi ⁽³⁾	3,56	,59			

* $p<0,05$; $F=Anova$ Testi, $Fark=Tukey$ Testi

Tablo 14 incelendiğinde, ebeveynlerin ebeveynlik tutumları ailenin gelir durumuna göre demokratik ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=3,906$; $p<0,05$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; aylık gelirini iyi olarak tanımlayan ($\bar{x}=1,50$) ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumları aylık gelirini orta düzeyde şeklinde tanımlayan ($\bar{x}=1,58$) ve aylık gelirini çok iyi şeklinde tanımlayan ($\bar{x}=1,67$) ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumundan anlamlı şekilde daha düşüktür. Diğer bir ifadeyle, aylık gelirini orta düzeyde ve çok iyi düzeyde olarak tanımlayan ebeveynlerin demokratik

ebeveynlik tutumunu aylık gelirini iyi düzeyde olarak tanımlayan ebeveynlerden daha fazla benimsedikleri söylenebilir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları ailenin gelir durumuna göre otoriter ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($F=,627$; $p=,535$).

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları ailenin gelir durumuna göre aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=12,135$; $p<0,05$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; aylık gelirini iyi düzeyde şeklinde tanımlayan ($\bar{x}=2,12$) ve aylık gelirini çok iyi şeklinde tanımlayan ($\bar{x}=2,37$) ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumları aylık gelirini orta şeklinde tanımlayan ($\bar{x}=1,87$) ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumundan anlamlı şekilde daha yüksektir. Diğer bir ifadeyle, aylık gelirini iyi ve çok iyi şeklinde tanımlayan ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumları aylık gelirini orta şeklinde tanımlayan ebeveynlerden anlamlı şekilde daha yüksektir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları ailenin gelir durumuna göre izin verici ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($F=2,821$; $p=,061$).

Nitel Bulgular

Çalışmanın nitel kısmında öğretmenlere verilen soru formunun ilk maddesi; “Sizce sizin ebeveynlik tutumunuz aşağıdakilerden hangisidir” şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya yönelik olarak seçtikleri demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici şeklindeki cevaplar SPSS programına aktarılarak ölçekten alınan sonuç ile kendi değerlendirmeleri karşılaştırılmış ve yukarıda raporlanmıştır.

Ebeveynlere sorulan diğer bir soru ise tutumlarını neden bu şekilde değerlendirdikleridir. Demokratik bir tutum benimsediklerini söyleyen ebeveynler, çocuklarını destekleme ve cesaretlendirme çabaları, onların fikirlerini önemseyip onlara kendilerini ifade etme fırsatı vermeleri, çocuklarını çok kısıtlamamalarına rağmen kurallar ve esneklik arasında bir denge kurmaları nedeniyle kendilerini demokratik olarak nitelediklerini ifade etmişlerdir. Örneğin ebeveynlerden K₄, çocukları yetiştirirken hem aşırı kurallar koyup ceza kullanıp hem de onları destekleyip sevip şımartmanın mümkün olmayacağını düşündüğünü, bu nedenle kendisinin az kısıtlama ve kuralla birlikte çocuklarına karşı çokça sevgi, saygı,

hoşgörü ve anlayış gösterdiğini ifade ederek demokratik bir ebeveyn olduğunu vurgulamıştır. K₁₄₂ çocuğuna ona güvendiğini hissettirdiği, onu her konuda desteklediği ve çocuğun yaşına uygun şekilde onunla etkileşime girebildiği için kendini demokratik bir ebeveyn olarak değerlendirmiştir. K₂₁ çocuğunu her konuda bir birey olarak gördüğü için kendini demokratik olarak nitelendirirken bazı ebeveynler görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Çocuğumu hem desteklerim hem de koyduğum kurallar çerçevesinde kendisini tanımasını ve geliştirmesini sağlarım. Bu nedenle de ne otoriter ne de koruyucu olduğumu düşünüyorum. Bence ikisinin ortasında demokratik bir ebeveynim. Bunun daha sağlıklı olduğunu düşünüyorum.

K₂₈

Onu her konuda destekliyor, cesaretlendiriyor, fikrini sormaya özen gösteriyorum. Tabi ki her dediğini de yapmıyorum. Eğer olmayacak ve doğru olmayan bir şey istiyorsa doğrusunu açıklamaya çalışarak ona anlatıyorum. K₃₅

Demokratik bir ebeveynim çünkü bireye saygı gösteriyorum. Onun kendi olmasını önemsiyorum. Bunu yaparken de sınırlarını bilmeye ihtiyacı var. Sınırlar ona güvenli bir alan sağlarken gelişimini destekliyor. Çocuğumun duygusal olgunluğu benim için önemlidir. K₄₈

Demokratik olduğumu düşünüyorum çünkü, çocuğumun iyi veya kötü her davranışını desteklemiyor; ona zarar verecek bir durum olduğunu düşündüğümde onu doğruya yönlendirmeye çalışıyorum. K₄₉

Kendilerini otoriter olarak değerlendiren ebeveynler ise çocuklarının istek ve davranışlarını dengelemek için onlara kısıtlama getirdikleri ve kurallar koydukları için kendilerinin otoriter olduklarını düşünmektedirler. Bu ebeveynlerden biri olan K₁₅, otoriter bir tutum sergileyerek çocukları ile olan ilişkisinin daha sağlıklı olacağını düşündüğünü ve buna göre uygulamalar yaptığını ifade etmiştir. K₂₅ çocuklarının şımarık ve büyüklerine karşı saygısız olmasını istemediği için daha katı bir ebeveyn olduğunu; K₄₃ ise her ne kadar çocuğunun fikirlerine önem veriyor olsa da her istediğine kolayca ulaşmasını istemediği için kuralcı olduğunu bu nedenle de kendisini otoriter bir ebeveyn

olarak gördüğünü dile getirmiştir. Kendini otoriter olarak değerlendiren iki ebeveyn ise şunları söylemişlerdir:

Aile içinde olması gereken bazı kurallar vardır ve aile üyeleri bu kurallara uymak zorundadır. Ben de çocuğum yaptığı hatayı anlaması için fiziksel ve psikolojik şiddet olmadan düşünmesini sağlayacak cezalar veriyorum.

K₂₉

Çocukların ileriki hayatlarında daha başarılı ve özgüvenli olmaları için ebeveynleri onları her zaman desteklemeli. Ama çocuğa verilecek aşırı özgürlüğün başka insanların hayatlarını etkilememesi adına da bazı kısıtlamalar getirilmesi gerektiğini, çocuğun her şeyi yapmasına izin verilmemesi gerektiğini düşünüyorum. K₁₁₇

Kendilerini izin verici bir ebeveyn olarak niteleyen anne babalar ise çocuklarının özgüvenini artırdıkları, onları kısıtlamayıp genellikle çocuklarının istediklerini yaptıkları ve ona her zaman hoşgörü ile yaklaştıkları için kendilerini bu şekilde tanımladıklarını dile getirmişlerdir. İki ebeveynin görüşleri ise şu şekildedir:

Çocuğumu çok seviyorum. Onu üzmemekten çok korkuyorum. Çok güzel bir çocukluk yaşamasını istiyorum. O nedenle de çok hoşgörülü davranıyorum. K₁₀₁

Çünkü her istediğini yerine getirmek ve onu kesinlikle üzmem istemiyorum. K₁₁₁

Son olarak kendilerini aşırı koruyucu olarak tanımlayan sekiz ebeveyn ise çocuklarını dünyadaki kötü niyetli insanlardan korumaya çalıştıkları, hatta yeri geldiğinde arkadaşlarını bile çocukları için onlar seçtikleri ve çocuklarını kötü alışkanlıklardan korumaya çalıştıkları için kendilerini bu şekilde nitelendirmişlerdir. Aşırı koruyucu ebeveynler olduklarını düşünen iki katılımcı şu ifadeleri kullanmışlardır:

Demokratik tutum da bana yakın geliyor ama ben aşırı koruyucu bir tutumu benimsediğimi düşünüyorum. Çünkü çocuğumun çok fazla arkadaşı olmadığı için bazı durumlara nasıl tepki vereceğini bilmiyor. Dünyada çok fazla kötü niyetli insan var ve çocuğumu onlardan korumam gerekiyor. K₈₈

Çocuğumu kötü alışkanlıklardan ve arkadaşlardan korumak için en iyi tutumun bu olduğunu düşünüyorum. K₉₂

Ebeveynlere ebeveynlik tutumlarını belirleyen, şekillendiren faktörlerin ne olduğu sorulduğunda, kendilerini demokratik olarak tanımlayan ebeveynler eğitimlerini, iletişime verdikleri önemi, kendi deneyimlerini, içinde buldukları zaman ve mekânı, çocuk yetiştirmeye ilgili hedeflerini ve aile ve arkadaşlar gibi çevresel faktörleri ön plana çıkarmışlardır. Örneğin K₄, aşırı ceza vermenin ve kural koymanın çocuğun, anne ve babasıyla iletişimini azalttığını; bununla birlikte, her dediğini yapmanın veya şımartmanın da çocukta olumsuz davranışlara neden olduğunu ifade etmiştir. K₅₂ çocuğunun kendini bir birey olarak özgür hissederken aynı zamanda sınırlarını da bilmesinin ve hepsinden öte kendini mutlu hissetmesinin, tutumunu belirleyen en temel faktör olduğunu dile getirirken K₅₅, çocuğuna birey olduğunu hissettirmek ve vermiş olduğu kararları kendisine bırakmak için demokratik bir ebeveyn olmaya çalıştığını vurgulamıştır. Bu konuda bazı ebeveynlerin ifadeleri ise şu şekildedir:

Benim çocukluğumda böyle düşüncelerin olmaması, bizim dönemimizde ailenin çocuğunu bu kadar düşünmeden her türlü soruları cevaplaması sanırım... K₂₄

Bağ odaklı ebeveynlik anlayışına sahibim. Sağlıklı bir şekilde belirlenen sınırlar ve pozitif iletişimle çocuğumun olabileceği en iyi insan olmasına katkı sağlamak... Motivasyonum bu. K₄₈

Çocuğumun kendisine güvenmesini istiyorum ve yaptığı, yapacağı şeyler doğru olduğu sürece onu destekleyeceğim. Çocuğumun ayakları üzerinde durmasını, özgüven sahibi olmasını istiyorum. K₆₅

Geçmişten gelen ailevi nedenler asıl sebep. Otoriter ebeveynlik tutumuyla büyütülmüş olmamdan dolayı çocuğumu bu tarzda yetiştirmek istemiyorum. Zaman zaman geçmişten kopamadığımı, bunun izlerini taşıdığımı görüyorum. İster istemez bunu çocuğuma yansıtmış da olabilirim. K₉₁

Eğitimci bir insan olmam ve ailemden bu şekilde görmem. Demokratik ebeveyn tutumu ile yetişen bireylerin hayatlarında başarılı olmaları, güzel

yerlere gelmeleri, yaratıcı olmaları, topluma faydalı bireyler olmaları ve çevremde bu şekilde büyüyen bir sürü örnek olması. K₉₄

Kendilerini otoriter olarak nitelendiren ebeveynler, kendi yetiştirilme tarzlarının, sosyal faktörlerin ve çocuk yetiştirmeyle ilgili hedeflerinin bu tutumlarının şekillenmesinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir. İki ebeveyn bu konuda şunları söylemişlerdir:

Çocuğumun kendi sorumluluklarının farkında olacağını düşünüyorum ve dış etkenlerden ziyade ailesinin belirlediği kurallar içerisinde fikirlerini belirleyeceğine, ona göre de hal ve hareketlerinin daha düzgün olacağına inanıyorum. K₄₃

Çünkü ben kendim de aile içerisinde böyle yetiştim ve daha güçlü bir yapımın olduğuna inanıyorum. Kızımın da bana benzemesini istiyorum. K₇₇

Ebeveyn tutumlarının izin verici olduğunu ifade eden ebeveynlere göre bu tutumları, kendi deneyimleri, çevresel etkenler ve çocuklarına olan düşkünlükleri ile şekillenmiştir. K₁₁ kendi yaşadıklarını çocuğunun yaşamasını istemediğini ifade ederken K₁₉, dış etkenler, kötü örnekler ve hayat şartları şeklinde bir sıralama yapmıştır. K₅₁ ve K₁₁₁ çocuklarını çok sevdiklerini, onlara aşırı bağlı olduklarını ve çocuklarını üzmemek istemedikleri için ne isterlerse izin verdiklerini belirtmişlerdir. K₁₀₁ ise şu ifadeleri kullanmıştır:

Çocuğumu çok seviyor olmam ve kendi çocukluğumla kıyaslamamdır. Çok güzel bir çocukluk yaşamasını istiyorum.

Tutumlarını aşırı koruyucu olarak açıklayan ebeveynler ise çevresel etkenlerin, kendi deneyimlerinin ve çocuklarının kişisel özelliklerinin bu tutumlarını şekillendirdiğini dile getirmişlerdir. K₃₉'a göre kısa aralıklarla oluşturulan yeni çevreler ve yeni düzenler çocuğunun üzerine daha fazla düşmesine ve sürekli onu kontrol etmesine sebep olurken, K₅₄'e göre çocuklar çok fazla korunmaya ve kendini güvende hissetmeye ihtiyaç duyduklarından, her sıkıntılarında arkalarında duracak anneye ve babaya ihtiyaçları vardır. K₆₈'in görüşleri ise şu şekildedir:

Küçük yaşta annemi kaybettim. Çok zorluk zorbalık ve sıkıntı yaşadım. Bu yüzden de böyleyim. Ayrıca çocuklarıma aşırı düşkün ve çok evhamlıyım. Bazen büyük kayıplar insanı değiştirmeye zorlar. Bu yüzden çoğu zaman onların yanlarında olup hep iyi ve başarılı olmaları için onları destekleyeceğim. K₆₈

Bölüm 5

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Çalışmanın bu bölümde elde edilen sonuçlar, sonrasında bu sonuçlara ilişkin tartışma ve son olarak da önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin sergiledikleri ebeveynlik tutumları Ebeveyn Tutum Ölçeğine göre ebeveynlerin hiçbiri demokratik ebeveynlik tutumuna sahip değilken, en fazla sayıda ebeveynin otoriter ebeveynlik tutumuna sahip olduğu, bunu sırasıyla izin verici ebeveynlik tutumunun ve aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunun takip ettiği belirlenmiştir.

Katılımcı ebeveynlerin kendi değerlendirmelerine göre en çok demokratik ebeveynlik tutumuna sahip oldukları, bunu sırasıyla izin verici ebeveynlik tutumunun, aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunun ve otoriter ebeveynlik tutumunun takip ettiği belirlenmiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin Ebeveyn Tutum Ölçeğine göre sergiledikleri ebeveynlik tutumları ile kendi değerlendirmelerine göre belirlenen ebeveynlik tutumları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Diğer bir ifadeyle ebeveynlerin Ebeveyn Tutum Ölçeğine göre belirlenen ebeveynlik tutumlarıyla kendi ebeveynlik tutumlarına ilişkin değerlendirmeleri arasında bir tutarlılık bulunmamaktadır.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları çocuğa yakınlık durumuna göre demokratik ebeveynlik tutumunda ve aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermişken, otoriter ebeveynlik tutumunda ve izin verici ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları çocuğun cinsiyetine göre demokratik ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermişken, otoriter ebeveynlik tutumunda, aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda ve izin verici ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları çocuğun yaşına göre demokratik ebeveynlik tutumunda, aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda ve izin verici

ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermişken, otoriter ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları annenin yaşına göre demokratik ebeveynlik tutumunda, otoriter ebeveynlik tutumda, aşırı koruyucu ebeveynlik tutumda ve izin verici ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları babanın yaşına göre demokratik ebeveynlik tutumunda ve izin verici ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermişken, otoriter ebeveynlik tutumunda ve aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları çocuk sayılarına göre demokratik ebeveynlik tutumunda, izin verici ebeveynlik tutumunda ve aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermişken, otoriter ebeveynlik tutumunda ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları anne eğitim durumuna göre demokratik ebeveynlik tutumunda, otoriter ebeveynlik tutumda, aşırı koruyucu ebeveynlik tutumda ve izin verici ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları baba eğitim durumuna göre demokratik ebeveynlik tutumunda ve aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermişken, otoriter ebeveynlik tutumunda ve izin verici ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Demokratik bir tutum benimsediklerini söyleyen ebeveynler, çocuklarını destekleme ve cesaretlendirme çabaları, onların fikirlerini önemseyip onlara kendilerini ifade etme fırsatı vermeleri, çocuklarını çok kısıtlamamalarına rağmen kurallar ve esneklik arasında bir denge kurmaları nedeniyle kendilerini demokratik olarak nitelediklerini ifade etmişlerdir.

Kendilerini otoriter olarak değerlendiren ebeveynler ise çocuklarının istek ve davranışlarını dengelemek için onlara kısıtlama getirdikleri ve kurallar koydukları için kendilerinin otoriter olduklarını düşünmektedirler.

Kendilerini izin verici bir ebeveyn olarak niteleyen anne babalar ise çocuklarının özgüvenini artırdıkları, onları kısıtlamayıp genellikle çocuklarının

istediklerini yaptıkları ve ona her zaman hoşgörü ile yaklaştıkları için kendilerini bu şekilde tanımladıklarını dile getirmişlerdir.

Kendilerini aşırı koruyucu olarak tanımlayan ebeveynler ise çocuklarını dünyadaki kötü niyetli insanlardan korumaya çalıştıkları, hatta yeri geldiğinde arkadaşlarını bile çocukları için onlar seçtikleri ve çocuklarını kötü alışkanlıklardan korumaya çalıştıkları için kendilerini bu şekilde nitelendirmişlerdir.

Ebeveynlere ebeveynlik tutumlarını belirleyen, şekillendiren faktörlerin ne olduğu sorulduğunda, kendilerini demokratik olarak tanımlayan ebeveynler eğitimlerini, iletişime verdikleri önemi, kendi deneyimlerini, içinde buldukları zaman ve mekânı, çocuk yetiştirmeye ilgili hedeflerini ve aile ve arkadaşlar gibi çevresel faktörleri ön plana çıkarmışlardır

Kendilerini otoriter olarak nitelendiren ebeveynler, kendi yetiştirilme tarzlarının, sosyal faktörlerin ve çocuk yetiştirmeye ilgili hedeflerinin bu tutumlarının şekillenmesinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Ebeveyn tutumlarının izin verici olduğunu ifade eden ebeveynlere göre bu tutumları, kendi deneyimleri, çevresel etkenler ve çocuklarına olan düşüncükleri ile şekillenmiştir.

Tutumlarını aşırı koruyucu olarak açıklayan ebeveynler ise çevresel etkenlerin, kendi deneyimlerinin ve çocuklarının kişisel özelliklerinin bu tutumlarını şekillendirdiğini dile getirmişlerdir.

Tartışma

Bu araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin sahip oldukları ebeveynlik tutumları ile kendi ebeveynlik tutumlarına ilişkin değerlendirmeleri ele alınmıştır. Ayrıca ebeveynlerin sahip oldukları ebeveyn tutumları çeşitli sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmiştir. Ebeveyn Tutum Ölçeği uygulanarak elde edilen veriler nicel yaklaşımla; ebeveynlerle yapılan görüşmeler yoluyla ulaşılan veriler ise nitel yaklaşım üzerinden analiz edilmiştir. Analizler sonucunda elde edilen bulgular bağlamında aşağıdaki tartışmaya yer verilmiş ve öneriler sunulmuştur.

Bu araştırmanın temel bulgularından biri, ebeveynlerin sahip oldukları tutumların belirlenmesidir. Dolayısıyla yapılan analizlerde Ebeveyn Tutum Ölçeğine göre ebeveynlerin hiçbirinin demokratik ebeveynlik tutumuna sahip olmadığı, en fazla sayıda ebeveynin otoriter ebeveynlik tutumuna sahip olduğu, bunu sırasıyla izin verici ebeveynlik tutumunun ve aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunun takip ettiği saptanmıştır.

Ölçek yoluyla ortaya konulan ebeveynlik tutumları incelendiğinde ebeveynlerin daha çok otoriter bir tutuma sahip oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca ebeveynlerin bir kısmının da izin verici veya aşırı koruyucu tutumlara sahip oldukları görülmektedir. Buna göre araştırmaya katılan anne-babaların ebeveynlik tutumlarının geleneksel aile yaklaşımıyla ortaya çıktığı söylenebilir. Bu yaklaşımda genel olarak anne-babalar iki uç tutum sergileyebilmektedir. Diğer bir ifadeyle ebeveynler ya baskın, otoriter, koruyucu bir tutum sergilemekte ya da serbest, izin verici bir tutum ortaya koymaktadır (Muhtadie vd., 2013). Çağdaş yaklaşımlarda ise ebeveynlerin daha dengeli, orta yol içeren ve demokratik bir tutumla hareket ettikleri söylenebilir (Baumrind, 1966). Dolayısıyla bu araştırmanın katılımcılarının ölçek puanları açısından demokratik ebeveynlik tutumuna sahip olmadıkları belirtilebilir. Bu durum ebeveynlik tutumları açısından bir geçiş süreci olarak da düşünülebilir. Nitekim Türkiye'deki ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarında geleneksel otoriter yaklaşımdan daha demokratik yaklaşımlara doğru bir eğilim söz konusu olduğu belirtilmektedir (Sunar, 2009).

Bu araştırma kapsamında anne-babalara ölçek uygulanmasının yanı sıra anne-babaların kendi ebeveynlik tutumlarını nasıl algılayıp değerlendirdikleri de tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerde, ölçeklerdeki bulgulardan farklı sonuçlar elde edilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda ebeveynlerin büyük çoğunluğu kendilerinin demokratik bir tutuma sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bu bulgunun önceki araştırma sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır (Aküzüm vd., 2022; Alabay, 2017). Ayrıca bu araştırmaya katılan bazı ebeveynler kendilerini izin verici, bazıları aşırı koruyucu, bir kısmı da otoriter olarak tanımlamışlardır.

Bu araştırmada ölçeklerden elde edilen bulgular ve soru formu yoluyla ulaşılan sonuçlar arasında bir farklılık olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle

katılımcıların Ebeveyn Tutum Ölçeğine göre sahip oldukları tutumlar ile kendi değerlendirmelerine göre belirlenen tutumlar arasında bir farklılık bulunmaktadır. Bu tutarsızlığın bir sebebi, ebeveynlerin kendi değerlendirmelerinde nesnel davranmamaları olabilir. Diğer bir ifadeyle ebeveynler ölçekte yer alan çok sayıda maddeyi kendi uygulamaları çerçevesinde cevaplandırırken bu maddelerden hangilerinin demokratik ebeveynlik veya diğer ebeveynlik tutumlarına ait olduğunu bilmemektedirler. Ancak kendi değerlendirmelerinde ideal olan, istenen bir ebeveynlik tutumu olan demokratik ebeveyn olarak kendilerini tanıtmayı bilinçli olarak tercih ettikleri düşünülmektedir. Bununla birlikte görüşme süreçlerinde ebeveynlerin daha olumlu bir tutum yansıtmaya çalışarak kendilerini daha çok demokratik tutum üzerinden değerlendirdikleri söylenebilir. Ebeveynlerin kendi ebeveynlik tutumları ile ilgili öznel değerlendirmelerinin daha gerçekçi ve kabul edilebilir olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü açık uçlu sorular ve görüşme formları gibi nitel yaklaşımlarda kullanılan yöntemlerin önemli bir veri kaynağı olduğu belirtilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Netice itibariyle ölçek gibi standart araçlarla belirlenen ebeveyn tutumları ile ebeveynlerin öznel değerlendirmeleri arasında bir tutarlılığın bulunmadığı ifade edilebilir.

Bu araştırmada çocuğa yakınlık durumuna göre ebeveynlik tutumları incelenmiştir. Analiz sonucunda çocuğa yakınlık açısından demokratik ebeveynlik tutumunda ve aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık bulunurken, otoriter ebeveynlik tutumunda ve izin verici ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre otoriter ve izin verici tutumlarda anne-babaların benzer yaklaşımlar sergiledikleri anlaşılmaktadır. Akkaynak ve Uykan (2019) ve Yıldız (2023) tarafından yapılan araştırmalarda da benzer bulgulara ulaşılmış ve ebeveyn tutumlarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Ancak yaptığımız bu araştırmada babaların annelere göre daha demokratik ve aşırı koruyucu bir tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir. Diğer bir deyişle annelerin babalardan daha az demokratik tutumu benimsedikleri saptanmıştır. Saptanan bu bulguya benzer şekilde, Aküzüm ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan çalışmada annelerin babalara kıyasla daha fazla otoriter bir tutum sergiledikleri bulunmuştur. Ebeveyn cinsiyeti açısından ulaştığımız bu sonuç, başka araştırmalarda farklı şekillerde tespit edilmiş ve annelerin babalardan daha fazla demokratik tutum sergiledikleri saptanmıştır

(Karabulut Demir ve Şendil, 2008; Sak vd., 2015). Aydoğdu ve Dilekmen (2016) tarafından yapılan çalışmada annelerin babalara göre daha yüksek düzeyde demokratik tutuma sahip oldukları belirtilmiştir. Benzer şekilde zkul (2023) tarafından yapılan araştırmada annelerin en çok demokratik ve en az otoriter tutum sergiledikleri anlaşılmıştır. Bu verilenler bir arada düşünüldüğünde, genel olarak annelerin babalara göre daha fazla demokratik bir tutuma sahip olabileceğine dair araştırma bulgularının alanyazında yer aldığı ancak bizim çalışmamızda mevcut literatürün aksine babaların annelerden daha fazla demokratik bir tutum benimseyebileceği ortaya konulmuştur. Bu durum ebeveynlerin değişen rolleri açısından ele alınabilir. Annelerin iş ve çalışma hayatında yer almaları nedeniyle babalarla benzer şekilde ve koşullarda çocuklarla ilgilenmeye başladıkları söylenebilir. Toplumsal alanda ve iş yaşamında annelerin daha fazla yer alması aynı zamanda annelerin ebeveynlik tutumlarına yansiyabilmektedir (Wallis-Price, 2003). Anneler, ocuklara karşı tutumlarında “ev hanımlığı” rolü üzerinden sergiledikleri yaklaşımın yerini daha sert ve katı bir yaklaşım alabilmektedir. Çünkü hem bir işte/meslekte çalışmak hem de evdeki işleri yapmak bir anne açısından zor bir süreç olarak geçmektedir. Çoğu zaman iş-ev arasındaki bu zorlu süreç annelerde duygusal, bedensel ve zihinsel sorunlara neden olabilmektedir. Rol atışması olarak geçen bu durum, annelerin çocuklara karşı yaklaşımlarında olumsuz bir şekilde ortaya çıkabilmektedir (Nayır, 2008). Diğer tarafta iş yaşamının yanı sıra çocuklarla ilgilenmede anneler kadar vakit ayırmak zorunda kalan babalar da çocuklara karşı daha olumlu, demokratik ve hoşgörülü bir yaklaşım tercih edebilmektedir. Aynı zamanda işyeri ve iş ortamı nedeniyle öz-değerini düşük algılayan annelerin çocuklarına karşı daha az destekleyici, daha fazla kısıtlayıcı ve cezalandırıcı bir yaklaşım içinde oldukları belirtilmektedir (Bayer, 2020).

Bu araştırma kapsamında yapılan analizler, çocuğun cinsiyetine göre demokratik ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermişken, otoriter ebeveynlik tutumunda, aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda ve izin verici ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir. Bu bulgu, erkek çocuğu olan ebeveynlerin kız çocuğu olan ebeveynlere göre daha demokratik bir tutum sergilediklerini göstermektedir. Erkek çocuğu açısından ortaya çıkan bu farklı tutum ise ebeveynlerin ait oldukları kültürel dinamiklerle ve kendi yetiştirilme

tarzlarıyla ilişkili olabilir. Kültürel açıdan erkek çocuğa verilen önemden dolayı ebeveynler, erkek çocuklarına karşı daha müsamahakâr, serbest ve demokratik bir yaklaşım sergileyebilir. Diğer tutumlarda ise çocuğun kız veya erkek olması ile ilgili herhangi bir tutum değişikliğin söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır. Buna göre araştırmaya katılan ebeveynlerin erkek çocuklarına karşı daha demokratik bir tutum içinde oldukları ancak diğer tutumlarda çocuğun cinsiyetinin herhangi bir farklılık oluşturmadığı söylenebilir. Benzer sonuçlar farklı araştırmalarda da elde edilmiştir (Bartlett, 2004; Bazarbashi, 2014; Cabrera vd., 2000). Özkan (2024) tarafından yapılan çalışmada çocuğun cinsiyetine göre ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde Aktürk (2015) tarafından yapılan araştırmada Ebeveyn Tutum Ölçeğinin dört alt boyutunda (demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici) da çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bütün bu sonuçlardan hareketle çocuğun cinsiyeti açısından ebeveynlerin tutumları arasında önemli bir farklılık görülmeyeceği ifade edilebilir.

Bu araştırmada ulaşılan bulgular, çocuğun yaşına göre demokratik ebeveynlik tutumunda, aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda ve izin verici ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık tespit edilirken, otoriter ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu sonuca göre 6 yaşında çocuğu olan ebeveynler, 3 yaşında çocuğu olan ebeveynlerden daha demokratik ve daha az koruyucu bir tutum sergilemektedir. Yine 6 yaşında çocuğu olan ebeveynler, 4 yaşında çocuğu olan ebeveynlere göre daha düşük düzeyde aşırı koruyucu tutuma sahip oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca 5 yaşında çocuğa sahip ebeveynlerin 3 ve 4 yaşında çocuğa sahip ebeveynlerden daha yüksek düzeyde izin verici tutum sergiledikleri belirlenmektedir. Bu sonuçlara göre çocukların yaşı arttıkça ebeveynlerin daha fazla demokratik ve izin verici ve aynı zamanda daha az aşırı koruyucu bir tutuma sahip oldukları söylenebilir. Bu durum ebeveynlerin kazandıkları deneyimle alakalı olabilir. Çocuklarla zaman geçirildikçe ebeveynler daha fazla tecrübe edinmektedir. Anne-babalar çocuklara yönelik sergiledikleri davranışlarından ve çocuk yetiştirmeyle ilişkili öğrenmelerden yola çıkarak ebeveynlik tutumlarını değiştirebilmekte ve geliştirebilmektedir. Ebeveynliğin ilk yıllarında çocuk yetiştirme tutumları hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan ebeveynlerin olumsuz tutumlar sergileyebilme ihtimalleri daha yüksek

olabilmektedir (Diktaş, 2023). Ancak çocuklar büyüdükçe ve ebeveynlik deneyimleri arttıkça çocuk yetiştirme tutumları da olumlu yönde seyredebilmektedir. Bu da çocukların yaşlarına bağlı olarak zaman içinde ebeveynlerin olumlu yaşantılar kazanmaları ve deneyimlerini çocuklara demokratik ve izin verici tutumlar yoluyla yansıttıkları anlamına gelmektedir.

Bu araştırmada, annenin yaşına göre ebeveynlik tutumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Anne yaşının 36 ve üzerinde olduğu ebeveynlerin demokratik tutumlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Aksine anne yaşının daha düşük olduğu ebeveynlerde otoriter tutumun yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca yaşı büyük olan annelerin daha fazla izin verici tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Bu bağlamda annelerin yaşı arttıkça çocuklarına yönelik daha demokratik ve izin verici ve aynı zamanda daha az otoriter tutum sergiledikleri anlaşılmaktadır. Babanın yaşı açısından da benzer bulgulara ulaşılmıştır. Babanın yaşına göre demokratik ebeveynlik tutumunda ve izin verici ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık bulunduğu ancak otoriter ebeveynlik tutumunda ve aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Buna göre baba yaşının 36 ve üzerinde olduğu ebeveynler, baba yaşının 31-35 yaş aralığında olduğu ebeveynlerden fazla demokratik ebeveynlik tutumunu benimsemiştir. Benzer şekilde baba yaşının 36 ve üzerinde olduğu ebeveynler, diğer yaş aralığındaki babalardan daha fazla izin verici tutuma sahip oldukları anlaşılmıştır. Dolayısıyla babaların yaşı arttıkça çocuklarına yönelik daha demokratik ve izin verici tutumlar sergiledikleri ortaya çıkmaktadır. Hem anne hem de babanın yaşının ebeveynlik tutumları açısından benzer sonuçlar oluşturduğu anlaşılmaktadır. Başka bir ifadeyle ebeveynlerin yaşı arttıkça daha demokratik ve izin verici yaklaşımlar benimsedikleri ve dolayısıyla da otoriterlik tutumlarını azalttıkları görülmektedir. Buna göre ebeveynlerin yaşları ile ebeveynlik tutumları arasında bir ilişkinin bulunduğu anlaşılmaktadır (Grigorenko ve Sternberg, 2000). Aküzüm ve arkadaşlarının (2022) çalışmasında yaşla birlikte annelerde demokratik tutum, babalarda ise izin verici tutumun arttığı sonucuna varılmıştır. Yaşın ebeveynlik tutumu üzerindeki bu etkisi dikkate alındığında, ebeveynlerin zaman içinde çocuklarına karşı baskın ve otoriter olmaktan vazgeçtikleri ve daha hoşgörülü ve demokratik bir tutum sergiledikleri söylenebilir. Genç yaştaki ebeveynler çoğunlukla aşırı koruyucu

tutum benimseyebilmektedir. Ancak ebeveynlik rolü, zamanla tecrübe edinmeyi sağlayabilmektedir (Aküzüm vd., 2022). Ebeveynler, değişen ve gelişen dünyadan teknoloji ve sosyal medya yoluyla birçok toplumsal ve kültürel durumlardan haberdar olabilmektedir (Aslan, 2002). Ebeveynler içinde buldukları toplumun yaşam biçiminden etkilenebilmekte ve bu durum ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarına yansıtılabilmektedir (Tuncer, 1980). Farklı aile dinamiklerini, çocuk-ebeveyn etkileşimlerini, eğitim kurumlarındaki değişimleri fark eden ebeveynler dış dünyaya uyum sağlamak için çocuklarla olan diyaloglarını değiştirmeye zorlanmaktadır (Aslan, 2002).

Bu araştırmada gerçekleştirilen analizler sonucunda, çocuk sayılarına göre demokratik ebeveynlik tutumunda, izin verici ebeveynlik tutumunda ve aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık olduğu ancak otoriter ebeveynlik tutumunda ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre üç çocuğu olan ile dört ve üzeri sayıda çocuğu olan ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumlarının bir çocuğu olan ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumundan daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Benzer şekilde üç çocuğu olan ile dört ve üzeri sayıda çocuğu olan ebeveynlerin, çocuk sayısı bir olan ebeveynlere göre daha az düzeyde aşırı koruyucu tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Ayrıca üç çocuğu olan ile dört ve üzeri sayıda çocuğu olan ebeveynlerin, çocuk sayısı bir olan ebeveynlerden daha fazla izin verici tutum içinde oldukları ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerin daha fazla demokratik ve izin verici olup daha az koruyucu tutum sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bir çalışmada (Aktürk, 2015) üç çocuklu ebeveynlerin demokratik tutumlarının bir ve iki çocuklu ebeveynlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Başka bir çalışmada iki çocuğu olan ebeveynlerin tek çocuğu olan ebeveynlere göre daha fazla demokratik tutuma sahip olduğu görülmüştür (Canabakan Koç, 2018). Ancak alanyazındaki birçok çalışma, ulaştığımız bu bulgudan farklı sonuçlar göstermektedir. Aydoğdu ve Dilekmen'in (2016) çalışmasında ise bu bulgudan farklı bir sonuç görülmüştür. Söz konusu çalışmaya göre tek çocuklu ebeveynlerin daha fazla aşırı koruyucu tutum sergiledikleri belirtilmiştir. Yine Yıldız (2023) tarafından yapılan çalışmada da ailedeki çocuk sayısı azaldıkça ebeveynlerin daha demokratik bir tutum sergiledikleri saptanmıştır. Bu durum ise çocuk sayısı fazla olduğunda

ebeveynlerin çocuklara ayıracağı vakitle alakalı olabilir. Çocuk sayısı arttıkça ebeveynler çocukların beklentilerine ve isteklerine daha az önem verebilmekte, çocukların olumsuz davranışlarına yönelik tahammülleri azalabilmektedir. Sonuç itibarıyla bu araştırmadaki bulguya göre çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerde demokratik ve izin verici tutumun arttığı tespit edilmesine rağmen bu bulgunun mevcut alanyazından farklı olduğu anlaşılmıştır.

Bu araştırmada, anne eğitim durumuna göre demokratik ebeveynlik tutumunda, otoriter ebeveynlik tutumunda, aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda ve izin verici ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık bulunduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre ilkökul, ortaokul ve lise mezunu olan annelerin üniversite mezunu olan annelerden daha fazla demokratik tutuma sahip oldukları görülmüştür. Ortaokul ve üniversite mezunu olan annelerin ilkökul ve lise mezunu annelere göre daha fazla otoriter tutumu benimsedikleri bulunmuştur. Üniversite ve lisansüstü mezunu olan annelerin ilkökul mezunu olan annelere göre daha fazla aşırı koruyucu tutum sergiledikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca ortaokul mezunu olan annelerin izin verici ebeveynlik tutumunu ilkökul mezunu olan annelerden daha fazla benimsedikleri anlaşılmıştır. Bütün bu sonuçlar bağlamında anne eğitim durumu yükseldikçe ebeveyn tutumu açısından daha az demokratik, daha fazla otoriter, daha fazla koruyucu, daha fazla izin verici yaklaşımlarda buldukları söylenebilir. Bu araştırma sonucunda ulaşılan bulgular, baba eğitim durumuna göre demokratik ebeveynlik tutumunda ve aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık olduğu ancak otoriter ebeveynlik tutumunda ve izin verici ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık bulunmadığı anlaşılmıştır. Başka bir ifadeyle ilkökul, ortaokul ve lise mezunu olan babaların demokratik ebeveynlik tutumları üniversite mezunu olan babalardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte üniversite ve lisansüstü mezunu olan babaların aşırı koruyucu tutumlarının ilkökul, ortaokul ve lise mezunu babaların aşırı koruyucu tutumlarından daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Bu bağlamda babaların eğitim düzeyi yükseldikçe daha az demokratik ve daha fazla koruyucu tutumlara sahip oldukları belirtilebilir. Anne eğitim durumunda olduğu gibi, babaların da eğitim düzeyinin onların ebeveynlik tutumlarını etkilediği anlaşılmaktadır. Bu bulgu mevcut alanyazın ile paralellik göstermemektedir. Genel kanıya ve yapılan araştırmalara göre eğitim düzeyi ile demokratik tutum arasında doğru bir orantı

olması yönündedir (Kozikoğlu ve Uygun, 2020; Lungarini, 2015). Ancak bu çalışmada anne eğitim düzeyinin demokratik ebeveyn tutumunu azalttığı, otoriterliği ve aşırı koruyuculuğu artırdığı söylenebilir. Dolayısıyla bu araştırmanın sonucunun mevcut alanyazınla tutarlılık göstermediği ifade edilebilir. Mevcut alanyazın incelendiğinde eğitim düzeyi yüksek olan annelerin daha fazla demokratik tutum içinde olduklarına dair sonuçlar görülebilmektedir (Bornstein ve Zlotnik, 2008; Kaya vd., 2012). Alpoğuz (2014) tarafından yapılan çalışma sonucunda eğitim düzeyi yükseldikçe otoriter ebeveyn tutumunun azaldığı belirtilmiştir. Eğitimi ebeveynlerden beklentinin de bu yönde olduğu söylenebilir. Dolayısıyla eğitimi annelerin demokratik bir aile ortamını oluşturmaya yönelik çaba içinde olmaları, onların çocuklara yönelik daha hoşgörülü olmalarını sağlayabilmektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan anneler, çocuklarına karşı izin verici bir rol sergileyebildikleri gibi aynı zamanda otoriter bir yaklaşım da ortaya koyabilmektedir. Bu durum annelerin eğitim yoluyla bilinçlendikleri ve zamanla deneyim kazandıkları anlamına da gelmektedir. Çünkü ebeveynlerin eğitim düzeyine bağlı olarak demokratik tutuma sahip olma düzeyleri artış göstermektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe ebeveynlerin farkındalık, bilgi ve deneyim düzeyleri de artabilmekte, çocuklarına yönelik tutumlarının daha olumlu şekilde olabileceği belirtilmektedir (Aküzüm vd., 2022). Yaprak (2014) tarafından yapılan araştırmada ebeveynlerin eğitim düzeyi arttığıca demokratik bir tutum ortaya koymalarının daha fazla mümkün olduğu belirtilmiştir. Ancak bu araştırmada eğitim durumunun her iki ebeveyn açısından da demokratik tutumu azalttığı sonucu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla ebeveyn tutumlarının sadece eğitim durumu değişkenine bağlı olarak farklılık göstermeyeceği ve birden fazla faktörün ebeveyn tutumu üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca eğitim düzeyi, mezuniyet derecesi ve alınan diplomadan ziyade anne-babaların ocuk yetiştirmeyle ilgili bilinç düzeylerinin, aileye verdikleri değerin, aile-içi iletişimin, ocuk eğitimi konusundaki farkındalığın vb. etmenlerin ebeveynlik rollerine ve tutumlarına yansıdağı belirtilebilir.

Bu araştırmanın önemli bulgularından biri de nitel yaklaşımda ebeveynlerle yapılan görüşmelerden elde edilen sonuçlardır. Yapılan görüşmeler analiz edildiğinde farklı tutumlar bağlamında ebeveynlerin kendilerini nasıl algılayıp değerlendirdikleri ortaya konulmuştur. Ulaşılan sonuçlara göre

demokratik bir tutum benimsediklerini söyleyen ebeveynler, çocuklarını destekleme ve cesaretlendirme çabaları, onların fikirlerini önemseyip onlara kendilerini ifade etme fırsatı vermeleri, çocuklarını çok kısıtlamamalarına rağmen kurallar ve esneklik arasında bir denge kurmaları nedeniyle kendilerini demokratik olarak nitelediklerini ifade etmişlerdir. Ebeveynlerin kullandıkları ifadelerin demokratik tutumla alakalı olduğu söylenebilir. Çünkü demokratik ebeveyn tutumlarında aile içinde birtakım kurallar konulduğu gibi aynı zamanda çocuklara esneklik tanınabilmektedir (Küçükturan, 2005). Ayrıca bu tür aile ortamlarında çocukların cezalandırılması yerine desteklenmesi esas alınmaktadır (Seven, 2013).

Kendilerini otoriter olarak değerlendiren ebeveynler ise çocuklarının istek ve davranışlarını dengelemek için onlara kısıtlama getirdikleri ve kurallar koydukları için kendilerinin otoriter olduklarını düşünmektedirler. Otoriter ebeveynler genelde katı kurallar koyarak ve çocukları aşırı kontrol ederek ebeveynlik rollerin, sergileyebilmektedir (Dwairy, 2004). Bu çalışmada kendilerini izin verici bir ebeveyn olarak niteleyen anne babalar, çocuklarının özgüvenini artırdıkları, onları kısıtlamayıp genellikle çocuklarının istediklerini yaptıkları ve ona her zaman hoşgörü ile yaklaştıkları için kendilerini bu şekilde tanımladıklarını dile getirmişlerdir. Bu anne-babalar, çocuklarının istek ve arzularına çoğu zaman olumlu bir tepkide bulunarak izin verici ebeveyn tutumunu ortaya koymaktadır (Arslan Aydoğan, 2017). Bununla birlikte kendilerini aşırı koruyucu olarak tanımlayan ebeveynler, çocuklarını dünyadaki kötü niyetli insanlardan korumaya çalıştıkları, hatta yeri geldiğinde arkadaşlarını bile çocukları için onlar seçtikleri ve çocuklarını kötü alışkanlıklardan korumaya çalıştıkları için kendilerini bu şekilde nitelendirmişlerdir. Aşırı koruyucu ebeveynlerde genelde çocukları kötülüklerden ve istismarlardan korunma çabası bulunmaktadır. Bu iyi niyet çabasına rağmen bazen pratikte çocukların kısıtlandığı, sürekli kontrol altına alındığı söylenebilir (Gökmen Korbek, 2019). Bu durum aşırıya kaçtığına elbette çocuklar üzerinde olumsuz sonuçlara sebep olabilmektedir (Özyürek ve Tezel Şahin, 2017).

Ebeveynlere ebeveynlik tutumlarını belirleyen, şekillendiren faktörlerin ne olduğu sorulduğunda, kendilerini demokratik olarak tanımlayan ebeveynler

eğitimlerini, iletişime verdikleri önemi, kendi deneyimlerini, içinde buldukları zaman ve mekânı, çocuk yetiştirmeyle ilgili hedeflerini ve aile ve arkadaşlar gibi çevresel faktörleri ön plana çıkarmışlardır. Kendilerini otoriter olarak nitelendiren ebeveynler, kendi yetiştirilme tarzlarının, sosyal faktörlerin ve çocuk yetiştirmeyle ilgili hedeflerinin bu tutumlarının şekillenmesinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Ebeveyn tutumlarının izin verici olduğunu ifade eden ebeveynlere göre bu tutumları, kendi deneyimleri, çevresel etkenler ve çocuklarına olan düşkünlükleri ile şekillenmiştir. Son olarak tutumlarını aşırı koruyucu olarak açıklayan ebeveynler ise çevresel etkenlerin, kendi deneyimlerinin ve çocuklarının kişisel özelliklerinin bu tutumlarını şekillendirdiğini dile getirmişlerdir.

Öneriler

Bu araştırmada, okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumları ve kendi ebeveynlik tutumlarına ilişkin değerlendirmelerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında ebeveynlere Ebeveynlik Tutum Ölçeği uygulandıktan sonra ayrıca ebeveynlerle görüşme yapılarak veriler analiz edilmiştir. Analiz sonucunda ulaşılan bulgular çerçevesinde aşağıda bazı öneriler sunulmuştur.

Araştırmacılara yönelik öneriler. Bu çalışmanın bulgularından hareketle araştırmacılara birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Bu çalışmada ebeveynlerin ebeveyn tutumlarının ölçeklerle belirlenmesinin yanı sıra kendi ebeveynlik tutumlarına ilişkin değerlendirmeleri de incelenmiştir. Karma desende gerçekleştirilen çalışmanın bu anlamda orijinal bir nitelik taşıdığı söylenebilir. Yapılacak araştırmalarda ebeveynlerin ebeveyn tutumları hem ölçeklerle belirlenerek hem de görüşme yöntemiyle ele alınarak boylamsal yaklaşımla ele alınabilir. Ayrıca ebeveynlerin kendi ebeveynlik tutumlarına ilişkin değerlendirmeler, farklı ölçekler aracılığıyla ortaya konulabilir. Bu bağlamda algılanan ebeveyn tutumları ile ilgili ölçeklerin kullanılması önerilebilir (Örneği Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği). Bununla birlikte görüşme yapılan/yapılacak ebeveynlerin çocuklarıyla da görüşmeler yapılabilir veya çocuklara algılanan ebeveyn tutumu ölçekleri uygulanarak veriler arasında kıyaslama gerçekleştirilebilir.

Bu çalışmanın katılımcılarını Kars-Sarıkamış'taki ebeveynler oluşturmuştur. Farklı bölge ve illerde ve farklı sosyoekonomik düzeye sahip ebeveynlerle karşılaştırma çalışmaları yapılabilir.

Bu çalışmada babaların annelere göre daha demokratik tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu bulgunun mevcut literatürde yer alan annelerin babalardan daha demokratik tutum benimsedikleri bulgusundan farklı olduğu anlaşılmıştır. Bu durum, değişen anne-baba rolleri açısından araştırmalarda ele alınabilir. Sosyal yaşamdaki değişimin ve iş hayatındaki rollerin aileye yansımaları üzerinden bu konu incelenebilir.

Ebeveynlere yönelik öneriler. Bu çalışmanın sonuçları göz önünde bulundurularak ebeveynlere bazı öneriler sunulmuştur.

Bu çalışmada çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerin daha fazla demokratik ve izin verici olup aynı zamanda daha az koruyucu tutum sergiledikleri görülmüştür. Bu sonuç dikkate alınarak ailelerin birden fazla çocuk sahibi olmaları teşvik edilebilir.

Ebeveynler, sağlıklı ve işlevsel ebeveyn tutumlarına sahip olmak amacıyla diploma edinmek veya mezuniyet derecesi elde etmek yerine anne-baba rolleri, aile içi iletişim, çocuk eğitimi gibi konularda farkındalık kazanmaya çaba gösterebilir.

Ebeveynlerin evliliğin başlarındaki yetersizliklerini ve deneyimsizliklerini abartmadan zamanla annelik-babalık tecrübesi edinebilecekleri vurgulanabilir. Bu şekilde özellikle de küçük (okul öncesi) çocuklarına karşı daha sabırlı ve hoşgörülü davranabilecekleri ifade edilebilir.

Ebeveynlerin çocuklarına yönelik demokratik tutumlarında ayrımcılık yapmamaları gerektiği belirtilebilir. Kız çocuklarına da erkek çocuklarına davranıldığı gibi demokratik bir yaklaşımda davranmaları, çocukların psiko-sosyal, duygusal ve ruhsal gelişimlerine, kişiliklerine ve kimliklerine olumlu katkı sağlayabilir.

Kaynaklar

- Agapitou, P., Galantomos, I., & Andreou, G. (2019). Language difficulties in children with attention deficit hyperactivity disorder. *3rd ITRW on Experimental Linguistics*. <http://dx.doi.org/10.36505/ExLing-2010/03/0001/000121>
- Agbaria, Q., Mahamid, F., & Veronese, G. (2021). The association between attachment patterns and parenting styles with emotion regulation among palestinian preschoolers. *Sage Open*, 11(1). <https://doi.org/10.1177/2158244021989624>
- Akgün, R., & Çetin, H. (2020). 4-6 yaş arası çocuğu olan ebeveyn tutumlarının ve istismar farkındalıklarının belirlenmesi üzerine bir çalışma. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 5, 42-61. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1162724>
- Akkaynak, M., & Uykan, E. (2019). Ebeveyn tutumları ile çocukların öz düzenlemeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 6(3), 1620-1644. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/828965>
- Aktürk, F. M. (2015). *Çocukları okul öncesi eğitime devam eden (5 yaş grubu) ebeveynlerin ana-baba tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Selçuk Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek Lisans Tezi.
- Aküzüm, C., Baran, E., & Çelebi, S. (2022). Okul öncesi dönemde ebeveyn tutumları ile dijital oyun bağımlılığı eğilimi arasındaki ilişki. *Electronic Turkish Studies*, 17(3), 427-458. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.61958>
- Alabay, E. (2017). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 156-174. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.196720171234>
- Al-Elaimat, A., Adheisat, M., & Alomyan, H. (2020). The relationship between parenting styles and emotional intelligence of kindergarten children. *Early Child Development and Care*, 190(4), 478-488. <https://doi.org/10.1080/03004430.2018.1479403>

- Alisinanoğlu, F., & Özbey, S. (2011). *Okul öncesi dönemde sosyal beceri ve problem davranış eğitimi program örnekleri*. Morpa.
- Alpoğuz, D. U. (2014). *Algılanan ana-baba tutumlarının ilköğretim öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarına ve Türkçe dersi akademik başarılarına etkisi*. Ahi Evran Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Anjum, A., Noor, T., & Sharif, N. (2019). Relationship between parenting styles and aggression in Pakistani adolescents. *Khyber Medical University Journal*, 11(2), 98–101. <https://doi.org/10.35845/kmu.j.2019.18568>
- Ankaralı, F., & Savaş, G. (2021). Okul öncesi çocuklarda öğretmen açısından helikopter ebeveyn tutumlarının şiddet bağlamında değerlendirilmesi. *Sosyoloji Dergisi*, (41-42), 117-143. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2099988>
- Arabacıoğlu, B. (2019). *Okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum düzeyleri ile ebeveyn tutumları ve çocuğun mizaç özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Bursa Uludağ Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Arabacıoğlu, B., & Bağçeli Kahraman, P. (2021). Okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum düzeyleri ve ebeveyn tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 25(1), 175-192. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/922386>
- Arslan Aydoğan, S. (2017). *Ebeveynlerin çocukluk çağı örselenme yaşantısı ve bazı demografik özellikleri ile çocuk yetiştirmeye yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Çağ Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Aslan, K. (2002). Değişen toplumda aile ve çocuk eğitiminde sorunlar. *Ege Eğitim Dergisi*, 1(2), 25-33. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/57138>
- Aydın, D. (2023). *Okul öncesi dönem çocukların annelerinin ebeveyn tutumları ile çocuklarının benlik algısı ve öz düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Bursa Uludağ Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.

- Aydoğdu, F., & Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 11(2).
- Aytekin, Ç. (2019) Fiziksel büyüme ve motor gelişim. Baysal Metin, N. (Edt.). *Doğum öncesinden ergenliğe çocuk gelişimi II* içinde (s. 55-81). Pegem Akademi.
- Bartlett, E. (2004). The effects of fatherhood on the health of men: A review of the literature. *J Mens Health Gend*, 1(2), 159-169.
- Basit, O. (2020). *Türkiye’de yapılan okul öncesi dönem çocuklarının gelişim alanlarını destekleyici çalışmaların incelenmesi: Bir meta analiz çalışması*. Gazi Üniversitesi: Yayınlanmamış doktora tezi.
- Başaran, N. (2006). *Erken öğrenme becerilerini değerlendirme aracının tokat örnekleminde 48-66 aylık Türk çocuklarına uyarlanması*. Gazi Üniversitesi: Yayınlanmamış doktora tezi.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887–907. <https://doi.org/10.2307/1126611>
- Baumrind, D., & Black, A. E. (1967). Socialization practices associated with dimensions of competence in preschool boys and girls. *Child Development*, 38(2), 291–327. <https://doi.org/10.2307/1127295>
- Bayer, A. (2020). Modernleşme sürecinde aile: Değişen Annelik ve babalık. *Tevilat*, 1(1), 35-60. <https://doi.org/10.5281/zenodo.4414805>
- Bazarbashi, F. (2014). *2-6 yaşlarda çocukları olan annelerin duygusal zeka düzeyleri ve bazı demografik özellikleri ile çocuk yetiştirmeye yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Çukurova Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Berk, L. E. (2012). *Child development*. (9th Edition). Pearson.
- Bilgin Aydın, H. (2003). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Bronstein, M.H., ve Zlotnik, D. (2008). Parenting styles and their effects. M. M. Haith ve J.B.Benson (Ed.), *Infant and Early Childhood Development*, 496-509. Elsevier Inc.

- Brooks, J. B. (2012). *The process of parenting* (9th Edition). McGraw-Hill Education Companies.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (17.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cabrera, N. J., Tamis-LeMonda, C. S., Bradley, R. H., Hofferth, S., ve Lamb, M. E. (2000). Fatherhood in the twenty-first century. *Child Development*, 71(1), 127-136.
- Campbell, F., Ramey, C., Pungello, E., Sparling, J., & Miller-Johnson, S. (2002). Early childhood education: young adult outcomes from the abecedarian project. *Applied Developmental Science*, 6(1), 42-57. https://doi.org/10.1207/s1532480xads0601_05
- Can Yaşar, M., & Kaya, Ü. Ü. (2018). Türkiye'de 37-72 aylık çocuk profili. A. Köksal Akyol (Ed.), *Erken çocukluk döneminde gelişim II* içinde (s. 10-40). Anı Yayıncılık.
- Can, R., & Kutlu, F. (2021). Okulöncesi çocuklarda hazzı erteleme davranışının cinsiyet ve annelerin ebeveynlik tutumları açısından incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 36(87), 20-38.
- Canabakan-Koç, N. (2018). *Okul öncesi dönem adaptasyon sürecinde ayrılık anksiyetesi bozukluğu geliştirmiş 48-66 aylık çocuklarda ebeveyn tutumlarının etkisi*. Beykent Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Cebolla-Boado, H., Radl, J., & Salazar, L. (2016). Preschool education as the great equalizer? A cross-country study into the sources of inequality in reading competence. *Acta Sociologica*, 60(1), 41-60. <https://doi.org/10.1177/0001699316654529>
- Chen, B., Kattelman, K., Comstock, C., McCormack, L., Wey, H., & Meendering, J. (2021). Parenting styles, food parenting practices and dietary intakes of preschoolers. *Nutrients*, 13(10), 3630. <https://doi.org/10.3390/nu13103630>

- Cheung, W., Meadan, H., & Shen, S. (2020). Motor, cognitive, and socioemotional skills among children with disabilities over time. *The Journal of Special Education*, 55(2), 79-89. <https://doi.org/10.1177/0022466920940800>
- Cizrelioğulları, M. N., & Kilili, R. (2021). Ebeveyn tutumlarının çocukların yetenek ve becerilerine etkisi. *European Journal of Educational and Social Sciences*, 6(1), 130-142. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1652494>
- Coplan, R., Prakash, K., O'Neil, K., & Armer, M. (2004). Do you "want" to play? distinguishing between conflicted shyness and social disinterest in early childhood.. *Developmental Psychology*, 40(2), 244-258. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0012-1649.40.2.244>
- Çelik, Z. (2022). *Erken çocukluk döneminde çocuk davranışları, ebeveyn tutumu ve duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. İstanbul Medipol Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Çın, A. (2020). Erken çocukluk dönemi din eğitiminde ebeveyn tutumlarının etkisi. *Batman Akademi Dergisi*, 4(2), 45-60.
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487–496. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.113.3.487>
- Delvecchio, E., Germani, A., Raspa, V., Lis, A., & Mazzeschi, C. (2020). Parenting styles and child's well-being: The mediating role of the perceived parental stress. *Europe's Journal of Psychology*, 16(3), 514–531. <https://doi.org/10.5964/ejop.v16i3.2013>
- Demircioğlu, H. (2019). Sosyal duygusal gelişim. Baysal Metin, N. (Edt.). *Doğum öncesinden ergenliğe çocuk gelişimi II* içinde (s. 163-196). Pegem Akademi.
- Deniz, M. E. (2018). *Erken çocukluk döneminde gelişim*. Pegem Akademi.

- Derman, M. T., Türen, Ş., & Buntürk, T. (2020). Okul öncesi çocukların empati bölümleri ile annelerinin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 336-368.
- Didin, E., & Köksal Akyol, A. (2018). Bilişsel gelişim. A. Köksal Akyol (Ed.), *Erken çocukluk döneminde gelişim II* içinde (s. 109-142). Anı Yayıncılık.
- Diktaş, E. (2023). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumları ve çocuk eğitimi yeterlilikleri arasındaki ilişkinin 4-6 yaş çocuklarının öz-düzenleme becerilerine etkisinin incelenmesi*. Bursa Uludağ Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- D'Onise, K., Lynch, J., & McDermott, R. (2010). Lifelong effects of attendance at kindergarten union preschools in south australia. *Australian Journal of Education*, 54(3), 307-324.
<https://doi.org/10.1177/000494411005400306>
- Döker, T. (2020). *Dört-altı yaş çocukların sosyal ve oyun davranışları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. İnönü Üniversitesi: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Duncan, G. J., Dowsett, C. J., Claessens, A., Magnuson, K., Huston, A. C., Klebanov, P., Pagani, L. S., Feinstein, L., Engel, M., Brooks-Gunn, J., Sexton, H., Duckworth, K., & Japel, C. (2007). *School readiness and later achievement*. *Developmental Psychology*, 43(6), 1428–1446.
<https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.6.1428>
- Durmuşoğlu Saltalı, N. (2013). Okul öncesi dönemde duygusal becerilerin geliştirilmesi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(6), 107-120.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3498519>
- Dwairy, M. (2004). Parenting styles and mental health of Arab gifted adolescents. *Gifted Child Quarterly*, 48, 275-286.
<https://doi.org/10.1177/001698620404800403>
- Dwyer, G., Higgs, J., Hardy, L., & Baur, L. (2008). What do parents and preschool staff tell us about young children's physical activity: a qualitative study. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 5(1), 66.
<https://doi.org/10.1186/1479-5868-5-66>

- Elmaoğlu, E., & Özdemir, S. (2023). 3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin çocuk yetiştirmedeki tutumları ile çocuğun psikososyal durumu arasındaki ilişki: Kesitsel araştırma. *Turkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 15(1).
- Er, S. (2016). Okulöncesi dönemde anne babaların etkileşimli hikâye kitabı okumalarının önemi. *Başkent University Journal of Education*, 3(2), 156 - 160.
- Erkan, N. S., & Durmuşoğlu, M. C. (2006). Anne eğitimi programının annenin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. O. Ramazan ve R. Zembat (Editörler), *Avrupa Birliği Sürecinde Okul Öncesi Eğitimin Bugünü ve Geleceği Sempozyumu* bildiri kitabı içinde (ss. 349-360). Ya-Pa Yayınları.
- Erkan, S. (2010). Aile ve aile eğitimi ile ilgili temel kavramlar. Z. Fulya Temel (Ed.). *Aile eğitimi ve erken çocukluk döneminde aile katılım çalışmaları*, içinde (s.1-48). Anı Yayıncılık.
- Esmeray, M. (2022). *Okul öncesi dönem çocuklarının bilgisayar oyun bağımlılığı ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Eti, İ. (2023). Associations between of maternal parenting styles and beliefs about children's emotions on preschoolers' social skills and problem behaviours. *Early Child Development and Care*, 193(9-10), 1127-1140. <https://doi.org/10.1080/03004430.2023.2234658>
- Fenson, L., Dale, P.S., Reznick, J., Bates, E.A., Thal, D.J., Pethick, S.J., Tomasello, M., Mervis, C.B., & Stiles, J. (1994). Variability in early communicative development. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(5), 1-173. <https://doi.org/10.2307/1166093>
- Fitzgerald, D.D., & White, K.J. (2003). Linking children's social worlds: perspective- taking in parent- child and peer contexts. *Social Behavior and Personality*, 31(5), 509-522. <https://doi.org/10.2224/sbp.2003.31.5.509>
- Fitzgerald, M., Esplin, J., Wright, L., Hardy, N., & Gallus, K. (2022). Dyadic parent-adolescent relationship quality as pathways from maternal

- childhood abuse to adolescent psychopathology. *Journal of Marital and Family Therapy*, 48(3), 827–844. <https://doi.org/10.1111/jmft.12555>
- Fu, W., Pan, Q., Zhao, M., Ji, C., & Peng, P. (2024). Understanding positive parenting style and parenting efficacy in parents having children with disabilities in China: The mediating role resilience. *Current Psychology*, 43(3), 2731-2744. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-04438-y>
- Ghosh, S., & Steinberg, H. (2022). Parents' attitudes and unequal opportunities in early childhood development: Evidence from Eastern India. *Journal of Early Childhood Research*, 20(3), 413-430. <https://doi.org/10.1177/1476718X221077170>
- Ghozali, S. (2020). The influence of parenting patterns on the personal social development of preschool children. *South East Asia Nursing Research*, 2(2), 70. <https://doi.org/10.26714/seanr.2.2.2020.70-73>
- Gladh, M., Siljehag, E., Westling Alodi, M., & Odom, S. L. (2022). Supporting children's social play with peer-based intervention and instruction in four inclusive Swedish preschools. *Frontiers in Education*, 7, 943601. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/feduc.2022.943601/full>
- Gonzalez, A., Greenwood, G. & WenHsu, J. (2001). Undergraduate students' goal orientations and their relationship to perceived parenting styles. *Collages Student Journal*, 35, 182-193.
- Gökmen Korbek, E. (2019). *Okul öncesi dönemdeki çocukların ebeveyn tutumları ile sosyal yetkinlik ve davranış durumları arasındaki ilişki*. İstanbul Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Gökşen, E. (2019). *Okul öncesi dönemdeki çocukların duygu düzenleme becerileri ile mizaç özellikleri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Karabük Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Göktaş, İ. (2015). *Aile katılımı ve sosyal beceri eğitimi programlarının tek başına ve birlikte 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerileri ve anne-çocuk ilişkileri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Pamukkale Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.

- Grigorenko, E.L., ve Sternberg. R.J. (2000). Elucidating the etiology and nature of beliefs about parenting styles. *Developmental Science*, 3(1), 93-112. <https://doi.org/10.1111/1467-7687.00103>
- Gužíková, L., & Mendelová, E. (2022). Parental attitudes and expectations as a determinant of children's success in school. *Proceedings of CBU in Social Sciences*, 3, 35-42. <https://doi.org/10.12955/pss.v3.302>
- Güenalp, A. (2017). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi*. Selçuk Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Güney, M. (2019). *60-72 ay okul öncesi dönem çocukların sosyal duygusal uyumu ile annelerin duygusal zekâları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Uludağ Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Gürsoy, F., & Coşkun, T. (2006). Büyük ebeveynleriyle yaşayan çocukların aile ortamlarını değerlendirmeleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 151-164. <https://doi.org/10.1186/1479-5868-5-66>.
- Han, Y., & Eng Hock, K. (2023). The relationship between parenting stress and social skills of preschool children. *South Asian Journal of Social Sciences and Humanities*, 4(2), 118–132. <https://doi.org/10.48165/sajssh.2023.4207>
- Hao, Y., Chen, X., Qi, Y., Huang, T., He, W., & Yang, X. (2022). How do Chinese parental attitudes influence children's numeracy interests? What matters is home numeracy activities, not extracurricular participation. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 83, 101475. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2022.101475>
- Hosokawa, R., & Katsura, T. (2018). Role of parenting style in children's behavioral problems through the transition from preschool to elementary school according to gender in Japan. *International journal of environmental research and public health*, 16(1), 21. <https://doi.org/10.3390/ijerph16010021>

- Howes, C., & Matheson, C. (1992). Sequences in the development of competent play with peers: Social and social pretend play. *Developmental Psychology*, 28, 961–974. <http://dx.doi.org/10.1037/0012-1649.28.5.961>
- Hu, Q., & Feng, Q. (2022). Parenting style and prosocial behaviour among Chinese Preschool children: A moderation model. *Early Child Development and Care*, 192(9), 1444–1461. <https://doi.org/10.1080/03004430.2021.1888942>
- Hume, L., Lonigan, C., & McQueen, J. (2012). Children's literacy interest and its relation to parents' literacy-promoting practices. *Journal of Research in Reading*, 38(2), 172-193. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9817.2012.01548.x>
- Huttenlocher, J., Haight, W., Bryk, A., Seltzer, M., & Lyons, T. (1991). Early vocabulary growth: relation to language input and gender. *Developmental Psychology*, 27(2), 236- 248. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.27.2.236>
- Iverson, J. M. (2010). Developing language in a developing body: the relationship between motor development and language development. *Journal of Child Language*, 37(2), 229–261. <https://doi.org/10.1017%2FS0305000909990432>
- Kabalı N. (2012). *Dengesiz ve kararsız anne-baba tutumu*. Aydın, ÇineMadran Gazetesi, 54-72.
- Kadoglou, M., Tziaka, E., Samakouri, M., & Serdari, A. (2024). Preschoolers and anxiety: The effect of parental characteristics. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 37(1), e12445. <https://doi.org/10.1111/jcap.12445>
- Karabulut Demir, E., ve Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.
- Karaman, N. N., & Dinçer, Ç. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının prososyal davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 639-664.

- Kaya A., Dikici A., & Akkoç E. (2021) *Mesleki ve Teknik Anadolu lisesi çocuk gelişimi ve eğitimi alanı çocuk gelişimi 10 ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kaya, A., Bozaslan, H., & Genç, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/787018>
- Kenç, M. F., & Oktay, B. (2002). Akademik benlik kavramı ve akademik başarı arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, 27(124), 71-79.
<https://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5165/1291>
- Kılıç, Ç. (2010). Aile eğitim programları ve Türkiye'deki örnekleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 99-111.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/16695>
- Kozan, D. (2020). *Ebeveyn tutumları ile okul öncesi dönem çocukların okul olgunlukları arasındaki ilişki*. Uludağ Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Kozikoğlu, İ., ve Uygun, N. (2020). Çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(3), 1494-1507.
<https://doi.org/10.33206/mjss.639099>
- Köksal, B. (2016). *Özel bir okulda okuyan 2-6 yaş arasındaki çocukların saldırganlık düzeyleri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Beykent Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Kurt, Ş. H., & Aslan, D. (2020). Okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin öz-yeterlik, psikolojik sağlamlık ve ebeveyn tutumlarının incelenmesi. *KADEM Journal of Women's Studies*, 6(2), 211-240.
<https://doi.org/10.21798/kadem.2021266729>
- Küçükturan, G. (2005). Anne baba tutum ölçeği. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, 19, 238-250.

- Küçükturan, G., & Keleş, S. (2018). Sosyal duygusal gelişim. A. Köksal Akyol (Ed.), *Erken çocukluk döneminde gelişim II* içinde (s. 199-241). Anı Yayıncılık.
- Kyriazopoulou, M., Karalis, T., Magos, K., & Arvanitis, E. (2022). Investigation of the training needs, knowledge, and skills of preschool teachers for the implementation of inclusive education. *European Journal of Special Education Research*, 8(3). <https://doi.org/10.46827/ejse.v8i3.4373>
- Ladd, G. W., & Troop-Gordon, W. (2003). The role of chronic peer difficulties in the development of children's psychological adjustment problems. *Child Development*, 74(5), 1344–1367. <http://www.jstor.org/stable/3696182>
- Lee, H., & Lee, E. (2019). The effect of parenting attitude on the life satisfaction of early adolescents and their parents: A multi-group path analysis through ego-resilience. *Iranian Journal of Public Health*, 48(3), 484–493. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6570816/pdf/IJPH-48-484.pdf>
- Li, D., Li, W., & Zhu, X. (2024). The association between authoritarian parenting style and peer interactions among Chinese children aged 3–6: An analysis of heterogeneity effects. *Frontiers in Psychology*, 14, 1290911. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1290911>
- Lin, Z., Zhou, Z., Zhu, L., & Wu, W. (2023). Parenting styles, empathy and aggressive behavior in preschool children: an examination of mediating mechanisms. *Frontiers in Psychology*, 14, 1243623. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1243623>
- Lungarini, A. (2015). *Parenting styles and their relationship with anxiety in children*. Kingston: University of Rhode Island.
- Maccoby, E. (2002). Parenting effects: Issues and controversies. J. G. Borkowski, L. S. Ramey & M. BristolPower, (Ed.), *Parenting and the child's world: Influences on academic, intellectual and socialemotional development* (35-46). Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

- Magnuson, K., Ruhm, C., & Waldfogel, J. (2007). Does prekindergarten improve school preparation and performance?. *Economics of Education Review*, 26(1), 33-51. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2005.09.008>
- Mahmood, A., Zain, A., & Radzi, N. (2022). Stunting among preschool children: a review of the effects of cognitive and literacy development. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 11(3). <https://doi.org/10.6007/ijarped/v11-i3/14570>
- Mak, M. C. K., Yin, L., Li, M., Cheung, R. Y. H., & Oon, P. T. (2020). The relation between parenting stress and child behavior problems: negative parenting styles as mediator. *J. Child Fam. Stud.* 29, 2993–3003. <https://doi.org/10.1007/s10826-020-01785-3>
- Maleki, M., Mardani, A., Mitra Chehrzad, M., Dianatinasab, M., & Vaismoradi, M. (2019). Social skills in children at home and in preschool. *Behavioral sciences (Basel, Switzerland)*, 9(7), 74. <https://doi.org/10.3390/bs9070074>
- Melenets, L. (2022). Implementation of preschool universal education in rural preschools of ukraine (1963-1984). *Sciencerise Pedagogical Education*, 2(47), 56-61. <https://doi.org/10.15587/2519-4984.2022.255206>
- Meydanlıoğlu, A. (2015). Çocuklarda fiziksel aktivitenin biyopsikososyal yararları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 7(2), 125-135. <https://doi.org/10.5455/cap.20140714124129>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2013). *Millî eğitim bakanlığı okul öncesi eğitim programı etkinlik kitabı*. MEB.
- Muhtadie, L., Zhou, Q., Eisenberg, N., & Wang, Y. (2013). Predicting internalizing problems in Chinese children: The unique and interactive effects of parenting and child temperament. *Development and Psychopathology*, 25(3), 653–667. <https://doi.org/10.1017/S0954579413000084>
- Nayır, D. Z. (2008). İşi ve ailesi arasındaki kadın: Tekstil ve bilgi işlem girişimcilerinin rol çatışmasına getirdikleri çözüm stratejileri. *Ege Akademik Bakış*, 8(2), 631-650.

- Ning, P. (2022). How does authoritarian parenting style influence adolescents in China?. *Journal of Student Research*, 11(4). <https://doi.org/10.47611/jsrhs.v11i4.3663>
- Okumuş, C. (2018). Aile içi etkileşim ve iletişimde anne-babanın tutumlarının önemi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 21(2), 45-58.
- Özbey, S. (2010). Okul öncesi çocuklarda uyum ve davranış problemleriyle başa çıkmada ailenin rolü. *Aile ve Toplum Dergisi*, 6(21), 9-16. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/197987>
- Özen Altınkaynak, Ş., & Akman, B. (2019). Okul öncesi dönemdeki çocukların okula uyum becerilerine anne baba tutumlarının etkisi. *Journal of Society & Social Work*, 30(1), 19-36. <https://doi.org/10.33417/tsh.516679>
- Özkan, E. (2024). *Ebeveyn tutumlarının okul öncesi 3-6 yaş grubu uyum ve davranış problemi yaşayan çocuklar üzerinde etkisi*. Üsküdar Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Özkul, A. N. (2023). *Okul öncesi eğitim almakta olan 60-72 ay çocukların dil kullanım becerileri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Öztürk, M., Nakıboğlu, B., Yıldız, H., & Kuşçu, H. (2023). Okul öncesi dönem çocuklarının Covid-19 öncesinde, sosyal-duygusal gelişiminde ebeveyn tutumlarının incelenmesi. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 3(2), 609-627.
- Özyürek, A., & Şahin, F. T. (2005). 5 ve 6 Yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/77248>
- Parsak, B., & Kuzucu, Y. (2020). Ebeveyn tutumları ile okul öncesi dönem çocuklarında saldırganlık arasındaki ilişkide çocukların empati ve sosyal becerilerinin rolü. *Humanistic Perspective*, 2(3), 347-374.
- Pedük, Ş. (2011). Psikomotor gelişim. Aral, N. Baran G. (Edt.) *Çocuk Gelişimi*. Yapa Yayınları.

- Peng, B., Hu, N., Yu, H., Xiao, H., & Luo, J. (2021). Parenting style and adolescent mental health: The chain mediating effects of self-esteem and psychological inflexibility. *Frontiers in Psychology*, 12, 738170. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.738170>
- Postoğlu, B. A. (2021). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden beş yaş çocuklarının sosyal uyum becerileri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science*, (100), 311-330.
- Poyraz, A., & Gül, F. (2022). Gelişimsel dil bozukluğu olan ve olmayan okul öncesi çocuklarda iletişim becerileri, ebeveyn tutumları ve ebeveynin stres düzeyinin değerlendirilmesi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (16), 174-189.
- Ramazan, O., & Tok, G. (2023). Okul öncesi eğitim alan 60-72 aylık çocukların yaratıcılık düzeyleri ile annelerinin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 3(2), 404-416.
- Rizka, S. M., & Bacotang, J. B. (2019, May). The relationship between parenting styles and children's social skills. *In International conference on early childhood education* (pp. 258-262).
- Roopnarine, J., & Yildirim, E. (2019). Fathers' cognitive engagement and preschoolers' literacy skills in three ethnic groups in trinidad and tobago. *Journal of Black Psychology*, 45(6-7),494-517. <https://doi.org/10.1177/0095798419887067>
- Sadiq, S., Farooq, N., Mansoor, R., & Saqulain, G. (2024). Association between Parenting Style and Language Development in Children: Parenting Style and Language Development. *Pakistan Journal of Health Sciences*, 23-28. <https://doi.org/10.54393/pjhs.v5i03.1319>
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Atlı, S., & Şahin, B. K. (2015). Okul öncesi dönem: Anne baba tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 972-991. <https://doi.org/10.17860/efd.33313>
- Satır, S. (1996). *Özel Tevfik Fikret Lisesi öğrencilerinin akademik başarılarıyla ilgili anne baba davranışları ve akademik başarıyı artırmaya yönelik anne-*

baba eğitim gereksinmelerinin belirlenmesi. Ankara Üniversitesi:
Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.

Seven, S. (2013). *Çocuk ruh sağlığı.* Pegem Akademi Yayıncılık.

Shaari, M., Ahmad, S., Ismail, I. & Zaiki, Y. (2020). Preschool physical environment design quality: addressing Malaysia's PISA rankings. *Asian Journal of Environment- Behaviour Studies*, 5(16), 45-57.
<https://doi.org/10.21834/ajebs.v5i16.369>

Solmaz, İ., Çingiloğlu, P., Öğütveren, E., & Özer, D. (2022). 5-6 yaş çocukların motor performansları üzerinde ebeveyn tutumları, beden kütle indeksi ve cinsiyetin etkileri. *Istanbul Kent University Journal of Health Sciences*, 1(1), 27-37.

Soyumtürk, N. (2021). Ailenin çocuk üzerindeki etkileri. *Aile Psikolojisi Dergisi*, 12(3), 45-58.

Suherman, R. N., Saidah, Q. I., Nurhayati, C., Susanto, T., & Huda, N. (2021). The relationship between parenting style and gadget addiction among preschoolers. *Malaysian Journal of Medicine & Health Sciences*, 17(4), 117-122.

Sumargi, A. M., Prasetyo, E., & Ardelia, B. W. (2020). Parenting styles and their impacts on child problem behaviors. *Jurnal Psikologi*, 19(3), 269-284.
<http://repository.ukwms.ac.id/id/eprint/29732>

Sunar, D. (2009). Kültürel değişim ve çocuk yetiştirme tutumları. *Türk Psikoloji Bülteni*, 15(45), 35-50.

Şahin, A., & Özyürek, R. (2008). Ebeveynlerle çocuklar arasındaki iletişimde gözlem ve öğrenme süreci. *Aile İletişimi Araştırmaları Dergisi*, 12(2), 78-91.

Şenol, F. B., & Karaca, N. H. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının benlik kavramı ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (54), 1-19.

- Şimşek, A. (2006). *Duygusal zekânın, ana-baba tutumunun ve doğum sırasının tercih edilen liderlik tarzına etkisi*. Ankara Üniversitesi: Yayınlanmış yüksek lisans tezi.
- Tekin Çatal, M. (2021). 4-7 yaş çocukların ebeveyn tutumları ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişki. *Journal of International Social Research*, 14(77), 729. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.11631>
- Tuncer, O. (1980). *Çocuk ve eğitim*. Şafak Matbaası.
- Ulus, B. (2021). Sağlam bağ ve doğru ebeveynlik uygulamalarının çocuk gelişimine etkisi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 28(3), 102-115.
- Uygun, N., & Kozikoğlu, İ. (2020). Çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(3), 1494-1507.
- Vafaeenejad, Z., Elyasi, F., Moosazadeh, M., & Shahhosseini, Z. (2019). Psychological factors contributing to parenting styles: A systematic review. *F1000Research* 7, 906. <https://doi.org/10.12688/f1000research.14978.2>
- Veljkovic, A., Katanić, B., & Masanovic, B. (2021). Effects of a 12-weeks yoga intervention on motor and cognitive abilities of preschool children. *Frontiers in Pediatrics*, 9, 799226. <https://doi.org/10.3389/fped.2021.799226>
- Visser-Bochane, M., Reijneveld, S., Krijnen, W., Schans, C., & Luinge, M. (2020). Identifying milestones in language development for young children ages 1 to 6 years. *Academic Pediatrics*, 20(3), 421-429. <https://doi.org/10.1016/j.acap.2019.07.003>
- Wallis, T., & Price, L. (2003). The relationship between work-family conflict and central life interests amongst single working mothers. *South African Journal of Industrial Psychology*, 29(1), 26-31. <http://hdl.handle.net/11427/20906>
- Xia, X. (2023). Parenting style and Chinese preschool children's pre-academic skills: A moderated mediation model of approaches to learning and family

- socioeconomic status. *Frontiers in Psychology*, 14, 1089386. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1089386>
- Yaffe, Y. (2023). Systematic review of the differences between mothers and fathers in parenting styles and practices. *Current psychology*, 42(19), 16011-16024. <https://doi.org/10.1007/s12144-020-01014-6>
- Yamanoğlu, Ü. (2009). *Çocuk yetiştirmede aile modeli*. Newport International Universty: Lisans bitirme tezi.
- Yan, B., Feng, Y., & Cai, N. (2021). On time effect of preschool education: social analysis based on cucds. *Complexity*, 2021, 1-10. <https://doi.org/10.1155/2021/2855542>
- Yavuzer, H. (1990). *Ana-baba okulu*. Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2019). *Ana-baba ve çocuk*. Remzi Kitapevi.
- Yavuzer, H. (2020). *Çocuk psikolojisi*. Remzi Kitabevi.
- Yeo, K.J., & Chan, S.J. (2020). Relationship between emotional neglect of parents and children's internalizing, externalizing behavior problems and academic achievement. *Advances in Health Sciences Research*, 2468-5739. <https://doi.org/10.2991/ahsr.k.200311.058>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, S. (2023). *Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri, kaygı düzeyleri ve ebeveynlerinin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkisinin incelenmesi*. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Yıldız, S. A. (2004). Ebeveyn tutumları ve saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi*, 6(3-4), 131- 150.
- Yılmaz, Y. (2020). *5-6 yaş grubu çocuklarının sahip oldukları öz düzenleme becerileri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Bursa Uludağ Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

- Yörükoğlu, A. (2015). *Çocuk ruh sağlığı*. Özgür Yayın Dağıtım.
- Yürük, E. (2019). *Okul öncesi çocukların gelişim düzeyleri ve davranışsal özellikleri ile anne tutumları, bağlanma özellikleri ve psikopatolojileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Üsküdar Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Zhang, X. (2011). Parent-child and teacher-child relationships in Chinese preschoolers: The moderating role of preschool experiences and the mediating role of social competence. *Early Childhood Research Quarterly*, 26(2), 192-204. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2010.09.001>

EK-A: Etik Komisyon Onay Bildirimi

	<p style="text-align: center;">T.C. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERİ YAYIN ETİK KURUL BAŞKANLIĞI ETİK KURUL KARARLARI</p>
TOPLANTI TARİHİ: 13.06.2023 OTURUM SAYISI: 2023/16 TOPLANTIDA ALINAN KARAR SAYISI: 22	Sayfa: 21/22

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Yayın Etik Kurulu'nun 13.06.2023 tarihinde saat 14.00' da zoom üzerinden Prof. Dr. Orhan DENİZ başkanlığında online yapmış olduğu toplantıda aşağıdaki ek kararı almıştır:

KARAR NO 2023/16-21.Danışmanlığımı Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, öğretim üyesi Doç. Dr. Ramazan SAK'ın yapmış olduğu, yüksek lisans öğrencisi Abdülselem KOÇAK'a ait, "Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Ebeveynlerin Kendi Ebeveynlik Tutumlarına İlişkin Değerlendirmeleri" adlı tez çalışmasında kullanılacak olan anket ve ölçekler incelenmiş olup, söz konusu araçların ilgili kişilere uygulanmasında Sosyal ve Beşeri Etik Kuralları ve İlkeleri çerçevesinde herhangi bir sakınca olmadığına toplantıya katılan üyelerin oy birliğiyle karar verilmiştir.

	BAŞKAN Prof. Dr. Orhan DENİZ Edebiyat Fakültesi	
ÜYE Prof. Dr. Mehmet Şirin ÇINAR İlahiyat Fakültesi	ÜYE Prof. Dr. Gülsen BAŞ Edebiyat Fakültesi	ÜYE Prof. Dr. Zafer KANBEROĞLU İktisadi ve İd. Bil. Fakültesi
ÜYE Prof. Dr. Zihni MEREY Eğitim Fakültesi	ÜYE Prof. Dr. Murat ÜNAL Eğitim Fakültesi	ÜYE Prof. Dr. Mehmet Akif ARVAS İktisadi ve İd. Bil. Fakültesi

EK-B: Etik Beyanı

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında,

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

26/06/2024

Abdülislam KOÇAK

EK-C: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

26/06/2024

Tez Başlığı / Konusu

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERİN KENDİ EBEVEYNLİK TUTUMLARINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELERİ

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 75 sayfalık kısmına ilişkin, 24/06/2024 tarihinde tez danışmanım tarafından iThenticate intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 19 (ondokuz) dur.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

26/06/2024

Abdülislam KOÇAK

Adı Soyadı : Abdülislam KOÇAK

Anabilim Dalı : Temel Eğitim

Bilim Dalı : Okul Öncesi Eğitimi

Statüsü : Y. Lisans X Doktora

DANIŞMAN
Doç. Dr. Ramazan SAK
26/06/2024

Dr. Ürt. Üyesi Eşref NAS
26/06/2024

ENSTİTÜ ONAYI
U Y G U N D U R

...../...../20....

Refik GÜRBÜZKOL
Enstitü Sekreteri